

แนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดย

พลโท นักรบ บุญบัวทอง
ที่ปรึกษากองบัญชาการกองทัพไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย
ส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ลักษณะวิชา
ยุทธศาสตร์ ของพลโท นักรบ บุญบัวทอง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกัน
ราชอาณาจักร รุ่นที่ 61 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 – 2562

พลโท

(พลโท ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ลักษณะวิทยุทศศาสตร์

ผู้วิจัย พลโท นักรบ บุญบัวทอง **หลักสูตรรพอ.รุ่นที่ 61**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงที่ผ่านมา 3) เพื่อศึกษาบทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ 4) เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีขอบเขตการวิจัย เพื่อศึกษากระบวนการพูดคุยสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในห้วงที่ผ่านมาศึกษาเชิงเปรียบเทียบกระบวนการพูดคุยสันติภาพของต่างประเทศที่ประสบผลสำเร็จและเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารนำมาวิเคราะห์ตรวจสอบนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา และนำมาสรุปเพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนาน เนื่องจากเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างลักษณะพหุสังคมในพื้นที่ โดยมีปัจจัยเสริมในเรื่องประวัติศาสตร์และความไม่เป็นธรรม จึงมีหลายประเด็นที่มีความอ่อนไหวพร้อมที่จะเกิดปัญหา และความขัดแย้งในรูปแบบสถานการณ์ต่างๆ หากรัฐบาลมีความอ่อนแอในการบริหารจัดการพื้นที่หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ตรงจุด แนวความคิดในการพูดคุยเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ดับไฟใต้ที่ถูกต้อง และเชื่อว่าการพูดคุยเจรจาสันติสุขน่าจะเป็นหนทางที่ถูกต้อง สามารถลดความขัดแย้งความรุนแรงในพื้นที่ อันจะนำมาซึ่งความสงบและสันติสุขของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน 2) ปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายประการคือ ปัญหาคู่เจรจา เนื่องจากมีหลายกลุ่ม ที่สำคัญคือไม่มีการเปิดเผยตัว โครงสร้างและผู้นำปัญหาความไม่เป็นเอกภาพระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ กล่าวคือ รัฐบาลเริ่มจัดให้มีการพูดคุยสันติภาพขณะที่กองทัพซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพูดคุยสันติภาพยังแสดงท่าทีแข็งกร้าวปฏิเสธแนวทางดังกล่าวอีกทั้งหากมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็จะมีเปลี่ยนหัวหน้าคณะพูดคุยทำให้การพูดคุยหยุดชะงัก และกลุ่มผู้เห็นต่างต้องกลับมาสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ทำให้เสียเวลาการดำเนินการไม่ต่อเนื่อง 3) บทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ แสดงให้เห็นว่า ฝ่ายที่เกี่ยวข้องหลักต้องมีเจตจำนงทางการเมืองที่จะยุติความขัดแย้ง มีแผนการปฏิบัติการและข้อเสนอที่ชัดเจนและมีเหตุผล ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาค

ส่วนที่มีส่วนได้ ส่วนเสียกับเหตุการณ์ความไม่สงบเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยสันติภาพ ส่วนรูปแบบการเจรจาควรเป็นการพูดคุยโดยตรงอย่างไม่เป็นทางการ เป็นความลับ เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความเข้มแข็งและจริงใจที่จะทำให้เกิดสันติภาพที่แท้จริง 4) แนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการแสดงเจตจำนงทางการเมือง (Political Will) ที่จะสร้างสันติสุขอย่างจริงจังและจริงใจด้วยคำพูด และการกระทำที่ต่อเนื่องควรกำหนดให้การพูดคุยยกระดับเป็น “วาระแห่งชาติ” มีการสร้างกระบวนการที่ครอบคลุมทุกฝ่าย (Inclusivity) เปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมของกระบวนการพูดคุย การพูดคุยอยู่ในกรอบรัฐธรรมนูญของประเทศไทยไม่มีการแบ่งแยกดินแดนการรับฟังปัญหาทุกอย่างอย่างจริงจัง ปฏิเสธความรุนแรงใช้หลักคิดความเสมอภาค เท่าเทียม สามารถทำงานด้วยกันได้ในฐานะที่เท่าเทียมกัน ใช้หลักคิดการสร้างมุมมองที่ดีการดำเนินการในด้านการทหารและการเมืองควบคู่ไปกับกระบวนการพูดคุยรวมทั้งการออกแบบโครงสร้างการพูดคุยและรูปแบบกระบวนการพูดคุยที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

ABSTRACT

Title Guidelines for Peace Talks in the Southern Border Provinces

Field Strategic

Name Lt. Gen. Nakrob Boonbuatong **Course** NDC **Class** 61

The guidelines for peace talks in the Southern border provinces is a documentary research study based on descriptive methods which the objectives are 1) to study the situation of peace talks in the southern border provinces 2) to study history of the major obstacles in peace talks in the southern border provinces 3) to study case studies from achieved countries in peace talks, and 4) to determine the appropriate guidelines for peace talks in the southern border provinces. The scope of this research has focused on “Process, Problems, Obstacles of peace talks in the past, Comparison study of successful international peace talks, and suggestion to resolve the unrest in the southern border provinces”.

The results shown that: 1) the situation of peace talks in the southern border provinces is a deep-rooted problem for a long time due to a structural problem in a multicultural society with the additional factors in history and injustice. Therefore, sensitive issues could cause many problems and conflicts in various situations, if the Thai government has weak in area management or solving problems on the wrong spot. The concept of peace talks is a part of a strategic plan to resolve the Southern Border Province situations, under the right and believe that dialogue on peace should be the right way to reduce the conflict of violence in the area that will bring about Peace and peace of the people in the area sustainably. 2) The major obstacles to the peace talks are “negotiation problem due to a lot of groups, no disclosure of the structure and leader, and disarray between the government and the army”. 3) Lessons from Aceh and Northern Ireland shown that the parties involved must have the intention to end the political standoff, must have a clear action plan and rational proposals, should provide opportunities for all sectors that are involved with the unrest to participate in peace talks, Negotiations platform should be informal and confidential because it is a delicate matter,

The person involved must be strong and sincere to make true peace.⁴“The “the political will” which an intention to create peace, and continuous actions is an appropriate guideline of peace talks in the southern border provinces. This should be set to “the national agenda”and creating inclusivity process of peace talks which allows all stakeholders to participated. The discussions must be in the constitutional framework of Thailand without separatist, listening to all problems seriously, deny violence, motivating on equality and equality principles to work together in equal terms, and the concept of creating a good perspective as “Proud that there are Malay or Muslims in Thailand”. Operations in the military and politics, along with the talk process. Including the design of the talking structure and the appropriate talk process and in accordance with the context of Thai’s society.

คำนำ

ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งที่รัฐบาลและทุกภาคส่วนจะต้องใส่ใจและให้ความสำคัญ ซึ่งปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนาน เนื่องจากเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างลักษณะพหุสังคมในพื้นที่ โดยมีปัจจัยเสริมในเรื่องประวัติศาสตร์และความเป็นธรรม จึงมีหลายประเด็นที่มีความอ่อนไหว พร้อมทั้งจะเกิดปัญหา และความขัดแย้งในรูปแบบสถานการณ์ต่างๆ ภาพของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในลักษณะขบวนการแบ่งแยกดินแดนปรากฏอย่างชัดเจน จากการตรวจพบหลักฐานเอกสารที่เกิดเหตุพบว่ามีการสร้างการจ้องจ้อง มีกองกำลังและมีแผนปฏิบัติการเป็นขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์สุดท้ายในการแบ่งแยกดินแดนออกจากประเทศไทย ทั้งนี้แนวโน้มจนถึงปัจจุบันปัญหายังคงไม่ได้ลดลงไปกว่าเดิม แต่กลับฝังรากลึกซับซ้อน และยุ่งยากมากขึ้นการพูดคุยสันติภาพนับว่าเป็นเรื่องที่ดีและตรงกับหลักการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในโลกสากลที่ประสบผลสำเร็จ การใช้แนวทางการพูดคุยเป็นพื้นฐานเพื่อแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ดับไฟใต้ และการพูดคุยก็เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ถูกต้องสำหรับการแก้ปัญหา และเชื่อว่าการพูดคุยเจรจาสันติภาพน่าจะเป็นหนทางที่เหมาะสมเป็นความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงเป็นหนทางที่ถูกต้อง และดีที่สุดในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันจะนำมาซึ่งความสงบและสันติสุขของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

พลโท

(นักรบ บุษย์บัวทอง)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรรปอ. รุ่นที่61

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำเอกสารวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นมุ่งหมายให้เป็นเอกสารที่มีคุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศชาติ ในการนำไปประกอบการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจากอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 2 ท่าน คือ พลโท เทวัญ สมบุญโต และ พันเอก โสภณ ศิริงาม จนทำให้เอกสารวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ทั้งทางทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัย และขอขอบคุณ นาวาเอกหญิง เต๋นสุรางค์ ภิรมย์สวัสดิ์ ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาตรวจรูปแบบเอกสารจนครบถ้วนสมบูรณ์แบบ

นอกจากนี้ขอขอบคุณ พลเอก ชินวัฒน์ แม้นเดช ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาให้เกียรติและให้คำแนะนำที่ดีเพิ่มเติมจากการมารับฟังการแถลงเอกสารวิจัยให้เกิดประโยชน์ต่อเอกสารวิจัยเป็นอย่างมาก

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61 ที่ได้ร่วมให้กำลังใจและผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึงและหากเอกสารวิจัยฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้วิจัยขอรับไว้เพียงผู้เดียว และกราบขอภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พลโท

(นักรบ บุญบัวทอง)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรรวปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
คำนำ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดสันติวิธี	7
แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งและเจรจา	13
การเจรจาไกล่เกลี่ย	16
ทฤษฎีการพูดคุยสันติภาพ	19
สาเหตุของปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	25
แนวทางการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ	
ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วงที่ผ่านมา 26	
ทรรศนะของบุคคลต่างๆ เกี่ยวกับการพูดคุยสันติสุข 32	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
กรอบแนวคิดการวิจัย	42
สรุป	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	
สถานการณ์การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการ44	
สถานการณ์การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	44
ความก้าวหน้าการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้47	
ปัญหา อุปสรรคที่สำคัญในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	59
สรุป	69
บทที่ 4	
กำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุข ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	71
บทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ	71
กำหนดแนวทางกระบวนการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	75
สรุป	81
บทที่ 5	
สรุปและข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการวิจัย	83
ข้อเสนอแนะ88	
บรรณานุกรม	92
ประวัติย่อผู้วิจัย	98

ณ

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	ตารางแสดงความแตกต่างระหว่างการเจรจาโดยยึดจุดยืนกับ การเจรจาโดยยึดผลประโยชน์	11
2-2	ตารางโครงสร้างยุทธศาสตร์ของฝ่ายรัฐบาลไทยและฝ่ายผู้คิดเห็นต่าง	30

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2 -1 ขั้นตอนวิธีการจัดการปัญหาความขัดแย้ง	23
2 -2 ตัวแบบการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งสามแนวทาง	24
2 - 3 กลไกการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้	31
2 - 4 กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้	32
2 -5 กรอบแนวคิดในการวิจัย	42
3 -1 กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ 52	
3 -2 ขั้นตอนการจัดตั้งพื้นที่ที่ปลอดภัย	53
4-1 แนวคิด โครงสร้าง รูปแบบกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข ในจังหวัดชายแดนภาคใต้	76

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ พ.ศ.2339 ที่สยามหรือไทยได้เข้ายึดครองเมืองปัตตานี พื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศไทยอันก่อให้เกิดความขัดแย้งมาอย่างต่อเนื่องหนักเบาบ้างตามยุคสมัยถึงความรุนแรงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐจึงเป็นที่สนใจของประชาชนคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศ และนอกประเทศ รวมทั้งยังเป็นที่น่าสนใจขององค์กรระหว่างประเทศเป็นอย่างมากจนเมื่อวันที่4มกราคม พ.ศ.2547ได้เกิดเหตุการณ์ที่มีกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจำนวนมากบุกเข้าไปปล้นเอาอาวุธจากกองพันพัฒนาที่ 4ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์อ.เจาะไอร้องจ.นราธิวาสไปเป็นจำนวนมากถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความรุนแรงของความขัดแย้งระลอกใหม่ทำให้ฝ่ายรัฐบาลเริ่มตระหนักถึงภัยคุกคามของขบวนการผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้ส่งกำลังทหาร ตำรวจ พร้อมอาวุธยุทโธปกรณ์จำนวนมากเข้าปราบปรามพร้อมกับทำงานการเมืองควบคู่กัน แต่จากสถานการณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมาเหตุการณ์ดูเหมือนว่าจะทวีความรุนแรงมาโดยลำดับ ผู้ก่อความไม่สงบมีการพัฒนารูปแบบและยุทธวิธีการต่อสู้ใหม่ๆมากขึ้นโดยลำดับ มีการชุมนุมโจมตี การลอบวางระเบิด ยิงครุ เผาโรงเรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติ การ ข่า ว สาร ทั้ง ใน และ นอก ประเทศ ตลอดเวลา ห้วง ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2547 ถึงปัจจุบันมีการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินทั้งทางราชการ ทหาร ตำรวจ อาสาสมัคร และประชาชนนับหมื่นคนสถานการณ์จนถึงปัจจุบันก็มิได้ยุติลง ส่งผลกระทบที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้คือประชาชนในพื้นที่ ที่ต้องหวาดผวา เสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ธุรกิจการลงทุนหยุดชะงัก ผลผลิตการเกษตรราคาตกต่ำเพราะไม่มีพ่อค้าภายนอกไปรับซื้อ แม้ปัจจุบันรัฐบาลพยายามเร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งในทุกวิถีทาง โดยการทุ่มงบประมาณลงไปแก้ไขปัญหาประมาณปีละ20,000 ล้านบาทจนถึงปัจจุบันรวมประมาณนับแสนล้านบาทแต่ก็ยังมีอาจยุติได้

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นถือเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติที่สำคัญที่สุด ณ ปัจจุบัน และมีการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ในนโยบายของรัฐบาล และภาคส่วนต่างๆ หลายชุดที่ผ่านมาจนกระทั่งรัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดให้เป็น“วาระแห่งชาติ”แต่เนื่องจากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อความไม่สงบซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งแยกดินแดนประกอบกับเป็นพื้นที่ลักษณะ พหุสังคม จึงเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนมีความ

สลับซับซ้อน ค่อนข้างยากต่อการแก้ไขส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงก็ยังคงค้างอยู่ ดังนั้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการทบทวน และปรับเปลี่ยนนโยบายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งต่อมารัฐได้มีการปรับและพัฒนาการแก้ไขปัญหาด้วยการนำนโยบายการพูดคุยสันติสุขมาดำเนินการ

เมื่อต้นปี พ.ศ.2556รัฐบาลสมัย นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายในการพูดคุยสันติสุขกับขบวนการกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเมื่อ28กุมภาพันธ์ พ.ศ.2556ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ได้มีการลงนามในเอกสารฉันทามติทั่วไป ว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างฝ่ายไทยมี พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตรเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ(สมช.) เป็นผู้แทนฝ่ายกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบมีนาย ฮัดซัน ตอยิบ ผู้แทนขบวนการ BRN และมีเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติมาเลเซีย เป็นสักขีพยาน ซึ่งได้มีการพูดคุยมาอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวน 4 ครั้งโดยมีมาเลเซียจัดผู้แทนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) โดยแม้ผลการพูดคุยจะประสบผลสำเร็จบ้างล้มเหลวบ้าง แต่ก็เป็นสัญญาณที่ดี แต่หลังจากนั้นได้เกิดปัญหาทางการเมืองในประเทศไทย การพูดคุยจึงได้หยุดชะงักลง อย่างไรก็ตามรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชานายกรัฐมนตรีได้กำหนดให้มีการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบต่อ แต่มีการปรับรูปแบบและขั้นตอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์โดยมีการเชิญ ขบวนการกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่ม PULO ทั้ง3 กลุ่ม กลุ่ม BIPP และกลุ่มมูจาฮิดีนปัตตานี(GMIP) เข้าร่วมในกระบวนการพูดคุยสันติสุข (Peace Dialogue) แต่จนถึงปัจจุบันการพูดคุยสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยังไม่คืบหน้าเท่าที่ควร ทั้งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดวิธีการหนึ่งสำหรับสังคมในการหาทางออกร่วมกันเพื่อนำไปสู่การแก้ไขอย่างถาวรและยั่งยืนได้ในที่สุด รวมทั้งน่าจะเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์พระราชทาน“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

การใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุขเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับทั้งจากสังคม ในประเทศและจากนานาชาติอารยประเทศ และประสบผลสำเร็จมาหลายพื้นที่ เพราะเป็นแนวทางสันติวิธีที่สอดคล้องกับวิถีทาง ประชาธิปไตย ไม่ก่อให้เกิดการสูญเสีย ไม่ส่อเสียงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการถูกวิพากษ์วิจารณ์ ในทางลบเหมือนเช่นการใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กระบวนการ พุดคุยสันติสุขน่าจะได้รับการยอมรับจากโลกอิสลาม รวมทั้งประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมุสลิมด้วย เพราะสอดคล้องกับแนวทางคำสอนของอิสลามที่ให้ความสำคัญเรื่อง ความสันติ

ดังนั้น การศึกษาแนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ และสำคัญยิ่ง ควรค่าต่อการศึกษาค้นหาคำตอบเป็นอย่างมากผู้ศึกษาในฐานะที่เคยปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้เดินทางไปศึกษากระบวนการสันติภาพ ณ สาธารณรัฐไอร์แลนด์เหนือเมืองอาเจอร์ห์ ในประเทศอินโดนีเซีย และมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และเป็นอดีตเลขานุการการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วงเวลาหนึ่งจึงรับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเห็นว่ากระบวนการพูดคุยสันติสุข (Dialogue) ที่รัฐบาลดำเนินการอยู่ใน

ขณะนี้จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่ตรงเป้าหมายสามารถลดความขัดแย้ง ความรุนแรงในพื้นที่ อันจะนำมาซึ่งความสงบและสันติสุขของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ดังกล่าวในการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อนำเสนอข้อมูลแนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงที่ผ่านมา
3. เพื่อศึกษาบทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ
4. เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งทำการศึกษาแนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีตจนถึงปัจจุบันดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาจัดการความขัดแย้งและการเจรจาไกล่เกลี่ย ตามแนวทางสันติวิธี มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
 - 1.2 ศึกษากระบวนการพูดคุยสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้รวมทั้ง ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในห้วงที่ผ่านมา
 - 1.3 ศึกษาเชิงเปรียบเทียบกระบวนการพูดคุยสันติภาพของต่างประเทศ ที่ประสบผลสำเร็จ ในกรณีอาแจห์ ของอินโดนีเซีย กรณีมินดาเนา ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และกรณีไอร์แลนด์เหนือ
 - 1.4 ศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านการใช้กระบวนการพูดคุยกับกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง บทสรุปการใช้แนวทางการพูดคุยเพื่อสันติสุขกับกลุ่มผู้เห็นต่าง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุยสันติภาพและปัจจัยที่จะทำให้กระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ
2. ขอบเขตด้านเวลา

ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้จะเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่ เดือนมกราคม – พฤษภาคม พ.ศ.2562 รวมทั้งสิ้น 5 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องแนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร: ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยเป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร จากหนังสือ งานวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ งานเขียนทางวิชาการ บทความทางวิชาการ เอกสารทางราชการ เอกสารทางกฎหมาย วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพูดคุยสันติภาพแนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง และเจรจาแนวทาง การเจรจาไกล่เกลี่ย ในการนี้ผู้ศึกษาจะเลือกเฉพาะในส่วนของข้อมูลที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ รวมทั้งกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กัน นำมาวางแผน และวิเคราะห์ ศึกษาเป็นแนวทางที่เหมาะสมการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

2.การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้

2.2 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นแรกผู้ศึกษาได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่ หากผู้ศึกษาพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ผู้ศึกษาจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้ศึกษาได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่มีมักจะใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ต่อไป เป็นการศึกษาในเชิงเอกสาร ด้วยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานข่าวสาร หนังสือ และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ อิเล็กทรอนิกส์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ก่อนเรียบเรียงนำเสนอเป็นผลการศึกษา โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่เคยรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการศึกษาดูงานด้านกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ในประเทศที่ประสบผลสำเร็จ

3. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน การรวบรวมความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่ได้มา นำมาสรุปเพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา
3. ทำให้ทราบถึงการกำหนดแนวทาง ที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
4. ทำให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุข นำมาใช้แก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งน่าจะเป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยคาดว่าน่าจะเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดอันจะทำให้สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ลดระดับลง จนกลับสู่สภาวะปกติได้ในที่สุด
5. รัฐบาลและคณะพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรง จะได้นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

คำจำกัดความ

ความคิดเห็น หมายถึง	ความรู้สึกรู้สึกคิด ความเห็น ทศนคติที่มีต่อสถานการณ์ในพื้นที่ และการพูดคุยสันติภาพของรัฐบาลกับผู้ก่อความไม่สงบที่ผ่านมาและที่จะมีต่อไป
การพูดคุย หมายถึง	การพูดคุยสันติภาพ (Peace Dialogue) ในขั้นต้นจากผู้แทนฝ่ายรัฐบาลไทย กับ ตัวแทนกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งยังไม่ถึงขั้นการเจรจา
สันติภาพ/สันติสุข หมายถึง	ความสงบ ปราศจากการสู้รบ ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ใช้ชีวิตอย่างปกติสุข
ประชาชน หมายถึง	ผู้ที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รวมถึงผู้ปฏิบัติงานกลุ่มองค์กรต่างๆที่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง	พื้นที่ที่มีผู้ก่อความไม่สงบสร้างสถานการณ์ ปฏิบัติการก่อความวุ่นวาย ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่อำเภอเทพา สะบ้าย้อย จะนะ และนาทวี
ผู้ก่อความไม่สงบ หมายถึง	การเคลื่อนไหวของขบวนการที่มุ่งประสงค์จะล้มล้างอำนาจรัฐที่มีอยู่เดิม เป้าหมายอาจจำกัดเพียงการแยกตัวเอง ออกจากการควบคุมของรัฐบาล จนถึงการใช้ยึดอำนาจรัฐและเข้าแทนที่รัฐบาลปัจจุบัน โดย

		ใช้การบ่อนทำลาย และการต่อสู้ด้วยอาวุธ ซึ่งจะมีระดับความรุนแรงที่ยังไม่ถึงขั้นสงครามกลางเมือง
การบ่อนทำลาย	หมายถึง	การกระทำเพื่อบั่นทอนพลังอำนาจทางทหาร เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือกำลังใจของรัฐบาล
ขบวนการ BRN.	หมายถึง	ขบวนการ Barisan Revolusi Nasional : BRN เป็นขบวนการที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเป็นรัฐปัตตานี (ฟอตอนี) การดำเนินงานจะเน้นทางการทหาร
ขบวนการ PULO	หมายถึง	ขบวนการ Patani United Liberation organization : PULO เป็นองค์กรที่ก่อตั้งเพื่อกู้เอกราชดินแดนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งเป็นรัฐปัตตานี การดำเนินงานจะเน้นงานด้านการเมืองและการต่างประเทศ
ขบวนการ BIPP	หมายถึง	ขบวนการแนวร่วมอิสลามเพื่อปลดปล่อยปัตตานี (Barisan Isiam Pembebasan Pattani)
ขบวนการ GIMP	หมายถึง	ขบวนการมุจาฮิดีนอิสลามปัตตานี (Garakan Mujahidin Isiam Pattani)
ความมั่นคงแห่งชาติ	หมายถึง	การดำรงอยู่และก้าวหน้าต่อไปให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติด้วยความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทหารของประเทศ
การบูรณาการ	หมายถึง	การผสมกลมกลืนของแผน กระบวนการ ข้อมูลและสารสนเทศ การตัดสินใจ เกี่ยวกับทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญของส่วนราชการ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ พบว่ามีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องและครอบคลุม ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจใน แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยอย่างละเอียดลึกซึ้ง ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรม และศึกษาเอกสารต่างๆ นำเสนอแนวความคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยเข้ามาประกอบ ในการทำวิจัยให้เกิดความเชื่อมั่นที่เที่ยงตรงตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ดังมีประเด็นที่ศึกษาประกอบไปด้วย

1. แนวคิดสันติวิธี
2. แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งและเจรจา
3. การเจรจาไกล่เกลี่ย
4. ทฤษฎีการพูดคุยสันติภาพ
5. สาเหตุของปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
6. แนวทางการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วงที่ผ่านมา
7. ทรรศนะของบุคคลต่างๆ เกี่ยวกับการพูดคุยสันติสุข
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดการวิจัย
10. สรุป

แนวคิดสันติวิธี

ในห้วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา สถานการณ์ภายในของไทยและบรรยากาศของสังคมไทยดำรงอยู่ในมิติของความขัดแย้งในหลายกรณี ทำให้คำว่า “สันติวิธี” ได้รับความสนใจและมีการกล่าวถึงมาโดยตลอด ทั้งที่จริงแล้วสันติวิธีไม่ได้เป็นนวัตกรรมใหม่ของคนในสังคมแต่อย่างใด เพราะแนวทางหรือวิธีการนี้เคยเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานในหลายภูมิภาคของโลก อย่างไรก็ตาม สังคมในยุคโลกาภิวัตน์เป็นสังคมที่มีความซับซ้อนและมีความหลากหลาย ทั้งเรื่องค่านิยม ทัศนคติ ภาษา ศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ และผลประโยชน์ ซึ่งพยายามจะดำรงรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มเอาไว้ จึงส่งผลให้เกิดการ

เผชิญหน้าและเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างกลุ่มคนภายในสังคม ทั้งที่โดยส่วนลึกแล้วมนุษย์ทุกคนต้องการความสันติมากกว่าความรุนแรง

สถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายร่วมกันเรียกร้องและเสนอทางออกหรือแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อลดความรุนแรง โดยเฉพาะการใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเครื่องมืออันหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เสริมสร้างสันติวิธี ได้ คือ กระบวนการพูดคุยสันติภาพ (Dialogue Process) โดยการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลที่มีความเชื่อและจุดยืนที่แตกต่างกัน ซึ่งนับเป็นวิธีหนึ่งที่นำสนใจศึกษาและมีการนำมาพิจารณาภายในกลุ่มนักวิชาการ นักการเมือง และนักการทหาร โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นประเด็นที่ผสมผสานกัน ของปัญหาชาตินิยมชาติพันธุ์มาลายุโรปตานิ ที่ต้องการจะรักษาอัตลักษณ์ทั้งภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ผูกพันมาตั้งแต่ดั้งเดิม ความต้องการมีอำนาจในสังคม ความเป็นธรรม คุณภาพชีวิต และการกินดีอยู่ดีตามวิถีชีวิตในท้องถิ่น แม้ว่าความคิดเรื่องการแบ่งแยกดินแดนจะมีอยู่จริง แต่ก็ไม่น่าจะเป็นแนวคิดของประชาชนส่วนใหญ่

ดังนั้น นอกเหนือจากการนำกระบวนการพูดคุยสันติภาพมาใช้กับกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงแล้วยังสามารถใช้กระบวนการดังกล่าวกับประชาชนในท้องถิ่น โดยการเปิดให้มีการรับฟังความคิดเห็นและความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเข้าใจในลักษณะของการเอาใจเขามาใส่ใจเราสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ให้โอกาสประชาชนในท้องถิ่นได้ดูแลชีวิตและทรัพย์สินของตนเองมากขึ้น เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการสร้างสันติภาพ และสิ่งสำคัญที่สุดก่อนสิ่งอื่นใดคือ จะต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งสามารถสร้างผ่านกระบวนการพูดคุยสันติภาพได้ เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ดี ทำความจริงให้ปรากฏ จัดการให้เกิดความยุติธรรมทั้งทางกฎหมาย และทางสังคม เพราะสันติภาพจะต้องยืนอยู่บนความยุติธรรม ทั้งความยุติธรรมทางกฎหมายและ ความยุติธรรมทางสังคม

1. ความหมายและกระบวนการสันติวิธี

นักการศึกษาและนักวิชาการด้านสันติวิธีในสังคมไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายและอธิบายกระบวนการสันติวิธีไว้หลากหลายมิติและหลายสถานการณ์ด้วยกัน กล่าวคือ รองศาสตราจารย์ โคทม อารียา ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ให้ความหมายของ “สันติวิธี” ไว้ว่า หมายถึง วิธีการจัดการกับความขัดแย้งวิธีหนึ่ง โดยให้เหตุผลว่าการใช้สันติวิธีเป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุด ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทั้ง รูปธรรมและนามธรรม ผิดกับการใช้ความรุนแรง ซึ่งทุกฝ่ายอ้างว่าเป็นวิธีการสุดท้าย บางกรณี สามารถบรรลุผลในระยะสั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่หากความขัดแย้งดำรงอยู่และถูกกดไว้ โอกาส ที่จะเกิดความรุนแรงในระยะยาวย่อมมีอยู่ ส่วนในทางนามธรรม เช่น ความเข้าใจอันดี และความสามัคคีปรองดอง ย่อมเกิดขึ้นได้ยากด้วยวิถีความรุนแรง ลักษณะสำคัญของสันติวิธี ไม่ใช่วิธีที่เฉื่อยชาหรือยอมจำนน แต่เป็นวิธีที่แข็งขัน

และต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ใช่ยุทธวิธีที่เลือกใช้ในบาง โอกาส แต่เป็นยุทธศาสตร์ที่ปฏิบัติได้ อย่างสม่ำเสมอ เป็นสัจธรรมที่น่าเชื่อถือ ไม่ใช่วิธีที่ดีในเชิงกระบวนการเท่านั้น แต่เป็นวิธีที่หวังผลและ กลมกลืนกับวิธีการด้วย

2. การใช้สันติวิธีเพื่อจัดการกับความขัดแย้ง มีด้วยกัน 3 วิธี คือ

2.1. ป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ด้วยการสร้างสันติในใจของทุกคน ได้แก่ การ ส่งเสริมสันติวัฒนธรรม ชันติธรรม ความอ่อนปรน การลดอคติ การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

2.2 แก้ไขความขัดแย้ง เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น คู่กรณีมักคิดว่าตนถูกและอีกฝ่ายผิด ใน กรณีนี ความยุติธรรมหมายถึงการพิสูจน์ว่าใครผิดใครถูก โดยฟังศาลยุติธรรมหรือศาลอื่นๆ หรือฟัง การไกล่เกลี่ยโดยศาลหรืออนุญาโตตุลาการหรือผู้มีอำนาจที่คู่กรณียอมรับ อย่างไรก็ตามบางคู่กรณีอาจ ยอมรับว่า ไม่มีใครผิดถูกโดยสมบูรณ์ กรณีเช่นนี้สามารถคลี่คลายความขัดแย้งไปสู่การชนะด้วยกันทั้ง สองฝ่ายวิธีการคลี่คลายอาจเป็นการเจรจาโดยตรงหรือมีฝ่ายที่สามมาช่วยทำให้คู่กรณีออกจาก ตำแหน่งหรือจุดที่ยืนอยู่ ไปสู่พื้นที่การรับรู้ใหม่ที่สามารถเจรจาแบบถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกันได้

2.3 เยียวยาหรือติดตามผลความขัดแย้ง โดยเยียวยาผู้แพ้ด้วยความใจกว้างของผู้ชนะ หรือการเยียวยาซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการคืนดีหรือคืนสันติสู่จิตใจ ผลเสียที่เกิดจากความขัดแย้งจะ ได้หมดไปภายหลังการแก้ไขความขัดแย้งแล้ว ตลอดจนปฏิบัติตามข้อตกลงและขจัดเงื่อนไขความขัดแย้ง ให้บางเบาหรือหมดไป

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี ให้คำนิยาม “สันติวิธี” ว่า คือการป้องกัน การละเมิด สิทธิมนุษยชนของสภาพการใช้ความรุนแรงและสงคราม โดยให้เหตุผลว่าในการสงครามจะมีการละเมิด สิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง สิทธิมนุษยชนเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคน ของทุกคน ต่อเมื่อมนุษย์มีจิตสำนึกในศีลธรรมพื้นฐานนี้ จึงจะสามารถสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และยังยืนได้ นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงแนวความคิดของทฤษฎีความซับซ้อน โดยมองว่า ปรากฏการณ์และปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ซึ่งแก้ไขได้ยากในสังคมที่มีความ สลับซับซ้อน เพราะสังคม ดังกล่าวเมื่อเกิดความขัดแย้งจะมีแนวโน้มไปสู่ความรุนแรงได้ง่าย หาก ไม่มีสถาบันใดที่มีพลังเพียงพอที่จะใช้อำนาจเข้าไปแก้ไขปัญหา ดังนั้น ทางออกคือ ต้องอาศัย กระบวนการทางสังคม ซึ่งต้องใช้ เวลาพอสมควร หนทางหนึ่งก็คือ การนำแนวทางสันติวิธีมาใช้ เป็นยุทธศาสตร์สำหรับสังคมที่ สลับซับซ้อน

สันติวิธีจะเข้ามาทำหน้าที่ระหว่างรอยต่อเชื่อม เพื่อให้เวลาในการปรับตัวของสังคมไทย หรือที่เรียกว่า “ปรับกระบวนทัศน์” (Paradigm Shift) จากวิธีเดิมที่ใช้อำนาจเข้าไปแก้ไขปัญหาแบบ สังคมโบราณ ซึ่งใช้ไม่ได้แล้วในสังคมปัจจุบัน จากการวิจัยพบว่ามีพลังงานเพียงอย่างเดียวที่สามารถ

จะแก้ไขปัญหาคับข้องใจได้ เป็นพลังงานทางสังคม (Social Energy) ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างกัน จากหลายฝ่าย เนื่องจากการใช้อำนาจ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคับข้องใจที่มีความสลับซับซ้อนได้

รองศาสตราจารย์ มาร์ค ตามไท กล่าวถึงสันติวิธีไว้ว่ามีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. สันติวิธีในการต่อสู้หรือเรียกร้อง (Peaceful Demonstrate Protest) ซึ่งเป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้เมื่อเกิดความไม่พอใจหรือมีความเห็นไม่สอดคล้องกับผู้ที่มีอำนาจ มีการดำเนินการในลักษณะ ของการประท้วง หรือการเรียกร้อง หรือการต่อสู้โดยการยื่นหนังสือขอเข้าพบ หรือการประชุมกัน เพื่อแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วย หรือแสดงออกถึงความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้ที่มีอำนาจโดยสงบ สันติ ไม่มีอาวุธ การต่อสู้ในแนวทางนี้จะมีชื่อเรียกกันว่า “การดื้อแพ่ง” (Civil Disobedience) ซึ่งเป็นแนวทางที่มีต้นแบบจากแนวทางการต่อสู้แบบ “อหิงสา” ของมหาตมะ คานธี ในการต่อสู้ เรียกร้องเอกราชของอินเดีย

2. สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาคับข้องใจ (Peaceful Conflict Resolution) เป็นแนวทางที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาคับข้องใจ หลังจากที่มีความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว และพยายามที่จะยุติความขัดแย้ง โดยการใช้นโยบายที่สันติ ซึ่งแนวทางที่เด่นชัดที่สุดและเหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาคับข้องใจ คือ การเจรจาไกล่เกลี่ย (Negotiation) กันเองระหว่างคู่พิพาท หรือ โดยมีคนกลางซึ่งเป็น บุคคลที่สาม (เป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้) ช่วยในกระบวนการไกล่เกลี่ย โดยไม่ได้ ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาด แต่จะเป็นผู้กำกับการเจรจาให้ดำเนินไปได้ อันจะนำไปสู่ทางออกคือการยุติความขัดแย้ง เพราะจะมีผลลัพธ์ที่น่าจะเป็นไปในลักษณะที่ทั้งสองฝ่ายต่างได้ประโยชน์ (Win - Win) การเจรจาไกล่เกลี่ยมีหลายรูปแบบ แต่ที่พบเห็นบ่อยครั้ง ได้แก่

2.1 การเจรจาโดยยึดจุดยืน (Position-Based Negotiation) เป็นการเจรจาที่มุ่งจะเอาแพ้เอาชนะกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีจุดยืนของตนเอง คู่เจรจาย่อมปฏิบัติต่อกันเหมือนเป็นศัตรูกัน ความเชื่อของการเจรจານี้จะเป็นลักษณะ Zero Sum Game ตามแนวคิดในทฤษฎีเกม (Game Theory) ว่าถ้าไม่แพ้ก็ต้องชนะ ผลของการเจรจามักยอมรับการพบกันครึ่งทาง (Compromise) แต่การเจรจาในลักษณะนี้ไม่ควรจะนำมาใช้กับกรณีของความขัดแย้งในนโยบายสาธารณะ

2.2 การเจรจา โดยยึดผลประโยชน์ (interest-based negotiation) การเจรจาในลักษณะนี้ ไม่มองถึงประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว แต่จะมองและทำความเข้าใจถึงความต้องการความหวังกังวลของฝ่ายอื่น การเจรจาลักษณะนี้จะเกิดจากคู่เจรจาทุกฝ่ายมาร่วมกันแก้ไขปัญหาคับข้องใจ เพื่อนำไปสู่ การตัดสินใจร่วมกัน โดยหวังให้ความต้องการของทุกฝ่ายได้รับการตอบสนอง ทุกฝ่ายจะไม่ระบุงถึง จุดยืนของตนเอง แต่จะบอกถึงความหวัง ความต้องการ ความหวังกังวล และความหวาดระแวง

ตารางที่ 2 - 1 แสดงความแตกต่างระหว่างการเจรจาโดยยึดจุดยืนกับการเจรจาโดยยึดผลประโยชน์

การเจรจาโดยยึดจุดยืน	การเจรจาโดยยึดผลประโยชน์
- ให้ได้ส่วนแบ่งมากที่สุดเท่าที่ทำได้จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด	- ได้รับความพึงพอใจจากทุกฝ่าย
- เป็นผลลัพธ์แบบแพ้-ชนะ	- พยายามทำให้บรรลุความต้องการของทุกฝ่าย
- เกิดความสัมพันธ์แบบปฏิปักษ์	- ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายถูกมองว่าเป็นความขัดแย้งอีกฝ่ายหนึ่ง	- มองหาจุดที่เห็นหรือมีประโยชน์
- พยายามเปิดเผยฝ่ายตรงข้ามให้มากที่สุด ขณะเดียวกัน พยายามปกปิดของเราและทำให้ฝ่ายตรงข้ามเข้าใจผิด	- แบ่งปันข้อมูลและช่วยกันสร้างทางเลือก เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย
- ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะเริ่มต้นที่การตั้งความต้องการไว้สูงและเปลี่ยนจุดยืนอย่างลึกลับ	- มุ่งผลประโยชน์ร่วม ไม่ใช่จุดยืน
- ใช้การคุกคาม ถกเถียงในการให้ได้ ผลลัพธ์ที่ดี	- ใช้เหตุผลและประสบการณ์จัดการกับปัญหา

ที่มา: <https://sites.google.com/site/khwamkhadyae/home/kar-cerca-tx-rxng>

อย่างไรก็ดี ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการสันติภาพ สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นแรกเป็นเป้าหมายระยะสั้นที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม บางครั้งการทำงานของกลุ่มหนึ่งไปลดทอนความคืบหน้าของอีกกลุ่มหนึ่ง เช่น ข้อแตกต่างระหว่างกลุ่มที่มุ่งเน้นการปกป้องสิทธิกับกลุ่มทำงานสร้างกระบวนการพูดคุยเจรจากับผู้ใช้ความรุนแรง แม้จะมีเป้าหมายระยะยาว ใกล้เคียงกัน แต่ระหว่างการทำงานก็ขัดแย้งกันในเรื่องแนวทางปัญหาจึงอยู่ที่การประสานงานระหว่างกลุ่มเหล่านี้ให้มีส่วนหนุนเสริมซึ่งกันและกัน

ประเด็นที่สอง ปัญหาการประสานงานระหว่างกลุ่มที่มีเป้าหมายระยะยาวต่างกัน เนื่องจากมีกลุ่มในสังคมจำนวนมากไม่บ่อยที่เห็นการใช้ความรุนแรงเป็นทางเลือกหลัก

ประเด็นที่สาม ปัญหาระหว่างกลุ่มภาคประชาสังคมในพื้นที่กับนอกพื้นที่ บางครั้งต้องจัดวางบทบาทใหม่ในการหนุนเสริมให้พลังจากภายในเป็นกลไกขับเคลื่อนหลัก โดยพลังจากภายนอกสนับสนุนด้วยการทำงานอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับจังหวะเวลาและความพร้อม

ประเด็นที่สี่ เป็นอิทธิพลจากแหล่งทุน เนื่องจากความเป็นจริงที่ภาคประชาสังคมยังต้องอาศัยแหล่งทุนจากภายนอก ซึ่งผลกระทบประการสำคัญคือการทำให้อะไรที่กลายเป็นเรื่องรองไป

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักวิชาการด้านสันติวิธี และประธานคณะกรรมการสันติวิธี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กล่าวถึงสันติวิธีว่าเป็นคำที่ รวบรวมวิธีการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งหลายรูปแบบ ทั้งการประท้วงการไม่ให้ความร่วมมือ และการเข้าแทรกแซงโดยตรง แต่การกระทำทั้งหมดนี้ผู้กระทำการหรือเว้นจะกระทำการบางอย่าง ดำเนินการโดยไม่ใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะความรุนแรงทางกายภาพ (Sharp, Waging Nonviolent Struggle)

ขบวนการสันติวิธีมีหลากหลายรูปแบบ เช่นสันติวิธีแบบเลือกเรื่อง (Selective Non-Violence) เช่นขบวนการคัดค้านอาวุธนิวเคลียร์ในสหรัฐฯและสันติวิธีแบบหลักการครอบคลุมทุกเรื่อง (Principled Non-Violence) เช่นกลุ่มศาสนาบางกลุ่มที่ไม่ใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบทั้งในชีวิตประจำวันและไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพราะเห็นว่ามีปัญหาความรุนแรง

อหิงสาเป็นแนวทางการต่อสู้ด้วยสันติวิธีของมหาตมะ คานธีที่ใช้ต่อสู้กับจักรวรรดินิยมอังกฤษ มีน้ำหนักสำคัญอยู่ที่พลังสัจจะและจิตวิญญาณของคน เป็นการต่อสู้ชนิดที่มีเป้าหมายเพื่อความดีโดยไม่เบียดเบียนคู่ต่อสู้ไม่ใช้ความรุนแรงทางกายภาพกับเขา ที่สำคัญไม่เกลียดชังเขา และหากมีอะไรเกิดขึ้นผู้ใช้อหิงสาจะต้องยอมทนรับทุกขสหัสภัยเองในแง่นี้การกล่าวร้ายป้ายสีคนที่ไม่เห็นด้วยกับตนก็ถือว่าไม่ใช่อหิงสา

ขณะที่อารยะขัดขืน (Civil Disobedience) ก็เป็นการใช้สันติวิธีที่มุ่งเปลี่ยนแปลงกฎหมาย หรือนโยบายของรัฐบาล โดยมุ่งกระตุ้นให้สังคมโดยรวมเห็นว่ามีมโนธรรมเกิดขึ้น เพราะมีลักษณะเด่นอยู่ที่เป็นกรละเมิดกฎหมาย เป็นการกระทำสาธารณะโดยแจ้งให้ทางบ้านเมืองทราบก่อน และผู้กระทำยอมรับผลของการละเมิดกฎหมายนั้น สิ่งสำคัญคือเมื่อสังคมเห็นคนดีถูกกฎหมายบ้านเมืองลงโทษ ก็จะกระตุ้นสำนึกแห่งความยุติธรรมในสังคมขึ้น จนไปแก้ไขกฎหมายหรือนโยบายของรัฐเสียใหม่ ในแง่นี้ถ้าไม่ยอมให้กฎหมายบ้านเมืองลงโทษก็ไม่ใช่อารยะขัดขืน

อย่างไรก็ตาม ขบวนการสันติวิธีที่บริสุทธิ์หาได้ยากในโลกเนื่องจากมักเป็นขบวนการที่ประกอบด้วยประชาชนหลากหลายมาร่วมด้วยแรงจูงใจต่างกัน ทั้งนี้ถ้าขบวนการประกาศใช้การต่อสู้ด้วยสันติวิธีเป็นด้านหลัก ก็คือว่าเป็นขบวนการสันติวิธี แต่ถ้ามีการใช้ความรุนแรงมาผสมในการต่อสู้ก็จะส่งผลลดความชอบธรรมของขบวนการลงเสมอ

ดร.ชัยวัฒน์ เห็นว่า สันติวิธีไม่ใช่ว่าการต่อสู้ที่จะรับประกันความสำเร็จ แต่อาจนำมาซึ่งความรุนแรงต่อตัวผู้ใช้ได้ และเงื่อนไขสำคัญของการต่อสู้ด้วยสันติวิธีคือ การใช้แนวทางสานเสวนา (Dialogue) โดยเฉพาะถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างผู้คนที่ต่างกันด้วยศาสนาและชาติพันธุ์ ก็คงต้องอาศัยการสานเสวนาข้ามศาสนา-ชาติพันธุ์เป็นสำคัญ

แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งและเจรจา

1. ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ปกติธรรมดาในสังคมซึ่งจะก่อให้เกิดความสูญเสียหรือการพัฒนาก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการของคนในสังคม ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2557 : 15) ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับที่ มอริส แครเธอริน (2557 : 15) ได้กล่าวไว้ว่าจะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่อยู่คู่กับมนุษย์ไม่ว่าจะในระดับบุคคล หรือในระดับสังคม ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอความขัดแย้งบางครั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในการได้แนวคิดใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้แต่บางครั้งถ้าจัดการไม่ดีก็สามารถทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ได้เช่นเดียวกัน สาเหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอธิบายได้ด้วยหลายตัวแปร เช่น ตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์อันก่อให้เกิดข้อพิพาทด้านพรมแดนระหว่างประเทศ ตัวแปรสังคมและเศรษฐกิจทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร ตัวแปรทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดปัญหาเชื้อชาติ เป็นต้น

สำหรับการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นๆ กระทำได้โดยวิเคราะห์ แยกแยะระบุมุมมองของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือคู่กรณี การหาต้นตอที่แท้จริงของปัญหาความขัดแย้ง มุมมองหรือทัศนคติระหว่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ผ่านมา รวมถึงรูปแบบ วิธีการที่บุคคลเหล่านั้นใช้ในการจัดการความขัดแย้ง

2. สาเหตุของความขัดแย้ง

Lewis A.Coser (ค.ศ.1513 - 2003) (อ้างถึงใน ปารีชาติ สุขุม, 2531) เป็นนักทฤษฎีความขัดแย้งที่มองว่า ประเด็นเรื่องความชอบธรรม (Legitimacy) เป็นสาเหตุของความขัดแย้ง และเน้นว่าระเบียบสังคมจะมีอยู่ได้ต้องมีความเห็นพ้องต้องกันอยู่ระดับหนึ่ง และความไม่มีระเบียบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเมื่อความเห็นพ้องต้องกันลดลง หรือเมื่อสูญเสียความชอบธรรมของการจัดระเบียบสังคมในแบบที่เป็นอยู่คือ เมื่อไม่มีช่องทางให้ระบายความทุกข์โศก หรือกลุ่มที่สูญเสียประโยชน์ ถูกปิดโอกาส ก็จะไม่ยอมรับความชอบธรรมของการกระจายทรัพยากรที่เป็นอยู่ และสร้างความขัดแย้งจากการที่มีการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกในการต่อต้าน

ส่วน Ralf Dahrendorf (ปารีชาติ สุขุม, 2531 : 31) เป็นนักสังคมวิทยาชาวเยอรมันที่เสนอว่า ความขัดแย้งในสังคมมีสาเหตุมาจากความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องของสิทธิอำนาจ(Authority)กลุ่มที่เกิดขึ้นภายในสังคมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) กลุ่มที่มีสิทธิอำนาจ 2) กลุ่มที่ไม่มีสิทธิอำนาจสังคมจึงเกิดกลุ่มแบบไม่สมบูรณ์ (Guasi Groups) ของทั้งสองฝ่ายต่างมีผลประโยชน์แอบแฝง (Latent Interest) อยู่เบื้องหลัง ดังนั้นแต่ละฝ่ายจึงต้องพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนเอาไว้ โดยมีผู้นำทำหน้าที่การเจรจา เพื่อปรองดองผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ส่วนระดับของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

จะรุนแรงมากหรือรุนแรงน้อยนั้นขึ้นอยู่กับการจัดการและการประสานผลประโยชน์ของกลุ่มที่ครอบงำ และควบคุมได้ด้วยการประณีประนอม

3. ประเภทของความขัดแย้ง คริสโตเฟอร์ มัวร์(สถาบันพระปกเกล้า, 2557 :15-18) ได้แบ่งความขัดแย้งออกเป็น 5 ประเภท คือ

3.1 ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้ง อาจเกิดจากข้อมูลน้อยไป การแปรผลผิดพลาด การวิเคราะห์ออกมาด้วยความเห็นต่างกัน หรือ แม้แต่เป็นปัญหาความแตกต่างในการรับรู้ข้อมูล (Perception) บางครั้งก็เป็นปัญหาขัดแย้งกันได้

3.2 ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ (Interest Conflict) เป็นเหตุผลของการแย่งผลประโยชน์ในสิ่งที่ดูเหมือนมีหรือไม่มีเพียงพอเป็นเรื่องของทั้งตัวเนื้อหากระบวนการและจิตวิทยา

3.3 ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structure Conflict) เป็นเรื่องของอำนาจ การแย่งชิงอำนาจ การกระจายอำนาจ ปัญหาโครงสร้างรวมไปถึง กฎ ระเบียบ บทบาท ภูมิศาสตร์ ระยะเวลา และระบบ

3.4 ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) เป็นปัญหาด้านความสัมพันธ์ บุคลิกภาพ พฤติกรรมต่างๆ ในอดีต อารมณ์ที่รุนแรง ความเข้าใจผิด หรือการสื่อสารที่บกพร่อง

3.5 ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Values Conflict) เป็นปัญหาระบบของความเชื่อความแตกต่างในค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติการเลี้ยงดูที่หล่อหลอมความเป็นตัวตนขึ้นมา

นอกจากการแบ่งประเภทความขัดแย้งโดยทั่วไปแล้วยังสามารถแบ่งประเภทความขัดแย้งได้เป็นความขัดแย้งภายในรัฐ(Intrastate Conflict)ที่ยืดเยื้อและรุนแรงถึงขั้นมีการสูญเสียชีวิต โดยหลักแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ความขัดแย้งที่มุ่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองหรือโครงสร้างอำนาจรัฐ (อุดมการณ์ทางการเมือง)

2. ความขัดแย้งที่มุ่งเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง หรือจัดสรรผลประโยชน์ (กลุ่มอำนาจ/ผลประโยชน์)

3. ความขัดแย้งที่มุ่งแยกตัวเป็นรัฐอิสระ (อัตลักษณ์/ชาติพันธุ์) ซึ่งเหล่านี้จะเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางความเชื่อชาติพันธุ์ หรือสถานะทางสังคม เศรษฐกิจ

4.การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

การแก้ไขความขัดแย้งที่กลายเป็นความยืดเยื้อและรุนแรงจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบและแก้ไขที่รากเหง้าของปัญหาอย่างแท้จริง การแก้ไขความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมือง สังคม และ/หรือเศรษฐกิจ ตลอดจนทัศนคติและความสัมพันธ์

ระหว่างคู่ขัดแย้งและ/หรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในสังคม ซึ่งมุ่งเน้นในการขจัดเงื่อนไขของความขัดแย้ง และสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเกิดสันติสุขที่ยั่งยืนในสังคม

Edward Azar (อ้างถึงใน Abu-Niner (2001), สถาบันพระปกเกล้า, 2557 : 16) เห็นว่าการจัดการความขัดแย้งที่เรื้อรัง (Protracted Conflict) ที่เกิดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่สามารถใช้การจัดการความขัดแย้งทางการทหารที่เน้นยุติความขัดแย้งชั่วคราวโดยปราศจากการเข้าไปตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ความรู้สึกปลอดภัย อัตลักษณ์ การมีส่วนร่วม ความเท่าเทียมกัน

ในขณะที่ Galtung (อ้างถึงใน Miall et al (1555), สถาบันพระปกเกล้า, 2557 : 17) ได้เสนอ 3 แนวทางประกอบด้วย

1. การแก้ปัญหาที่รากเหง้าที่ระดับโครงสร้าง
2. การฟื้นฟูบูรณะผู้คน สังคม ภายหลังการเผชิญความรุนแรงทางตรง
3. การปรองดองระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่ขัดแย้งกัน

ความรุนแรงมีต้นทุนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม ถ้ายุติความรุนแรงได้ก็จะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม ในวงกว้าง การจัดการความขัดแย้งต้องทำควบคู่กันไปหลายระดับด้วยการลดพฤติกรรมความขัดแย้งให้น้อยลง การสร้างความเข้าใจ และแปรเปลี่ยนความสัมพันธ์ ความรุนแรงทางตรงที่เกิดขึ้น ที่เห็นความรุนแรงได้ชัดเจน สามารถยุติได้ด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การลดความขัดแย้ง ความรุนแรงเชิงโครงสร้างยุติได้โดยแปรเปลี่ยน โครงสร้างและความไม่เป็นธรรมและความรุนแรง ทางวัฒนธรรมยุติได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน

5. ความขัดแย้งในสังคมไทย

ปัจจุบันสถานการณ์ของสังคมไทยในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมาสังคมไทยเกิดความ ขัดแย้งที่เด่นชัดในเรื่องของความขัดแย้งทางการเมือง จะเห็นได้จากการเกิดขึ้นของกลุ่มก้อนทางการเมืองต่างๆ ตามที่พลเอกเอกชัย ศรีวิลาศ (สันติวิธีและการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย, ออนไลน์, 2556) ผู้อำนวยการสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาลได้กล่าวถึงสถานการณ์ของสังคมไทยในรอบ 6 ปี ประเทศไทยสูญเสียทางเศรษฐกิจมหาศาลประเมินค่าไม่ได้ และวิกฤตที่เกิดขึ้นยังก่อให้เกิดวิกฤตต่อเนื่องอีก 4 เรื่อง

1. ความชอบธรรมของทุกสถาบันถูกต่อต้าน ทำทลายอย่างกว้างขวางทั้งรัฐบาล รัฐสภา ศาล องค์กรอิสระ องคมนตรี และสถาบันทหาร
2. วิกฤตทางกฎหมายใช้กฎหมายทำลายฝ่ายตรงกันข้ามทางการเมือง
3. วิกฤตหลักนิติธรรม ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายถูกทำลายโดยกลุ่มต่างๆ ไม่สามารถใช้กฎหมายปกติได้ต้องใช้กฎหมายพิเศษ และองค์กรบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ

4. วิกฤตการรวมเป็นสังคมเดียว จากการปะทะของกลุ่มสีทำให้สูญเสีย มิตรประเทศ เพื่อนบ้าน และอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการล่มสลายในอาเซียน และของประเทศชาติถ้าไม่จำกัดวงของความขัดแย้ง

ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้ที่เกิดขึ้นรอบใหม่ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเป็นปัญหาที่รุนแรงที่สังคมไทยกำลังเผชิญและท้าทายความสามารถจากทุกภาคอาจกล่าวได้ว่าสถานการณ์ความความขัดแย้งหลักในสังคมไทยที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันคือเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองและเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหาหลักของสังคมไทยที่กำลังรอให้ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

การเจรจาไกล่เกลี่ย

1. ความสำคัญของการเจรจาไกล่เกลี่ย

ความขัดแย้งที่ขยายตัวกลายเป็นความรุนแรงนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งทางร่างกาย การสูญเสียชีวิต และบาดแผลทางจิตใจ และมีโอกาสยกระดับจนนำไปสู่การแตกร้างของสังคมในวงกว้าง สังคมไทยได้เผชิญกับความสูญเสียจากความรุนแรงมาอย่างยาวนานจนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังมีตัวอย่างความรุนแรงในสังคมให้ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ความเสียหายที่เกิดขึ้น มีทั้งที่สังคมไทยสามารถจัดการได้ ไม่เกิดการขยายตัวบานปลายไปสู่ความรุนแรงในวงกว้าง แต่ก็มีเหตุการณ์จำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถยุติลงได้ หรือยังไม่สามารถจัดการปัญหาได้ トラบจนกระทั่งปัจจุบันงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า (2555) ให้ข้อมูลว่าความขัดแย้งทางการเมืองไทย ที่ผ่านมา เกิดการสูญเสียชีวิตมากกว่าร้อยคน บาดเจ็บมากกว่า 1,800 คน สังคมไทยอยู่กันด้วยความหวาดระแวง ความกังวล และประเทศชาติไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง

การเจรจาไกล่เกลี่ย (Negotiation) จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการกับความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วยกระบวนการการพูดคุยกันอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนมีศิลปะในการพูดคุยกันภายใต้บรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เกิด มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้คนที่ขัดแย้งกันสามารถมาเผชิญหน้ากันได้เมื่อถึงจุดหรือสถานการณ์ที่เหมาะสม และเป็นการพูดคุยที่เป็น การไกล่เกลี่ย ไม่เกลี้ยกล่อม ตะล่อม ช่มชู้และบังคับ แต่เป็นกระบวนการของความสมัครใจ และเกิดการยอมรับจากร่วมกัน มีกระบวนการที่ยอมรับร่วมกัน และเกิดสัมพันธภาพต่อกันอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้ข้อตกลงให้เสร็จสิ้นหรือเสร็จๆไปเท่านั้น มิเช่นนั้นก็จะประสบปัญหาดังที่ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2546) กล่าวว่า “สนธิสัญญาสันติภาพหรือข้อตกลงสันติภาพนั้นมิได้เป็นการแก้ไขปัญหา หากเป็นเพียง “แช่เย็น” ความขัดแย้งไว้ชั่วคราวเพื่อให้เกิดโอกาสในการเจรจาหาทางแก้ไขปัญหานั้นๆต่อไป”

2.แนวคิดการเจรจาไกล่เกลี่ย

2.1 Negotiation มีผู้แปลและเรียกคำนี้แตกต่างกันไป แต่หนังสือแปลหรือหนังสือส่วนใหญ่จะใช้คำว่า การ “เจรจาต่อรอง” ถ้าเป็นการเจรจาแบบมุ่งเน้นผลประโยชน์จะใช้คำว่า การเจรจาต่อรอง แต่ถ้าเป็นการเจรจาแบบมุ่งเน้นสร้างความร่วมมือ เน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ไม่ทิ้งความชุ่นเคียงต่อกัน เห็นสอดคล้องตามที่ ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์ (2550 : 179) ได้นิยามศัพท์ไว้ว่า “การเจรจาไกล่เกลี่ย” ซึ่งเป็นกรณีที่คู่กรณีหันหน้ามาพูดคุยกันเอง ไม่ใช่การโต้แย้งกันว่าใครผิด ใครถูก แต่เป็นการมาทำความเข้าใจในความต้องการของแต่ละฝ่ายทั้งฝ่ายตนและฝ่ายอื่นการเจรจานั้นมีผู้ให้นิยามความหมายไว้เป็นจำนวนมาก อาทิ Coltri (2004) นักวิชาการจากมหาวิทยาลัย Maryland ให้นิยามความหมายไว้ว่า การเจรจาเป็นการมาพูดคุยกันเองโดยตรงของคู่กรณี และเป็นวิธีการที่ดีกว่าการไปฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรม สำหรับ Zartman (2009) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเจรจาระหว่างประเทศจากสหรัฐอเมริกา เห็นว่าการเจรจาเป็นกระบวนการรวมจุดยืนของความขัดแย้งมาเป็นข้อตกลงร่วมกัน (Joint Agreement) การเจรจามีลักษณะที่แตกต่างจากการตัดสินใจด้วยการลงคะแนนเสียง และการพิพากษาโดยศาล ด้วยการหาความเห็นพ้องต้องกัน (Unanimity) ใน 3 ทาง คือ ใช่ ไม่ใช่หรือจะเจรจาต่อไป (Yes, No, Or Continue Negotiating) การเจรจาเกี่ยวข้องกับทางเลือกเปลี่ยนกันมากกว่าชัยชนะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นการให้บางสิ่ง (Give Something) เพื่อได้รับบางสิ่ง (Get Something) แม้ว่าอาจจะไม่ได้เท่ากันทั้งสองฝ่ายก็ตาม กระบวนการเจรจากระทำภายใต้บรรทัดฐานของสังคม (Norms) กระบวนการและผลลัพธ์ จึงไม่เหมือนกันมีความแตกต่างกันไปในแต่ละแห่ง ในขณะที่ วิลเลียม ยูริ (2545) จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ก็มีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าการเจรจา เป็นกระบวนการของการสื่อสารไปมาที่มุ่งหวังให้บรรลุข้อตกลงกับฝ่ายอื่นโดยที่ความต้องการบางส่วนของคุณได้รับการพิจารณาและบางส่วนอาจถูกคัดค้านรวมถึง สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2549) ก็เห็นเช่นเดียวกันว่า ผู้ที่เข้าร่วมเจรจานั้นต้องการที่จะหาข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

2.2 เหตุผลและเงื่อนไขพื้นฐานของการเจรจาไกล่เกลี่ยทำไมต้องมีการเจรจาไม่ว่าจะเป็นรัฐ กลุ่มหรือปัจเจก ต่างก็พอใจมากกว่าที่จะแก้ไขปัญหาล้วนเพียงฝ่ายเดียว ในเงื่อนไขที่เขาสามารถควบคุมการตัดสินใจและไม่ต้องพึ่งพิงฝ่ายอื่น อย่างไรก็ตาม เมื่อแต่ละฝ่ายเห็นว่าจะต้องมีการเจรจาเมื่อต้องพึ่งพิงฝ่ายอื่นและไม่สามารถแก้ไขปัญหาล้วนเพียงฝ่ายเดียว (Zartman, 2009) การเจรจายภายใต้สถานการณ์แบบใดที่มีความเหมาะสมและน่าจะทำให้การเจรจาประสบความสำเร็จ (Zartman, 2009) เห็นว่าแต่ละฝ่ายก็ต้องมีการแลกเปลี่ยน เสรจอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงกระบวนการก็ต้องได้รับการยอมรับจากคู่กรณี การยอมถอยหรือการยอมให้กันก็ต้องมาจากทั้งสองฝ่าย อยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยน มิใช่มีเพียงฝ่ายเดียวที่ยอมให้อีกฝ่าย การละเลยความยุติธรรมในด้านของความเท่าเทียมกันจะส่งผลต่อการขัดขวางการเจรจาข้อสังเกตคือ การเจรจามีหลายระดับและความยากง่ายที่แตกต่างกันไป ปัญหาที่ไม่สลบซับซ้อนมีคนที่เกี่ยวข้องไม่มากนัก ไม่เกิดการสูญเสียชีวิต ทรัพย์สิน การเจรจาก็จะทำ

ได้ไม่ยากนัก แต่ถ้าเกิดความรุนแรงอย่างยืดเยื้อเรื้อรัง การเจรจาเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ แต่ต้องมีกระบวนการอื่นๆเข้ามาช่วยด้วย หรือต้องเน้นจัดการในเรื่องอื่นๆที่เน้นคุณค่ามากกว่าเรื่องผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม ดังที่ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2546) มองว่าการแก้ไขข้อขัดแย้ง (Conflict Resolutions) ที่ลึกซึ้ง มิใช่การทำให้ข้อขัดแย้งหายไปด้วยการเจรจา แต่ต้องเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในกรณีที่เกิดขึ้น และวิเคราะห์สภาพความขัดแย้งให้ลึกซึ้งโดยคำนึงถึงมิติแห่งความเป็นมนุษย์ ที่เน้นความเมตตาและการให้อภัย

2.3 ความแตกต่างระหว่างการเจรจากับการไกล่เกลี่ยโดยคนกลางการเจรจาเป็นการที่คู่กรณีหันหน้ามาพูดคุยกันเองได้โดยตรง สามารถพูดคุย เสนอข้อเสนอลงกันได้เอง ไม่จำเป็นต้องพึ่งหรืออาศัยคนกลางแต่อย่างใด การพูดคุยกันเองนั้นถ้าสามารถเกิดขึ้นได้เป็นสิ่งที่ดีกว่าการอาศัยคนกลาง เพราะคู่กรณีไม่ต้องนำเรื่องของตนเองไปเปิดเผยให้คนอื่นได้รับรู้ ยกตัวอย่างการเจรจาระหว่างประเทศ ก็มักจะใช้การเจรจากันเองโดยใช้กระบวนการทางการทูตทั้งเรื่องเล็กไปจนกระทั่งเรื่องใหญ่ และมักจะดำเนินไปอย่างลับๆ ในระหว่างที่มีการเจรจา จนกระทั่งประสบความสำเร็จถึงจะเปิดเผยและมีการทำบันทึกข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบต่างๆ ร่วมกัน (สมพงษ์ ชูมาก, 2552)

อย่างไรก็ตามการเจรจาอาจเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าความสัมพันธ์ต่อกันไม่ดี หรือมีอารมณ์และความรู้สึกไม่พอใจซึ่งกันและกันมาก จนไม่สามารถหันหน้ามาพูดคุยกันหรือตกลงกันได้เอง ความรู้สึกเสียหน้าอาจเกิดขึ้นได้ถ้าพูดคุยกันเองแล้วต้องยอมให้อีกฝ่ายบางครั้งการพึ่งคนกลาง ก็จะหาทางออกได้เพราะคู่กรณีไม่รู้สึกเสียหน้าว่ายอมให้อีกฝ่าย แต่ที่ยอมให้ก็ด้วยเป็นเพราะยอมให้คนกลาง

การเจรจามีความแตกต่างจากการไกล่เกลี่ยโดยคนกลางอย่างชัดเจนกล่าวคือการเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นการที่คู่กรณีพูดคุยเพื่อหาข้อตกลงหรือยุติปัญหาด้วยกันเองโดยไม่ต้องพึ่งบุคคลที่สาม ในขณะที่การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง เป็นกระบวนการที่บุคคลที่สามเข้ามาช่วยกำกับกระบวนการและกระตุ้นให้คู่กรณีตัดสินใจหาข้อตกลงร่วมกัน เบอร์นาร์ด เมเยอร์ ผู้สอนและผู้ไกล่เกลี่ยที่มากด้วยประสบการณ์จาก CDR Associates ซึ่งเป็นองค์กรด้านการจัดการความขัดแย้งที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติ เห็นว่าการเจรจาเป็นวิธีการที่คู่กรณีมักเลือกใช้ในการจัดการปัญหาเป็นอันดับแรก นอกเสียจากว่าปัญหามีระดับที่รุนแรงมากขึ้นจนควบคุมได้ยาก คู่กรณีจึงจะเลือกใช้วิธีการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง ด้วยการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอกหรือบุคคลที่สามในสังคมไทยมีตัวอย่างมากมายที่คู่กรณีเจรจากันเองได้สำเร็จ และไม่สามารถเจรจากันได้เอง โดยต้องอาศัยหรือพึ่งคนกลาง เข้ามาช่วยจัดการปัญหา

2.4 ประโยชน์ของการเจรจาไกล่เกลี่ย

ดังที่เราทราบกันว่า ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากเป้าหมายที่ไปกันไม่ได้ แต่เป้าหมายที่ขัดกันยังไม่ใช่ปัญหา ปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อคู่ขัดแย้งพยายามมีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่าย อันจะทำให้ข้อตกลงในการร่วมมือกันถูกขัดขวาง หรืออาจจะนำไปสู่ความรุนแรงได้ ความขัดแย้งขยายตัวจนกระทั่ง

นำไปสู่หนึ่งในสามผลลัพธ์นี้เกิดขึ้นคือ ชัยชนะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือความเจ็บปวดเกิดขึ้นจนทำให้คู่ขัดแย้งพิจารณาหาทางลดความขัดแย้ง และเกิดสภาพที่ ไม่สามารถเอาชนะกันได้ที่ การเจรจาสามารถใช้ในการป้องกันความขัดแย้งขยายตัวไปสู่ความรุนแรงหรือการเจรจาถูกใช้ในการจัดการความขัดแย้ง เป็นการลดความรุนแรงลงมา หรือเป็นวิธีในการแก้ไขเป้าหมายที่ขัดกันไม่ได้ หรือแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่ความสัมพันธ์แบบร่วมมือ การเจรจายังเป็นประโยชน์เมื่อต้องการควบคุมผลลัพธ์ได้เอง ไม่ต้องไปพึ่งการลงคะแนนเสียงหรือการตัดสินจากศาล (Zartman, 2009) การเจรจากันระหว่างคู่กรณีนั้น ผู้ที่ตัดสินใจยุติหรือหาข้อตกลงก็คือคู่กรณีเอง คู่กรณีเป็นผู้ชี้ขาดที่จะหาจุดที่ลงตัวร่วมกันด้วยตนเอง ดีกว่าที่จะต้องไปให้คนอื่น เช่น ผู้พิพากษา หรืออนุญาโตตุลาการชี้ขาด ดังนั้น การยุติเรื่องด้วยตนเองก็จะนำไปสู่ความพึงพอใจร่วมกัน

การเจรจา ดีกว่าหลีกเลี่ยงปัญหาหรือใช้การบังคับ Wilmot (2007) เห็นว่าการเจรจาอยู่ตรงกลางระหว่างการไม่ทำอะไรด้วยการหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงปัญหา กับการบังคับด้วยอำนาจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตน ซึ่งการเจรจานั้นเกิดผลดีที่คู่กรณีได้มาพูดมาคุยกัน ดีกว่าการหลีกเลี่ยงปัญหาซึ่งทำให้ปัญหาที่แท้จริงไม่ได้รับการแก้ไข ความพึงพอใจก็ไม่เกิดขึ้น เหมือนชุกปัญหาอยู่ได้พรมเมื่อเปิดพรมขึ้นมาก็เจอปัญหาหรือเศษขยะอยู่ดี หรือแม้แต่การบังคับก็อาจทำให้ได้รับชัยชนะ ด้วยพลังอำนาจที่เหนือกว่า แต่สร้างความขุ่นเคือง เกิดความสัมพันธ์ที่ราวฉาน ไม่สามารถคบหากันได้อย่างสนิทใจ และคนที่ได้รับชัยชนะด้วยการบังคับก็ต้องคอยหวาดระแวงว่าจะถูกใช้กำลังบังคับเอาคืนบ้าง

ทฤษฎีการพูดคุยสันติภาพ

1.ทฤษฎีการพูดคุยสันติภาพของ Leonard Swidler (सानเสวนาเป็นสันติวิธีได้หรือไม่, ออนไลน์, 2547) ศาสตราจารย์ชาวอเมริกัน และ นักเทววิทยาคริสต์ศาสนา ซึ่งส่งเสริมให้ทุกฝ่ายได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เน้นความสำคัญของการสื่อสารสองทาง ของคนสองคนหรือคนสองกลุ่มที่เชื่อต่างกัน เป็นการสนทนากันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเชื่อของแต่ละฝ่าย โดยสอดคล้องกับคำสอนและความเชื่อของศาสนานั้นๆ (Objective Method) และในขณะเดียวกันก็พยายามสื่อสารให้อีกฝ่ายเข้าใจความหมายและคุณค่าของสิ่งที่ตนเชื่อว่า ความเชื่อนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของตน (Subjective Method) และอาจมีความหมายสำหรับผู้อื่นที่ร่วมเสวนาด้วยทั้งนี้ Swidler ได้เสนอทำที่ที่ควรเป็นจุดเริ่มต้นก่อนการสานเสวนาดังนี้

1.1 การพูดคุยสันติภาพต้องเป็นการเปิดใจกว้าง เพื่อเรียนรู้ความเชื่อและทัศนะที่ต่างจากตนเอง เพื่อเพิ่มความเข้าใจความเห็นอกเห็นใจ เพื่อเปลี่ยนแปลงความเข้าใจผิดและอคติที่อาจมี และเพื่อร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมใดๆ ที่ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน

1.2 การพูดคุยสันติภาพเป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสองฝ่าย คู่เสวนาทั้งสองฝ่ายต่างเรียนรู้แบ่งปัน ยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นความสัมพันธ์ที่จะหลีกเลี่ยงการครอบงำ (imperialism)

1.3 ผู้ร่วมเสวนาทั้งสองฝ่ายต้องมีความซื่อสัตย์และจริงใจทั้งต่อตนเองและต่อผู้ร่วมเสวนาทั้งสองฝ่ายต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และไม่จำเป็นต้องยอมรับทุกสิ่งทุกอย่างอย่างไม่จริงใจ (Lazy Tolerance) นั่นคือ สิ่งที่คุณไม่เห็นด้วยและไม่ถูกหลักการก็ไม่จำเป็นต้องคล้อยตามอย่างง่าย ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับเพื่อน จุดยืนความเชื่อของตยังมีอยู่เพียงแต่ใจกว้างพอที่จะฟังและอยู่ร่วมกับผู้ที่มีความคิดและเชื่อต่างจากเราได้ การแสดงความจริงใจเคารพผู้อื่นเป็นการสร้างความไว้วางใจในเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การสานเสวนาในลำดับต่อไป

1.4 ในการพูดคุยสันติภาพ ควรเลือกเรื่องที่จะสนทนาในระดับเดียวกันเช่น เรื่องในระดับหลักการของตนกับเรื่องระดับหลักการของผู้อื่นหรือแบ่งปันประสบการณ์ในระดับปฏิบัติและรับฟังประสบการณ์ระดับปฏิบัติของคุณเสวนา แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้ที่เป็นนักปฏิบัติจะไม่สามารถสนทนาและวิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่อยู่ในระดับนโยบายหรือหลักการได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างต้องพึ่งพาอาศัยเกี่ยวพันกัน

1.5 ผู้ร่วมพูดคุยต้องบอกจุดยืนของตนให้แน่ชัด และพร้อมที่จะฟังเพื่อเรียนรู้และเข้าใจจุดยืนของผู้อื่น ซึ่งจะทำให้การติดต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นประสบความสำเร็จได้

1.6 คู่พูดคุยจะไม่ด่วนสรุปความเชื่อและจุดยืนของผู้อื่นเร็วเกินไปแต่ควรหลีกเลี่ยงอคติ และการตัดสินผู้อื่นก่อนที่จะได้ฟังเขาพูดหรืออธิบาย

1.7 การปฏิสัมพันธ์กันด้วยการสานเสวนาระหว่างคนสองกลุ่มที่เชื่อและมีจุดยืนต่างกันนั้น ต้องแบ่งปันเรียนรู้ด้วยความเสมอภาค จนกระทั่งความเข้าใจผิดอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ ข้อสำคัญความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสเท่ากันและได้ประโยชน์ด้วยกัน (Win - Win Conversion) มิใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งครอบงำหรือข่มอีกฝ่ายหนึ่ง (Win - Over Conversion) การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจะเป็นการเรียนรู้ การเข้าใจ การเสริมสร้างพลังให้กับทั้งสองฝ่ายเท่าๆ กัน หรือใกล้เคียงกันมากที่สุด นับเป็นสัญญาณของความร่วมมือที่จะเป็นไปในทางสร้างสรรค์ในโอกาสต่อไป

1.8 เนื่องจากการพูดคุยสันติภาพจำเป็นต้องเกิดขึ้น โดยเฉพาะกับบุคคลที่มีจุดยืนหรือความเชื่อที่ต่างกัน ในความต่างนั้น ทั้งสองฝ่ายต้องพัฒนาความเชื่อใจและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน การพูดคุยกันในระดับนี้ต้องหลีกเลี่ยงการมีวาระซ่อนเร้น (Hidden Agenda) ในทุกกรณีเช่น การเข้าไปสานเสวนาเพื่อลวงความลับหรือให้เป็นประโยชน์กับฝ่ายของตนมากที่สุด รวมทั้งตัวอย่างของการพยายามทำตนให้กลมกลืนกับวัฒนธรรมของอีกฝ่ายโดยไม่ได้มีความจริงใจ ดูเพียงเฉินๆ อาจเป็นเจตนาดี แต่มองให้ลึกซึ้งแล้วเป็นการบั่นทอนความไว้วางใจและทำให้เกิดความระแวงใน ที่สุด

1.9 ผู้ที่พร้อมจะเข้าสู่การพูดคุยสันติภาพต้องกล้าพอที่จะใช้สติพิจารณาวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ความเชื่อของตน (Self Critical) และกลุ่มของตนเองในทางสร้างสรรค์ เพื่อปรับปรุง และลบจุดอ่อนอยู่เสมอ

1.10 การจะเข้าใจผู้อื่นที่เชื่อต่างจากตน อาจทำได้โดยวิธีการทดลองก้าวข้ามวัฒนธรรม โดยพักความเชื่อของตนเองชั่วคราวเพื่อก้าวข้ามไปเรียนรู้และเข้าใจประสบการณ์ร่วมกับผู้เชื่อต่างจากตน จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน เกิดความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นอย่างเขาเป็นเขา เมื่อเข้าใจแล้วจึงก้าวข้ามกลับมาสู่วัฒนธรรมและความเชื่อของตนเอง อย่างไรก็ตาม การเข้าใจจุดยืนของผู้อื่นนี้จะไม่เป็นการผสมกลมกลืนความเชื่อหรือจุดยืน แต่เป็นการเข้าใจแต่ไม่ปะปนเพื่อป้องกันมิให้เกิดการผสมจุดยืนของหลายๆ ฝ่ายจนกลายเป็นความเชื่อใหม่ ซึ่งทั้งสองฝ่ายไม่ประสงค์ให้เกิดขึ้น เพราะต่างก็ต้องการรักษาและดำรงคงเอกลักษณ์ความเชื่อและจุดยืนของตนเองไว้ให้มากที่สุด

2. ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี (ดับไฟใต้สร้างเงื่อนไขการวางอาวุธ ร่วมทำพันธสัญญาทางสังคม, ออนไลน์, 2548) ได้เสนอให้นำกระบวนการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจ ซึ่งเรียกว่ากระบวนการสร้างพันธสัญญาทางสังคม (Social Contract) ระหว่างกันมาใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยต้องส่งเสริมการพูดคุยสันติภาพ (Dialogue) ระหว่าง 3 ฝ่าย คือ คนไทยพุทธส่วนน้อย คนไทยมุสลิมส่วนใหญ่ และภาครัฐ ซึ่งปัจจุบันมีเทคนิคที่ทำให้ผู้ที่มีความคิดเห็นต่างกันมาพูดคุยกันด้วยมิตรไมตรี ไม่เน้นการโต้เถียง และไม่ยกระดับจิตสำนึก แต่เน้นการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) ซึ่งทำให้เข้าไปสู่จิตใจส่วนลึกเข้าไปสัมผัสกับเมล็ดพันธุ์แห่งความดีที่ฝังลึกอยู่ในตัวคนทุกคนไม่ว่าชาติใดภาษาใด การพูดคุยสันติภาพ ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมและความไว้วางใจกัน ถอดขนวนความกลัวลึกๆ ออกไปจากหัวใจและตกลงกันได้ โดยมีพันธสัญญากัน เช่นคนไทยพุทธซึ่งเป็นคนส่วนน้อยจะได้รับการเคารพสิทธิ ส่วนคนไทยมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ มีสิทธิที่จะมีวิถีชีวิตทางศาสนาอิสลาม จะไม่มีการกระทำใดๆ จากภาครัฐที่ไปบั่นทอนความเชื่อทางศาสนา มีการจัดระเบียบการศึกษาที่คนไทยมุสลิมจะได้ศึกษา ทั้งสายศาสนาและสายสามัญ เพื่อเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่คนไทยมุสลิม

ขณะเดียวกัน ภาครัฐจะต้องมีกลไกคัดสรรข้าราชการที่ดี ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรมเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถส่งเสริมการพัฒนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างสอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนทั้งพุทธและมุสลิม หรือกลุ่มวัฒนธรรมอื่นใด ซึ่งพันธะทางใจต่อกันนี้ มีคุณค่ามหาศาล ทำให้ผ่านพ้นความยากลำบากต่างๆ ได้ แต่ต้องการกระบวนการพูดคุยสันติภาพที่ละเอียดอ่อนและถูกต้อง รวมทั้งต้องดำเนินการด้วยความเคารพต่อกันของทุกฝ่าย เมื่อมีความเข้าใจร่วมไว้วางใจกัน และหายหวาดกลัว จะเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาใหม่ๆ ร่วมกันอีกมากมายเพื่อสันติสุขอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การเกิดกระบวนการสร้างพันธสัญญาทางสังคมจะต้องมีองค์กรที่เป็นกลางช่วยประสานงาน และควรมีการสื่อสารให้เกิดการรับรู้และมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง รวมทั้งจะต้องมีการสร้างเงื่อนไขการวางอาวุธด้วย

3. Norbert Ropers (กระบวนการสันติภาพเริ่มต้นอย่างไร, 2011) นักวิชาการชาวเยอรมัน และผู้อำนวยการ Berghof Peace Support Foundation ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการสอนในมหาวิทยาลัยในวิชาการเมืองระหว่างประเทศ และวิชาสันติภาพและความขัดแย้งศึกษา รวมทั้งยังมีความเชี่ยวชาญด้านงานวิจัยเรื่องกระบวนการสันติภาพในประเทศแถบเอเชีย มีมุมมองต่อสันติภาพเป็น 2 ความหมาย คือสันติภาพในแง่ลบ (Negative Peace) ซึ่งหมายถึงสภาวะที่ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงปรากฏทางกายภาพ หรือที่ Johan Galtung บิดาของสันติวิธีร่วมสมัยชาวนอร์เวย์ ให้ความหมายว่า คือสภาวะที่ปลอดจากความรุนแรงทางตรง คือสภาวะที่ปราศจากการต่อสู้ทำร้ายกัน แต่ความขัดแย้งยังคงมีอยู่ เพราะปัญหาพื้นฐานยังไม่ได้รับการแก้ไข ส่วนสันติภาพในแง่บวก (Positive Peace) Norbert Ropers มองว่าเป็นเรื่องที่ครอบคลุมทั้งเรื่องความเป็นธรรมยุติธรรม ประชาธิปไตย สังคมและเศรษฐกิจที่ดี โดยมักเกิดขึ้นในกลุ่มชนที่มีความแตกต่างด้านอัตลักษณ์ เป็นชนกลุ่มน้อยที่ต้องการให้สังคมใหญ่เห็นความสำคัญ ขณะที่สังคมใหญ่กลับใช้กำลังเข้าไปกดทับความรุนแรงเอาไว้ ซึ่งเกิดขึ้นหลายพื้นที่ในหลายประเทศ และต้องใช้เวลายืดเยื้อนานนับสิบปีหรือมากกว่าในการแก้ไขปัญหาส่วน Galtung มองว่า สันติภาพเชิงบวก คือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงเชิงโครงสร้าง สภาวะที่ปราศจากความทุกข์ยากที่ไม่เป็นธรรมต่างๆ สภาวะเช่นนี้จึงเรียกได้ว่ามีสันติภาพที่แท้จริง คือมีสันติสุข

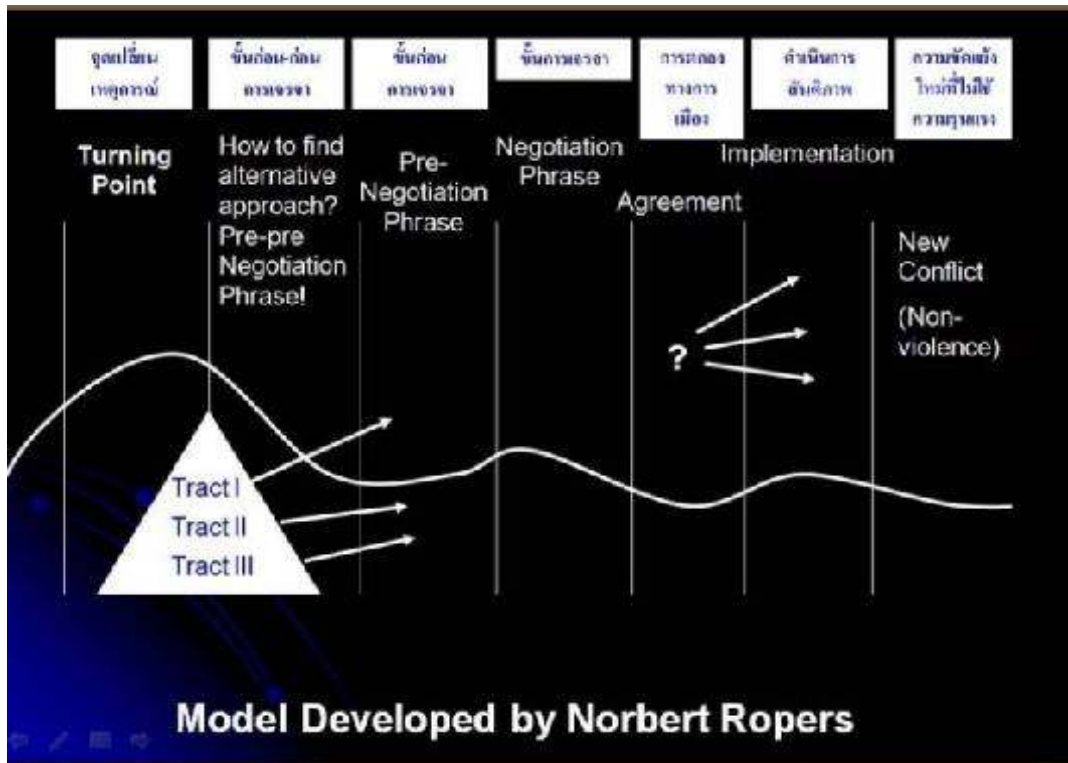
ทฤษฎีที่ Norbert Ropers นำมาใช้ในการอธิบายปัญหาความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนาน ก่อนจะเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน มีอยู่ 3 ทฤษฎี คือ

ทฤษฎีที่ 1 คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายต่างไม่ยอมพบกัน ต่อสู้กันไปเรื่อยๆ โดยไม่มีสัญญาณแห่งชัยชนะของแต่ละฝ่าย ต่อมากู่ขัดแย้งพบว่าตัวเองไม่มีหนทางเอาชนะอยู่ในสถานการณ์ที่มีตม่น ก็จะถูกกดดันให้เกิดการเจรจา เช่นสถานการณ์ในชูดานเหนือกับชูดานใต้

ทฤษฎีที่ 2 หน้าต่างแห่งโอกาส เกิดจากการยินยอมเปลี่ยนแปลงโดยคู่ขัดแย้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่นกรณีความขัดแย้งระหว่างขบวนการอาเจนเสรีกับรัฐบาลอินโดนีเซีย ซึ่งกระบวนการที่ทำให้เกิดความสำเร็จมาจากการยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือขององค์กร ระหว่างประเทศ

ทฤษฎีที่ 3 การได้มาซึ่งสันติภาพที่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนของผู้ที่ปฏิเสธความรุนแรงจนเกิดภาวะสุกงอม ซึ่งปัจจุบันกำลังมีความพยายามดำเนินการกันอยู่ในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ของไทย

แผนภาพที่ 2 - 1 ขั้นตอนวิธีการจัดการปัญหาความขัดแย้ง

ที่มา :Norbert Roper, (2011)

ขั้นตอนวิธีการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เคยนำมาใช้ในหลายประเทศ พบว่าหากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีลักษณะสูงๆ ต่ำๆ แล้ว จะมีอยู่จุดหนึ่งที่เรียกว่าจุดเปลี่ยน (Turning Point) ของเหตุการณ์ ซึ่งจะนำไปสู่จุดที่ทุกฝ่ายของความขัดแย้งถูกบีบรัดจากสถานการณ์ให้เข้าสู่จุดที่เป็นสถานะ ทางตัน (Dead Lock) และจำเป็นต้องหันหน้าเข้ามาสู่กระบวนการพูดคุยสันติภาพ (Dialogue Process) เพื่อร่วมกันหาทางออกในการลดความขัดแย้งหรือความรุนแรงที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีการเตรียมการเจรจา (Pre Negotiation) ก่อนจะนำไปสู่การเจรจาสันติภาพ (Peace Negotiation) เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการที่จะจัดการปัญหาร่วมกัน โดยมีข้อเสนอเกี่ยวกับตัวแบบและวิธีการจัดการ เปลี่ยนแปลงความขัดแย้งอยู่ 3 แนวทาง (Track) ด้วยกัน คือ

แนวทางที่ 1 เป็นแนวคิดที่เป็นจริง โดยเป็นกระบวนการพูดคุยสันติภาพระหว่างตัวแสดงหลักของความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้น คือระหว่างฝ่ายรัฐกับฝ่ายขบวนการใต้ดิน หรือขบวนการแบ่งแยกดินแดนซึ่งทั้งสองฝ่ายเป็นคู่ต่อสู้หลัก

แนวทางที่ 2 คือ กระบวนการที่องค์กรภาคประชาสังคมกลุ่มผู้นำ ปัญญาชน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ เป็นผู้สร้างพื้นที่ในการพูดคุยกัน โดยกระบวนการนี้จะ เป็นตัวควบคุมให้แนวทางที่ 1 เดินไปสู่หนทางที่ควรจะเป็นและตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม

แนวทางที่ 3 เป็นฐานล่างจากประชาชนจำนวนมากในระดับรากหญ้าที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งต้องการจะแสดงออกด้วยเหมือนกัน หากสามารถทำให้แนวทางที่ 2 และแนวทางที่ 3 สามารถ พัฒนา และเดินไปด้วยกันได้ ก็จะทำให้เกิดพลังในการควบคุมที่สามารถดึงหรือเหนี่ยวรั้งแนวทางที่ 1 ให้เดิน ไปสู่วิถีทางของสันติภาพได้ในที่สุด

แผนภาพที่ 2 - 2 ตัวแบบการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งสามแนวทาง

ที่มา: ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการด้านสันติวิธีทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีจุดร่วมและประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่ตรงกัน ซึ่งเกี่ยวพันและยึดโยงอยู่กับกระบวนการสันติวิธี ผ่านการเจรจาไกล่เกลี่ยหรือพูดคุยกันระหว่างคู่ขัดแย้งสองฝ่าย ซึ่งอาจจะมี ฝ่าย

ที่สามหรือคนกลางเข้ามาร่วมหรือไม่ ก็ได้ ทั้งนี้ โดยมีสังฆธรรมที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้ว คือ “ความขัดแย้งทุกเรื่องทุกที่บนโลกใบนี้ล้วนยุติลงบนโต๊ะเจรจา”

สาเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สาเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถแยกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านการเมือง นอกจากความพยายามแบ่งแยกดินแดนอันเนื่องมาจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังรวมถึงกรอบความคิดหรือมุมมองของรัฐบาลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น นโยบายแบบผสมกลมกลืน นอกจากนี้ปัจจัยทางศาสนาเกี่ยวกับอิสลามได้ถูกนำมาตีความจากฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบเพื่อสร้างความชอบธรรมให้การกระทำของตน รวมถึงการสร้างแนวร่วมจากประชาชนในพื้นที่ของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

ด้านเศรษฐกิจ ปัญหาความยากจนที่เกิดจากสภาพสังคมแบบปิดของคนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะการว่างงาน ปัญหาการไร้การศึกษา ปัญหาคุณภาพชีวิต ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดความกดดันต่อชาวบ้าน

ด้านสังคมและวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกปิดทับด้วยนโยบายต่างๆ ของรัฐที่พยายามสร้างความเป็นไทยแก่สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ว่าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จะปรากฏมานานแล้ว แต่ดูเหมือนว่ารัฐและสังคมไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และกลายเป็นปัญหาในปัจจุบัน

ด้านการศึกษา ทศนคติของชาวบ้านที่เป็นคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูต่อการศึกษาสายสามัญของภาครัฐที่เกรงว่าจะเป็นเครื่องมือในการกลืนวัฒนธรรมมลายู ทำให้ค่านิยมที่จะศึกษาตามปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีมากกว่า

ด้านกระบวนการยุติธรรม การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่ก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนจนสร้างความขឹងใจในหมู่ประชาชนโดยไม่มีการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดด้วยเหตุผลเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติและปัญหาการขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินงานร่วมกันของข้าราชการฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายสืบสวน สอบสวน จึงพบว่าในทางปฏิบัติมักมีข่าวการซ้อมทรมาน การบีบบังคับเอาข้อมูลจากผู้ต้องสงสัย ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหายุบอัยการ (คณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐ สภาผู้แทนราษฎร 2553 น. 54-60)

ปัญหากลุ่มผลประโยชน์เรื่องยาเสพติดการเมืองท้องถิ่นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้องใน ขบวนการด้วยแน่นอนว่าความรุนแรงในระดับใหญ่เช่นนี้ย่อมต้องมีสาเหตุอื่น ๆ ร่วมด้วยเช่นเรื่องยาเสพติด การค้าของเถื่อนความขัดแย้งส่วนตัวการเมืองท้องถิ่น ฯลฯ (รุ่งรวีเฉลิมศรีภิญโญรัช, 2558)

อนึ่ง ปัญหาแต่ละด้านที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เมื่อเชื่อมโยงเข้ากับความแตกต่างด้านศาสนา เชื้อชาติ และภาษา ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ของมลายูปัตตานีถูกปลุกปั่นว่ากำลังถูกกลืนและถูกทำลาย จากกลุ่มก่อความไม่สงบเลือกใช้ความรุนแรงในการจัดการปัญหา ทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องตก อยู่ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบที่ยังไม่มีท่าทีว่าจะยุติ

แนวทางการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐในการแก้ไข ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วงที่ผ่านมา

รัฐบาลไทยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีความพยายามในการหามาตรการและแนวทางแก้ไข ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาโดยตลอดตั้งแต่ พ.ศ.2547 เป็นต้นมา คือ ความพยายามที่จะลดความเข้มข้นของความรุนแรง แต่สามารถลดลงได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น โดยความรุนแรงยังคง เกิดขึ้น และมีภาวะขึ้นๆ ลงๆ อยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ยืดเยื้อเรื้อรัง การพบปะพูดคุยหรือ การเจรจาสันติสุข กับผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ถือว่าเป็นเรื่องใหม่แต่ อย่างไรก็ดี เจ้าหน้าที่รัฐเคยมีความพยายามที่จะพูดคุยเจรจามาแล้วหลายครั้งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และมีการดำเนินการอยู่ในหลายระดับ ทั้งที่เป็นดำเนินการของหน่วยงานด้านความมั่นคง ฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือน มีทั้งที่ดำเนินการอย่างเป็นทางการและเป็นการส่วนตัว มีทั้งที่เป็นการติดต่อโดยตรง และมีฝ่ายที่สามเป็นผู้ประสานงานให้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการในทางลับ

การพูดคุยเจรจาที่ผ่านมามีของไทยยังไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีทั้งที่ ประสบกับความล้มเหลวจนต้องยุติลงกลางคัน และที่ยังคงมีการดำเนินการกันอยู่อย่างต่อเนื่องใน ปัจจุบันซึ่งมีการก่อตัวขึ้นในหลายช่องทางและมีสัญญาณบ่งชี้ไปในทิศทางที่ดี สาเหตุที่ความพยายาม ดังกล่าวไม่ประสบผลเนื่องจากการขาดความจริงจังอย่างต่อเนื่องในส่วนของรัฐบาล และผู้ที่เกี่ยวข้องก็ มักไม่ค่อยยอมรับว่ามีการพูดคุยเจรจาเกิดขึ้นทั้งในอดีตหรือที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ขณะที่ กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเองก็มีปัญหาในเรื่องความไม่ชัดเจน และความไร้เอกภาพของกลุ่มผู้นำรวมทั้ง ยอมรับว่า ยังมีกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุมด้วย (อาภัสรา เฟื่องฟู, 2555, น. 27-28)

การพบปะเจรจาหรือการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ เริ่มมาตั้งแต่ สมัยของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ซึ่งมีความพยายามหาช่องทางในการติดต่อกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็น ต่างจากรัฐ โดยมีการเดินทางไปพบปะพูดคุยกับตัวแทนระดับผู้นำของกลุ่มมุสลิมในต่างประเทศรวม 2 ครั้ง ทำให้ได้รับรู้ข้อเสนอของกลุ่มมุสลิม ที่ต้องการขอจัดตั้งรัฐปัตตานีขึ้นมาเป็นอิสระปกครองตนเอง อย่างไรก็ดีตามผลการเจรจาไม่มีความคืบหน้า

ต่อมาในสมัยรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ประเทศมาเลเซียเริ่มเข้ามามีบทบาท โดย ดร.มหาเธร์ บิน โมฮัมหมัด อดีตนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย เป็นคนกลางในการประสานงานให้มีการพบปะพูดคุยกันระหว่างตัวแทนฝ่ายทหารของไทยกับตัวแทนของกลุ่มต่างๆเช่น กลุ่ม BERSATU กลุ่มพูโล กลุ่ม BIPP กลุ่ม BRN Congress และกลุ่มมุจาฮิดีนปัตตานี (GMP) โดยมีการพบปะทั้งหมด 6 ครั้ง ซึ่งนำไปสู่การจัดทำแผนสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวต้องยุติไปในที่สุด หลังจากที่มีการนำข้อมูลนี้มาเปิดเผยต่อสื่อมวลชนในช่วงก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549

ในสมัยรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ รัฐบาลมาเลเซียได้เสนอตัวเข้ามาเป็นคนกลางในการเจรจาปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ โดยรัฐบาลมาเลเซียได้ติดต่อตัวแทนกลุ่มต่างๆ ทั้งที่พำนักอยู่ในมาเลเซียและประเทศอื่นๆ มาร่วมพบปะพูดคุย เพื่อรวบรวมข้อเสนอและข้อเรียกร้องที่จะนำไปยื่นให้กับตัวแทนฝ่ายไทย อย่างไรก็ตามผลการดำเนินการไม่มีความคืบหน้า เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการที่ฝ่ายไทยไม่อาจยอมรับได้ ประกอบกับยังไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าตัวแทนกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ ที่มาร่วมพบปะพูดคุยกับฝ่ายมาเลเซีย เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างแท้จริงในการควบคุมสั่งการกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในสมัยรัฐบาลของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้มีการพบปะพูดคุยสันติภาพที่เมืองโบกอร์ ประเทศอินโดนีเซีย (Bogor Talks) ซึ่งฝ่ายอินโดนีเซียเป็นผู้ริเริ่มจัดการประชุม เป็นการดำเนินการต่อเนื่องมาจากความร่วมมือระหว่างรัฐบาลชูดินายสมัคร สุนทรเวช กับรัฐบาลอินโดนีเซีย ผลการพูดคุยทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องที่จะยุติความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้พร้อมทั้งกำหนดนัดหมายจะพบปะพูดคุยกันอีก 2 ครั้ง แต่ฝ่ายอินโดนีเซียเปิดเผยเรื่องการพบปะพูดคุยผ่านทางสื่อมวลชนอินโดนีเซียจนเป็นข่าวไปทั่วโลกทั้งที่เป็นเรื่องลับ ซึ่งสร้างความไม่สบายใจให้กับประธานาธิบดีซูซีโลบัมบัง ยูโตโยโน ของอินโดนีเซีย รวมทั้งฝ่ายไทยด้วย เพราะรัฐบาลไทยไม่ต้องการให้ถูกมองว่า เปิดโอกาสให้รัฐบาลประเทศเพื่อนบ้านเข้ามามีบทบาทแทรกแซงปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ ในขณะที่ปัญหาของฝ่ายอินโดนีเซียเกิดจากการแย่งชิงบทบาท และผลงานระหว่างประธานาธิบดีกับรองประธานาธิบดี ซึ่งเป็นคู่แข่งกันในการเลือกตั้งประธานาธิบดี อินโดนีเซียที่จัดขึ้นในปี พ.ศ.2552 นอกจากนี้ตัวแทนของกลุ่มก่อความไม่สงบยังเป็นเพียงตัวแทนที่มาจากกลุ่มเล็กๆ หลายกลุ่มรวมกัน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่นอกประเทศไทย และเชื่อกันว่ามีบทบาทไม่มากนัก ในปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหรืออาจจะไม่มีเลย

ต่อมาในสมัยรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กลุ่มพูโลที่ใช้ชื่อว่า ขบวนการปลดปล่อยมลายู ปัตตานี (Patani Malaya Liberation Movement : PMLM) ประกาศหยุดยิงชั่วคราวฝ่ายเดียว หรือการปฏิบัติการยุติการใช้ความรุนแรงฝ่ายเดียว เฉพาะการโจมตีเป้าหมายที่เป็นกองกำลังของ

รัฐบาลไทย ซึ่งทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ 3 อำเภอ ของจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย อำเภอระแงะ อำเภอเย็งอ และอำเภอเจาะไอร้อง เป็นระยะเวลา 1 เดือน ระหว่างวันที่ 10 มิถุนายน-10 กรกฎาคม พ.ศ.2553 โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อแสดงความจริงใจต่อรัฐบาลไทยในการเปิดเจรจาและพูดคุยเกี่ยวกับอนาคตทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งเพื่อพิสูจน์ว่ากลุ่มขบวนการปลดปล่อยมลายูปัตตานี (PMLM) สามารถควบคุมพื้นที่และสั่งการกองกำลังที่ปฏิบัติการอยู่ในท้องถิ่นได้จริง ซึ่งถือเป็นหนึ่งในมาตรการพิสูจน์บทบาทการควบคุมกองกำลังติดอาวุธในพื้นที่ที่แตกต่างไปจากกระบวนการพูดคุยก่อนหน้านี้ และได้รับความสนใจจากหลายฝ่ายโดยเฉพาะสื่อมวลชน อย่างไรก็ตามแม้ว่ากรณีนี้จะถือเป็นผลจากกระบวนการพูดคุยที่โดดเด่นและน่าจะเป็นสัญญาณที่ดีต่อกระบวนการสันติภาพ แต่ผลของการหยุดยิงชั่วคราวดังกล่าวกลับไม่มีความชัดเจน และรัฐบาลไทยก็ไม่ได้แสดงท่าทีตอบรับต่อเรื่องนี้ จึงทำให้ไม่ปรากฏความคืบหน้าใดๆ ต่อสาธารณะ ทั้งที่มาตรการหยุดยิงชั่วคราวในบางพื้นที่ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวไปสู่การเจรจาสันติภาพในช่วงรอยต่อรัฐบาลชุนดาโยภิสวัสดิ์ เวชชาชีวะ กับรัฐบาลชุนนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

นางสาวรุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช นักวิจัยจาก International Crisis Group (ICG) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ขัดแย้งทั่วโลก ระบุในเวทีเสวนาเรื่อง “นโยบายดับไฟใต้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ กับแนวโน้มการพูดคุยสันติภาพ” เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2554 ว่านายถวิล เปลี่ยนศรี ขณะดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เคยกล่าวถึงนโยบายให้มีการพูดคุยกับผู้ที่ยึดต่างจากรัฐเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนของระดับนโยบายที่สำคัญอันหนึ่งว่ารัฐไทยพร้อมพูดคุยกับผู้ที่ยึดต่างแล้ว โดยเป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กับองค์กรเอกชนต่างประเทศชื่อ Centre for Humanitarian Dialogue (HDC) ซึ่งร่วมกันจัดให้มีการพบปะพูดคุยระหว่างแกนนำขบวนการแบ่งแยกดินแดน กลุ่มพูโลและกลุ่ม BRN กับแกนนำภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพูดคุยที่จะดำเนินการในโอกาสต่อไป

ต่อมาในสมัยรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พลตำรวจเอก วิรุฬห์ พันแสน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อ พรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของพรรคเพื่อไทย ได้ไปร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีเสวนา เรื่อง “นโยบาย ดับไฟใต้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ กับแนวโน้มการพูดคุยสันติภาพ” เมื่อวันที่ 2

6 กันยายน พ.ศ.2554 โดยเห็นว่า ข้อเสนอเรื่องการเจรจาสันติภาพเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเปิดหรือปิด อีกทั้ง พลเอกยุทธศักดิ์ ศศิประภา รองนายกรัฐมนตรีซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้กำกับดูแลนโยบายด้านความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เปิดเผยเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2555 ยอมรับว่าในทางลับได้มีการมอบหมายให้ พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์

อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ร่วมพบปะพูดคุยกับแกนนำขบวนการแบ่งแยกดินแดนโดยมีสภาความมั่นคงแห่งชาติของมาเลเซียเป็นผู้ประสานงานกับตัวบุคคลที่ฝ่ายไทยควรจะพูดคุยด้วย เพื่อให้สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดีขึ้นและเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2556 ได้มีการลงนามในเอกสารฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ (General Consensus on Peace Dialogue Process) ระหว่างสำนักงานสภาความมั่นคง แห่งชาติ (สมช.) ในฐานะตัวแทนรัฐบาลไทยและขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติติมลายูปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani - BRN) เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งยืดเยื้อมากกว่า 10 ปี การลงนามดังกล่าวเกิดขึ้นจากแรงสนับสนุนสำคัญของรัฐบาลมาเลเซียซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) นับตั้งแต่มีการลงนามเป็นต้นมา ตัวแทนของรัฐบาลไทยและฝ่าย BRN ได้พบปะกันอย่างเป็นทางการ 3 ครั้ง ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ในช่วงเดือนมีนาคม - มิถุนายน นอกจากนี้ยังได้มีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการอีกหลายครั้ง

หลังจากที่รัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มีนโยบายเปิดพื้นที่พูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้คิดเห็นต่างจากรัฐ สังคมต่างให้ความเชื่อมั่นและคาดหวังว่าจะเกิดความสงบสุขจากเหตุความรุนแรงที่มีเวลายาวนาน กระบวนการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐนี้สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลไทยยอมรับปัจจัยพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) ต้องการใช้มาตรการทางการเมืองยุติปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง 2) ยอมรับว่าขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติติมลายูปัตตานี (BRN) เป็นคู่แข่งจากที่เป็นตัวแสดงสำคัญในหมู่ขบวนการเคลื่อนไหวมลายู - มุสลิม 3) ยอมรับบทบาทของมาเลเซียในฐานะคนกลาง ส่วนขบวนการ BRN ก็ยอมรับข้อตกลงจากการพูดคุยว่าจะต้องอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญไทยทำให้รัฐบาลไทยเริ่มต้นกระบวนการทางการเมืองทั้งที่รู้ว่าไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะลดความรุนแรงได้ในเร็ววัน ซึ่งที่ผ่านมาการพูดคุยระหว่างตัวแทนฝ่ายไทยกับขบวนการ BRN ที่มีนายฮาซัน ตอยิบ เป็นตัวแทนได้เสนอข้อเรียกร้อง 5 ข้อ โดยเผยแพร่ ลงในเว็บไซต์ YouTube มีใจความสำคัญดังนี้

1. นักล่าอาณานิคมสยามต้องยอมรับให้มาเลเซียเป็นคนกลางผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) ไม่ใช่แค่ผู้ให้ความสะดวก (Facilitator)
2. การพูดคุยเกิดขึ้นระหว่างชาวปาตานี (Bangsa) ที่นำโดย BRN กับนักล่าอาณานิคมสยาม
3. ในการพูดคุยจำเป็นต้องมีพยานจากประเทศอาเซียน OIC และ NGOs
4. นักล่าอาณานิคมสยามต้องปล่อยผู้ที่ถูกควบคุมตัวทุกคนและยกเลิกหมายจับทั้งหมด (ที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคง) โดยไม่มีเงื่อนไข
5. นักล่าอาณานิคมสยามต้องยอมรับว่า BRN เป็นขบวนการปลดปล่อยชาวปาตานี (Bangsa) ไม่ใช่กลุ่มแบ่งแยกดินแดน

การพูดคุยเป็นหนึ่งในกระบวนการสันติภาพ (Peace Process) ที่เป็นความพยายามย้ายการต่อสู้ จาก “สนามรบ” ขึ้นสู่ “โต๊ะเจรจา” ซึ่งจะเป็นหนทางที่จะทำให้เกิดสภาพที่ได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย (Win - Win Solution) ที่เกี่ยวข้องด้วยความหวังว่าอย่างน้อยก็จะสามารถลดทอนความรุนแรงลงได้บ้างหรืออาจขยายผลสู่ข้อตกลงการเกิดสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และถึงแม้ว่าการพูดคุยดังกล่าวจะยังไม่มีข้อตกลงใดๆ แต่พบว่าบรรยากาศในการพูดคุยเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศที่ดีมีความพยายามในการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพื่อเอื้อต่อการพูดคุยในขั้นตอนต่อไป ซึ่งถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญก่อนการพิจารณาเงื่อนไขต่างๆ สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นหากมองในเชิงโครงสร้างยุทธศาสตร์ของทั้งฝ่ายรัฐบาลไทยและฝ่ายผู้คิดเห็นต่าง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic End) ที่ต่างกัน ทำให้กรอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Strategic Way) และเครื่องมือต่างๆ รวมทั้งวิธีการและทรัพยากร (Strategic Mean) แตกต่างกันไปปรากฏตามดังนี้

ตารางที่ 2 - 2 โครงสร้างยุทธศาสตร์ของฝ่ายรัฐบาลไทยและฝ่ายผู้คิดเห็นต่าง

โครงสร้างยุทธศาสตร์	ฝ่ายรัฐบาลไทย	ฝ่ายผู้คิดเห็นต่าง
1. จุดมุ่งหมายเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic end)	ความสงบในพื้นที่/สันติภาพเชิงบวก	มุ่งสู่การเป็น “รัฐปัตตานี”
2. กรอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Strategic way)	การพูดคุยสันติสุข/ยุทธศาสตร์ในพื้นที่	พยายามสร้างความกดดันรัฐบาลไทยโดยใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือ
3. เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการและทรัพยากร (Strategic mean)	การนิรโทษกรรม/การลดพื้นที่การใช้พระราชกำหนด/ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่	ได้รับการสนับสนุนหลายด้านจากหลายฝ่าย

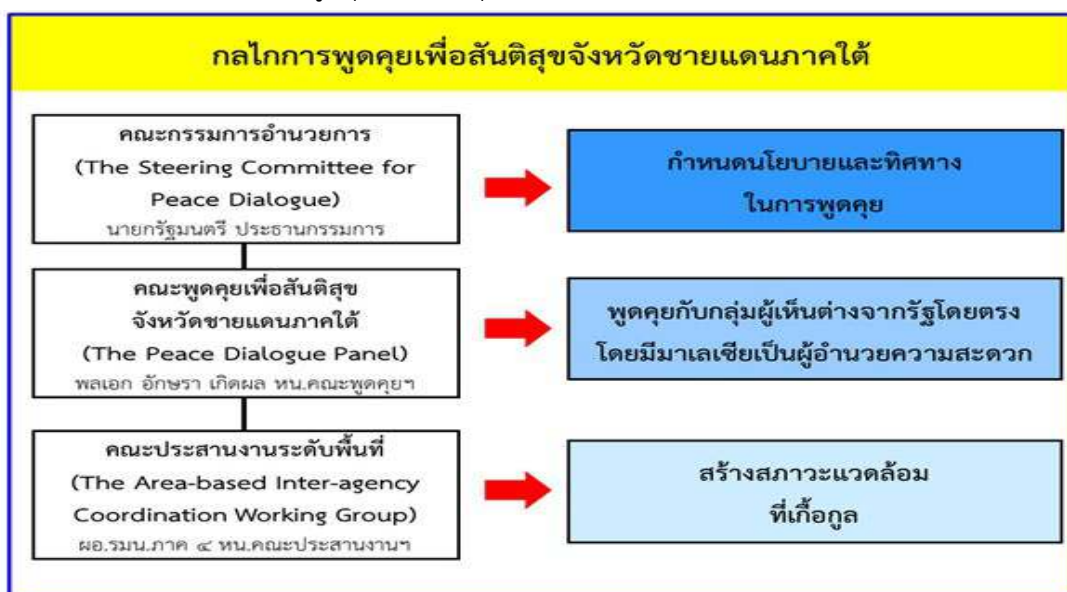
ที่มา : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, แนวโน้มสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังการพูดคุยสันติภาพ ครั้งที่ 3, (2556)

จากตารางข้างต้นเป็นที่มาของคำถามที่ว่าปัจจัยใดที่ส่งผลให้สามารถปรับจุดมุ่งหมายเชิงยุทธศาสตร์ ของผู้เห็นต่างให้เอนเอียงมาทางฝ่ายไทย ซึ่งในด้านแรกถือว่าฝ่ายไทยเริ่มต้นได้ดีกับการใช้กระบวนการพูดคุยเชิงสันติสุขที่ทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นกอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องร่วมกันขับเคลื่อนกับกลุ่มผู้คิดเห็นต่างและกลุ่มผู้ติดอาวุธในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเต็มที่ เพื่อให้กลุ่มคนกลุ่มนี้เข้าใจนโยบายของรัฐเชื่อมั่นในหลัก “นิติธรรม” และ “นิติรัฐ” ส่วนเวทีการพูดคุยกับ

BRN ในประเทศมาเลเซีย เป็นหน้าที่ของสภาความมั่นคงแห่งชาติในการดำเนินการต่อ และสิ่งที่ กอ.รมน. ต้องทำอย่างเข้มข้นคือการควบคุม บุคคล ยุทธโศภกรรม เส้นทางทางการเงินของขบวนการเพื่อลดความสูญเสียในชีวิต และทรัพย์สินของพลเรือน เพื่อดำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยและกำลังใจของประชาชนเพราะสันติสุขที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ปลายด้ามขวาน แห่งนี้ยังมีอีกหลายยุทธวิธีมิใช่เพียงการพูดคุยสันติสุขอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังคงควรปฏิบัติการขับเคลื่อน ในเชิงยุทธศาสตร์ ในระดับพื้นที่ควบคู่ไปกับการพูดคุยสันติสุข และควรให้ความสำคัญทั้งการปฏิบัติการเชิงจิตวิทยาการปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation : IO) ในลักษณะ Outside in หรือการเริ่มต้นมองจากภายนอกก่อนนอกเหนือจากInside Out หรือการเริ่มต้นมองจากภายในก่อนที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น รวมถึงเพิ่มมิติของข่าวกรองเพื่อสันติสุขควบคู่ไปด้วย โดยศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการใช้กระบวนการสันติภาพ จากกรณีตัวอย่างเหตุการณ์ที่ประสบความสำเร็จอยู่ทั่วโลก (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2556)

ในปัจจุบันสมัยของรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้สานต่อกระบวนการพูดคุย แต่เปลี่ยนจาก “การพูดคุยสันติภาพ” เป็น “การพูดคุยเพื่อสันติสุข” โดยมีเป้าหมายคือการพูดคุยเพื่อให้เกิดสันติสุข ในพื้นที่โดยเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2557 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้เดินทางไปพบ นายนาจิบ ราซัค นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย เพื่อปรึกษาหารือในเรื่องดังกล่าว โดยได้กำหนดกรอบการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลมาเลเซียในฐานะผู้อำนวยการความสะดวก ซึ่งผู้นำของสองประเทศได้ตกลง กัน มี 3 ข้อ คือ 1) ยุติความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา 2) พุดคุยกับผู้เห็นต่างทุกกลุ่ม ไม่เน้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ และ 3) นำความต้องการของทุกกลุ่มในพื้นที่มาดำเนินการให้เป็นรูปธรรม (“กระบวนการพูดคุยสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้”, 2557) และได้จัดทำกลไกและกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขเป็นกรอบในการปฏิบัติงานตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 2 - 3 กลไกการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

ที่มา : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กอ.รมน.

แผนภาพที่ 2 - 4 กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขฯ

ภารกิจ
 ระบุไว้ชัดเจน ตามคำสั่ง สร. ที่ ๒๓๐/๕๗

ขั้นตอนการดำเนินการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 1 การสร้างความไว้วางใจ			ระยะที่ 2 การลงสัตยาบัน	ระยะที่ 3 การจัดทำ Road map กำหนดรายละเอียดเพื่อนำไปสู่การยุติปัญหา					
ขั้นตอนที่ 1	ขั้นตอนที่ 2	ขั้นตอนที่ 3	ขั้นตอนที่ 4	ขั้นตอนที่ 5	ขั้นตอนที่ 6	ขั้นตอนที่ 7	ขั้นตอนที่ 8	ขั้นตอนที่ 9	
การศึกษาและประเมินสถานะแวดล้อมของกระบวนการพูดคุย	การสร้างความพร้อมเพื่อรองรับการดำเนินการพูดคุย	การดำเนินการของคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้	การลงสัตยาบัน	การดำเนินการพูดคุยความรุนแรงระยะสั้น	การประสานและพูดคุยกับคู่สนทนาในระดับจังหวัด	การสนับสนุนการมีส่วนร่วมได้แก่ชาวอเมริกัน	การแสวงหาทางเลือกและบริหารจัดการฐานบนพื้นที่ของการยุติกันอย่างสันติ	การกำหนดแผนและการที่ระบุไว้ในข้อตกลงเพื่อยุติปัญหาอย่างสมบูรณ์	

ในระยะที่ ๑ คือ **คุยเพื่อสร้างความไว้วางใจ ไม่ใช่ สร้างความหวาดระแวง**
 เพราะการสร้าง ความไว้วางใจ จะนำไปสู่ความร่วมมือ → สร้าง Frameworks
 พื้นที่ปลอดภัย และส่งผลสัมฤทธิ์ คือ สันติสุขในพื้นที่ จขต.

ที่มา : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กอ.รมน.

ทรรศนะของบุคคลต่างๆ เกี่ยวกับการพูดคุยสันติสุข

ถวิล เปลี่ยนศรี (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,2558.)
 อดีตเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ กล่าวว่า ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการพูดคุยสันติภาพมีดังนี้

1.การพูดคุยจะได้ผลเมื่อมีช่องทางให้เดินเพียงช่องทางเดียว หรือ Single Track เพราะข้อเท็จจริงในพื้นที่มีกลุ่มเคลื่อนไหวหลายกลุ่ม ถ้ามีหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการปรารถนาดีหรือมีวาระซ่อนเร้นอย่างอื่น จะเกิดปัญหาตามมาทันที ที่ผ่านมาก็มีหลายท่านเคยไปทำ เช่นปี พ.ศ.2549 มี ลังกาวิ โปรเซส ปี พ.ศ.2551 ก็มีทั้งต้นปีและปลายปีที่มีข่าวออกมา การดำเนินการลักษณะนั้นเป็นเรื่องของปัจเจก เป็นเรื่องของตัวบุคคลที่มีความหวังดีไปทำ ไม่ได้ออกมาจากนโยบายรัฐ ไม่ใช่ Single Track การมีหลายช่องทางจะเป็นการเปิดช่องให้เขาเลือก ช่องไหนดีกว่าเรียกร้องได้มากกว่า เขาก็จะเข้าช่องทางนั้น ในอดีตเคยมีการนิทาถึงขั้นว่าช่องไหนราคาดีกว่า ง่ายกว่า เกิดขบวนการนายหน้าสร้างราคา เป็นปัญหามาตลอดในอดีต ยุคคอมมิวนิสต์ก็เป็นแบบนี้

ฉะนั้นต้องให้มี Single Track ใครปรารถนาจะพูดคุยต้องมาช่องทางนี้เท่านั้น หากทำหลายช่องทางจะไม่เกิดผล แน่แน่นอนว่าคนที่มาพูดคุยเป็นปรปักษ์กับเจ้าหน้าที่รัฐ คนที่จะไปทำหน้าที่พูดคุย จึงต้องได้รับฉันทานุมัติ การที่เลขาธิการ สมช. (พล.ท.ภราดรฯ) ไปลงนามก็เป็นการได้รับฉันทานุมัติ แต่จริงๆ เรามีวิธีอื่นที่สามารถบอกเขาว่าได้รับฉันทานุมัติโดยไม่ต้องไปเซ็นต์ ถ้าถามผมที่ผ่านมามีบางกลุ่มต้องการหนังสือรับรองจากเราไหมมันก็มีแต่เรามีวิธีการอื่นที่สามารถส่งสัญญาณได้ว่าได้รับฉันทานุมัติ เช่น ตอบสนองบางอย่าง หรือให้นายกรัฐมนตรีพูดเรื่องนี้ในจังหวะเวลาที่เหมาะเจาะพอดี

2. การพูดคุยจะได้ผลต้องร่วมกันทำงานหลายๆ หน่วย เพื่อไม่ให้เกิดจุดอ่อน กระทรวงการต่างประเทศ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ และหน่วยที่ใช้กำลัง (กองทัพ) ต้องเข้ามาทั้งหมด คำถามก็คือกระบวนการที่ไปลงนามกันมาได้ปรึกษาหารือถ่วงน้ำหนักหรือเปล่า

3. ต้องมีคณะทำงานชุดเล็กๆ พูดคุยในทางลับก่อน เพราะไม่มีที่ไหนที่เอาระดับสูงไปเติมพันทันทิ ถ้าวันหน้าเกมไม่เดินหรือเดินไม่ได้หรือมีข้อผิดพลาด นายกรัฐมนตรี และสมช. ต้องมีทางถอยด้วย เพราะนายฯ ไม่ได้เติมพันทันเรื่องนี้เรื่องเดียว แน่แน่นอนว่าการเปิดหน้าเปิดตัวไปลงนามกับเขา อาจมองได้ว่าเป็นความจริงใจ จริงจัง เปิดไฟเล่นกันเลย แต่ต้องไม่ลืมว่าไม่มีใครบอกได้ว่าแนวทางนี้จะสำเร็จนี่คือความเสี่ยง

4. อย่าให้มีปัจจัยแทรกซ้อนเข้ามาครอบงำหรือกดดันทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่เบี่ยงเบนไป อย่าให้เขียนข้างกระดานหมากรุกกดดันคนเล่นหมากรุกจนไขว้เขว ต้องยืนยันหลักการว่ายังไม่พร้อมคือยังไม่พร้อม ต้องใช้เวลา 10 ปีก็ต้องใช้ 10 ปี ไม่ใช่ปล่อยให้ผู้มีอำนาจเหนือคณะทำงานมาบอกว่าต้องเดิน ต้องยอม หรือต้องจบภายใน 1 ปี ทั้งๆ ที่ข้อเท็จจริงไม่ได้เป็นอย่างนั้น

นอกจากนี้ นายถวิลยังเสนอข้อควรปฏิบัติในการเจรจาไว้ว่า การเจรจาคควรเจรจากาเรื่องเล็กไปหาเรื่องใหญ่ ควรนำสันติภาพเข้ามาแทนที่ความรุนแรง ไม่ควรมีการชี้หน้าหรือกดดันระหว่างการเจรจา การเปิดเผยการเจรจาสู่สาธารณชนอาจเป็นสิ่งที่เร็วเกินไป ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความรุนแรงต่อคนในพื้นที่ และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ควรให้ความสำคัญกับประชาชนในพื้นที่ให้มากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ต้องเข้าใจถึงจิตใจของคนในพื้นที่ด้วย

รศ.ดร.ปณิธาน วัฒนายากร (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558.) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ แสดงความคิดเห็นว่า สถานการณ์รุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะวาทิตทางชาตความขัดเจนทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้ยาก ตอนนี้เป้าหมายในการโจมตีกลายเป็นประชาชนเจ้าหน้าที่ระดับสูงและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการเองด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ประชาชนเริ่มไม่แน่ใจว่า ตัวเองจะปลอดภัยหรือไม่ ในเมื่อเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐยังโดนโจมตีเสียเอง อาจจะทำให้คนในพื้นที่เริ่มคาดหวังกับการเจรจาลดลงไปจนกลายเป็นปัญหา

นอกจากนี้ ดร.ปณิธานได้เสนอหลักการ 3 ข้อ ที่อาจสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติกับเหตุการณ์ความไม่สงบในครั้งนี้ โดยการริเริ่มต้องมาจากฝ่ายการเมือง ฝ่ายนโยบาย ฝ่ายผู้นำศาสนา

ผู้นำจิตวิญญาณ ต้องมีการผลักดันจากฝ่ายการเมืองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในกรณีนี้เราไม่มีแล้ว ต้องยอมรับว่าน่าชมเชยรัฐบาลมีความกล้าหาญและริเริ่มการเจรจาอย่างเป็นทางการยกระดับการเจรจาขึ้นมา แต่เรายังไม่เห็นการผลักดันของคนในพื้นที่ ผู้นำศาสนาหรือจากฝ่ายปฏิบัติการในพื้นที่ การสนับสนุนจากฝ่ายปฏิบัติการ ต้องมีการจัดระบบใหม่ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรหรือกอ.รมน. ซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติต้องมีวิธีการ ขั้นตอน กระบวนการในการรักษาความปลอดภัยใหม่และจริงจังมากขึ้น เพราะเป็นเรื่องความสำคัญของประเทศที่เกี่ยวข้องกับอธิปไตย ดินแดน ความอยู่รอดปลอดภัยของประชาชนต้องมีการสนับสนุนอย่างจริงจัง

นอกจากนั้นยังต้องได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาชน ฝ่ายวิชาการ สื่อมวลชน เอ็นจีโอ รวมทั้งฝ่ายค้านในพื้นที่ เป็นเรื่องอนาคตของคนในพื้นที่ ที่จะต้องดำรงชีวิตประจำวันอยู่ในพื้นที่ต่อไป ภาคประชาชนจะต้องมีส่วนร่วม มีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ อาจต้องมีการจัดระบบใหม่ อีกทั้งให้สื่อสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้มากขึ้น

หลักการทั้งหมดที่กล่าวมานั้น จะต้องอยู่ภายใต้ผู้นำที่เข้มแข็ง จะต้องลงมารับผิดชอบทำงานในพื้นที่อย่างจริงจัง โดยอาจกำหนดตัวบุคคลแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายนโยบายและฝ่ายปฏิบัติการ เพื่อถ่ายทอดการปฏิบัติหน้าที่จริงและต้องเป็นคนที่สามารถไว้นใจเชื่อใจได้อีกด้วย แต่ในขณะนี้การปฏิบัติงานจริงของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นไปอย่างยากลำบาก ขาดคนสนับสนุนอย่างจริงจัง และยิ่งขาดผู้นำที่ต้องการแก้ไขปัญหาอย่างเอาจริงเอาจังแน่นอนว่าเมื่อมีการเจรจาแล้ว ย่อมถอยออกมาไม่ได้ แต่เราอาจจะปรับเปลี่ยนขบวนการ และสัญญาณที่ส่งไปต้องชัดว่าเรายังยึดมั่นอยู่ในขบวนการสันติภาพและการเจรจา เป้าหมายในการเจรจา ผู้ก่อความไม่สงบวางอาวุธลงให้ได้ ยุติขบวนการในการแบ่งแยกดินแดน และเข้ามารวมบริหารจัดการในพื้นที่ร่วมกัน เพราะฉะนั้นต้องมีการเจรจาต่อ แต่อาจจะยกระดับเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำ เปลี่ยนเปลี่ยนตัวบุคคลให้เหมาะสม และกำหนดวันเจรจาใหม่ หากรัฐบาลตัดสินใจถอย ไม่เจรจาอีกครั้ง ย่อมทำให้การเจรจาดังต่อไปไทยอาจเป็นฝ่ายเสียเปรียบเสียเอง

เอกชัย ศรีวิลาศ (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558.) ผู้อำนวยการสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้าในฐานะที่ศึกษาเรื่องปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อีกทั้งยังศึกษาขบวนการสันติภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ วิพากษ์วิจารณ์ต่อสถานการณ์ในปัจจุบันว่า ในขณะนี้การเจรจายังขาดการเตรียมการในการเจรจา เช่น การขาดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่รัฐ เมื่อการเจรจาเสร็จสิ้นควรมีการวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกับทหารในพื้นที่ และต้องมีกระบวนการในการทำงาน ขบวนการสันติภาพกระบวนการจะเป็นอย่างไร มีขั้นตอนอย่างไร อีกทั้งยังต้องคัดสรรผู้เข้าร่วมเจรจาให้เป็นคนที่สามารถสร้างความไว้วางใจกับคนในพื้นที่และกลุ่มเจรจาอีกด้วย

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการเจรจา คือ ต้องสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้เจรจาและชาวบ้านในพื้นที่ จำเป็นต้องเปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านได้พูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจและรับรู้ถึงความบอบซ้ำ

ความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ และทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบระหว่างเจ้าหน้าที่และคนในพื้นที่เพราะฉะนั้นการทำขบวนการสันติภาพจะต้องมีการสื่อสารกับสังคมตลอด เพื่อให้เข้าใจในบริบทเดียวกัน ในช่วงเวลา 3 ปีมานี้ พื้นที่ภาคใต้เปิดแล้ว เราไปร่วมกับภาคประชาชน 13 องค์กร เปิดพื้นที่ให้ได้ร่วมพูดคุยกันให้ความรู้เรื่องกระจายอำนาจ ให้ความรู้กับชาวบ้าน เป็นสัญญาณว่าพื้นที่ถูกเปิดเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมแล้ว แต่รัฐควรเข้ามาดูแลสนับสนุนด้วย

นอกจากนี้ให้ข้อสังเกตว่า เพิ่งไปคุยกับคนไทยในรัฐกาลันตันเมื่อเร็วๆ นี้ก็มีสัญญาณที่ดี มาเลเซียให้คนไทยในรัฐกาลันตัน เป็นภูมิบุตรา เทียบเท่าคนมาเลเซีย มากกว่าคนจีน แยก มาเลเซียยอมรับว่า คนไทยที่รัฐกาลันตัน เป็นคนที่อยู่มาก่อนมีประเทศมาเลเซีย ให้เงินอีก 2 ล้านบาทต่อปี เพื่อให้เรียนภาษาไทยและให้มีวัดไทยอยู่ในพื้นที่ด้วย เป็นการส่งสัญญาณดีมาก

มารค ตามไท (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558.) ผู้อำนวยการกลุ่มสร้างสันติภาพต้นปิ่นรักเชียงใหม่ กล่าวว่า กลุ่มกระบวนการให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างทางการเมือง การปกครอง ต่างจากรัฐไทยที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการลดระดับความรุนแรงเป็นหลัก ความไม่เข้าใจถึงจุดประสงค์ของทั้ง 2 ฝ่ายทำให้การเจรจาไม่สามารถเดินหน้าต่อได้ จึงเสนอให้รัฐควรปรับจุดประสงค์การเจรจา ไปสู่การลดความรุนแรงเพื่อเจรจาเรื่องการปรับโครงสร้างทางการเมืองต่อไปรัฐไม่ควรใช้การเจรจาเป็นเครื่องต่อรอง เพื่อลดระดับความรุนแรงของกลุ่มขบวนการ ที่ผ่านมามีความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่ รัฐไทยจะหยุดการเจรจา หากแต่ในความเป็นจริงนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น รัฐควรอย่างยิ่งเพิ่มการเจรจากับกลุ่มขบวนการให้มากขึ้น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ

ประการสำคัญรัฐควรที่จะก้าวข้ามปัญหาในเรื่องของระบบทางการเมืองและข้าราชการที่ผ่านมามีการเปลี่ยนรัฐบาล หรือข้าราชการระดับสูงจะเป็นอุปสรรคสำคัญ ทำให้การเจรจาหยุดชะงักเนื่องจากชุดเจรจาเปลี่ยนแปลง การดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ซึ่งการเจรจาต้องอาศัยความไว้วางใจ และรัฐจะต้องเข้าใจว่าการเจรจาเพื่อสันติภาพ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น และที่สำคัญที่สุดรัฐจะต้องเข้าใจถึงกลุ่มขบวนการบางกลุ่ม ที่ต้องการเจรจาแต่ติดปัญหาเรื่องการทรยศต่อกลุ่มต่อพวกพ้องที่สละชีวิตเพื่อกลุ่มขบวนการมาก่อน ซึ่งหากรัฐก้าวข้ามปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเจรจาเพื่อสันติภาพจะสำเร็จลุล่วงไปได้

นายปิยะ กิจถาวร(อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558.) รองเลขาธิการ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กล่าวว่า ปัจจุบันประชาชนหันมาสนใจเรื่องการเจรจาด้วยสันติวิธี และชี้ให้เห็นจาก ผลการสำรวจทัศนคติของประชาชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจากการพูดคุยกับผู้นำศาสนา เห็นด้วยว่าการเจรจาดีกว่าการใช้อาวุธแน่นอน การพูดคุยการเจรจានำไปสู่ชัยชนะที่ยั่งยืน ไม่ใช่ชั่วคราว การเจรจาอาจจะเปลี่ยนวิถีคิดของคนได้ทั้งสองฝ่าย ไม่ใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และการเจรจาการพูดคุยสามารถแก้ได้ถึงรากเหง้า และไม่ควรถังปัญหาเหล่านี้ให้กับลูกหลานอีกต่อไป

พระเทพศรีวิสุทธิ (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,2558.) เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ท่านได้ลงไปพูดคุยกับชาวบ้าน ท่านเสนอว่าทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดความสงบต้องให้คนพื้นที่เข้ามาร่วมกันช่วยกันคิดแก้ไขปัญหา ตั้งกลุ่มคณะทำงานขึ้น แล้วลงไปพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ท้ายที่สุดเหตุการณ์แก้ปัญหาได้ทั้งหมด ต้องอาศัยผู้นำศาสนา กำนันผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. ให้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร รับฟังข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อคลี่คลายเหตุการณ์ได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน

บุญสม ทองศรีพราย(อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,2558.) ประธานสมาพันธ์ครู 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวว่า แม้การพูดคุยที่ผ่านมาจะยังไม่ชัดเจนในแง่ปฏิบัติ แต่ก็เริ่มเห็นสัญญาณที่ดีในบางเรื่อง เช่น ความพยายามหยุดความรุนแรงในเดือน รอมฎอน ซึ่งจะเป็นก้าวเล็กๆ ที่สำคัญในการเดินไปสู่สันติสุข เพราะที่ผ่านมาเกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,2558.) ผู้อำนวยการศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ กล่าวว่า กระบวนการพูดคุยสันติสุขที่ผ่านมา ถือเป็นความเคลื่อนไหวครั้งสำคัญที่ต้องจารึกในประวัติศาสตร์ การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทุกครั้งในการพูดคุยได้เห็นถึงทิศทางการพยายามร่วมกัน เช่น การร้องขอในประเด็นที่ทั้งสองฝ่ายสามารถหาจุดร่วมกันได้ รวมถึงการร้องขอให้หยุดความรุนแรงรายวัน ความรุนแรงต่อเป้าหมาย อ่อนแอ และหยุดระเบิดรุนแรงกลางเมืองซึ่งเป็นบทพิสูจน์ว่ากระบวนการสันติสุขเริ่มปรากฏบนเวทีพูดคุย

รัตนพงษ์ รัตนบุญ (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,2558.) ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า คนในพื้นที่ล้วนคาดหวังกับการพูดคุย เพื่อสันติสุขที่จะเป็นหนทางนำไปสู่การยุติความรุนแรง เพราะที่ผ่านมามีนโยบายออกมามากมาย แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการก้าวไปใกล้คำว่าสันติสุขได้

มาชีพ สมานธรรมกุล (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,2558.) ประชาชนในจังหวัดปัตตานี กล่าวว่า แม้วันนี้จะยังไม่เห็นผลสัมฤทธิ์ของการพูดคุย แต่ทุกคนก็ยังคาดหวังว่าในเวทีครั้งต่อไปจะมีความร่วมมือที่มากขึ้น นอกเหนือจากการยุติความรุนแรง ในห้วง 40 วันของเดือนรอมฎอน

อังคณา นีละไพจิตร(อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,2558.) นักเคลื่อนไหวด้านความยุติธรรมและสันติภาพ กล่าวว่า การเจรจาเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย แต่ต้องนำข้อเท็จจริงมาดูว่ามีความจริงใจแค่ไหนในการเข้าร่วมพูดคุย และสนับสนุนให้มีการเจรจาต่อไป เพราะเป็นทางออกที่ดีที่สุด แต่กระบวนการเจรจาไม่อาจมีเพียงคู่ขัดแย้ง และคนกลาง อย่างมาเลเซียได้ ต้องมีกลุ่มอื่นร่วมด้วย อาทิ กลุ่มสตรี กลุ่มประชาสังคม นักศึกษา เข้าไปเสนอความคิด บนโต๊ะเจรจาได้อย่างมีอิสระด้วย

จะอามิง โต้ะตาทอง(อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,2558.) อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนราธิวาส พรรคประชาธิปัตย์กล่าวว่า เห็นด้วยกับการใช้ กระบวนการพูดคุยเป็นพื้นฐานเพื่อแก้ไขปัญหาในสามจังหวัดชายแดนใต้ แต่การพูดคุยไม่ควรทิ้งน้ำหนัก กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ควรพูดคุยกับทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชายแดนใต้ เพราะหากพูดคุยกับกลุ่มที่ ออกมาเรียกร้องเพียงกลุ่มเดียวก็อาจจะมีปัญหาได้เหมือนกรณีการเจรจากับกลุ่ม BRN ในสมัยรัฐบาล ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งท้ายที่สุดก็เกิดข้อครหาไม่สามารถหาจุดศูนย์กลางของการเจรจาได้

มาร์ค ตามไท (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,2558.) รอง ประธานคณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธี กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)กล่าวว่า รู้สึกว่ากระบวนการ สร้างสันติภาพสำหรับภาคใต้ ตัวกระบวนการยังอยู่ที่ระดับสูงของทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะป็นรัฐบาล หรือ BRN ซึ่งยังไม่มียุทธศาสตร์เข้ามาออกแบบตัวกระบวนการเพื่อการเจรจา มองว่าในการพูดคุยระหว่าง รัฐบาลและ BRN ยังไม่มีความชัดเจนว่ามีจุดหมายที่เป็นรูปธรรมอย่างไร การลงทุนในการหาจุดหมาย ร่วมกัน ยังไม่พอ

นัฐพงศ์ รุ่งเรือง(อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,2558.) นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จากอำเภอสุโขทัย - ลพบุรีจังหวัดนราธิวาส และอดีต นายทหารกองประจำการ สังกัดจังหวัดทหารบกปัตตานี ค่ายอิงคยุทธบริหาร กล่าวว่าคนในพื้นที่ส่วน ใหญ่จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ไทย - พุทธ, ไทย -มุสลิม ถ้าเป็นไทย - พุทธ ที่ไม่ใช่อยู่นใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ก็คงจะเห็นด้วยการเจรจาของรัฐบาลไทยและมาเลเซีย แต่ถ้าเป็นชาวพุทธ มุสลิม ที่เห็นเหตุการณ์อยู่ทุกวันก็คงจะไม่เห็นด้วย เพราะการเข้ามาของรัฐบาลไม่ได้เข้ามาแบบเต็มอำนาจ จริงๆ เขาเพียงแค่มอบอำนาจให้คนที่มีความจริงใจลงมาเป็นทอดๆ เพราะฉะนั้นแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้น ทุกวันก็ย่อมมีอยู่ต่อไป และเป็นสาเหตุให้คนบริสุทธิ์เสียชีวิตเพิ่มขึ้นทุกวัน

ดารุณี ทองศิริ (อ้างถึงในสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,2558.) เจ้าของร้านหนังสือบูคู จังหวัดปัตตานี กล่าวว่า ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมาก แต่ที่เป็น ประเด็นหลักตอนนี้ที่รัฐบาลชุดปัจจุบันไปพูดคุยกับทางมาเลเซีย จะมีปัญหาอยู่ว่า เป็นการ เจรจาใน ระดับข้างบน จริง ๆ ในระดับของคนทั่วไป เช่น ชาวบ้านในพื้นที่เขาไม่เห็นด้วย เช่น กรณีล่าสุด ที่มี ป้ายผ้าขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ เขาไม่ยอมรับการเจรจา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดร.อิมติยาส ยูซูป ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรุนแรงในภาคใต้ของไทยและโลก มุสลิม” ผลการศึกษาพบว่า แนวความคิดของศาสนาอิสลามเรื่องอิกวะห์หรือความเป็นพี่น้องกัน ของมุสลิม ก่อให้เกิดความเป็นอุมมะห์หรือความเป็นประชาชาติเดียวกันของกลุ่มชนมุสลิมทั่วโลก ซึ่งมีบทบาท สำคัญทำให้มุสลิมในประเทศต่างๆสนใจความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ ไทยแม้ว่าสิ่งที่

เกิดขึ้นจะเป็นระดับท้องถิ่น นอกจากประชาคมมุสลิมระหว่างประเทศจะให้ความสนใจต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มฮิญาบทั้งระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติให้ความสำคัญเช่นกัน เพราะการขาดข้อมูลส่งผลให้เห็นความขัดแย้งในภาคใต้เป็นประเด็นทางศาสนาและเห็นว่าพี่น้องมุสลิมกำลังถูกรังแก ชาวมุสลิมจากทุกมุมโลกที่เฝ้าสังเกตการณ์ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาไม่อาจอาศัยเพียงความอดุสหาหะและคำแนะนำเพื่อความสมานฉันท์เท่านั้น แต่กระบวนการยุติธรรมต่างๆ จะต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ประเด็นนี้การยอมรับผิด การชดเชยเยียวยา และการให้อภัยสิ่งเหล่านี้จะช่วย ผสานให้เกิดความสมานฉันท์ทั้งทางการเมืองและจิตวิทยา ยิ่งไปกว่านั้นความร่วมมือจากประเทศ มุสลิมเพื่อนบ้านและองค์การมุสลิมระหว่างประเทศอย่าง OIC ในการแก้ปัญหาความรุนแรงใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นเรื่องที่ไม่อาจละเลยได้ ประเทศไทยจึงควรเน้นถึงรูปแบบแนวทางแก้ไขปัญหาและเห็นความสำคัญของท่าที OIC เพราะสิ่งเหล่านี้ ย่อมมีส่วนในการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโลกมุสลิม โดยตระหนักว่าความร่วมมือระหว่างประเทศและมาตรการทางการทูตมีบทบาทที่ไม่อาจมองข้ามได้

พลโท สมโภชน์ เงินเจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้อิสลามในการแก้ปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษในการดำรงชีวิตด้านเชื้อชาติ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคม และวัฒนธรรม ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการดำรงชีวิต เป็น สังคมมุสลิมที่ใช้วัฒนธรรมอิสลามมีวิถีชีวิตเฉพาะตนต่างจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่กลุ่มขบวนการผู้ก่อเหตุรุนแรงนำมาเป็นข้ออ้างเพื่อปลุกกระแสให้เกิดการต่อต้านอำนาจรัฐ และก่อความไม่สงบในรูปแบบต่างๆมาโดยตลอด การที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดำรงชีวิตของตนบนอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมของตนอย่างสันติสุขและเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม รัฐบาลจะต้องขจัดเงื่อนไขและสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดความรู้สึกแตกแยก ความไม่เท่าเทียมกันของประชาชนในพื้นที่ ความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความรู้สึกที่ถูกเอาเปรียบ ความแตกต่างด้านสถานะทางสังคม สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ให้เสรีในการประกอบศาสนกิจ ตามความเชื่อ รวมทั้งปฏิบัติต่อผู้หลงผิดไปเข้าร่วมขบวนการก่อการร้ายอย่างเพื่อนร่วมชาติ ใช้กระบวนการทางกฎหมายเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหา สร้างความเสมอภาคให้เกิดในหมู่ประชาชน

ดร.ครองชัย หัตถา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ สังคมพหุวัฒนธรรมกับความมั่นคง ของชาติกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นสำคัญเร่งด่วนที่ควรดำเนินการ เพื่อนำไปสู่ความสงบสุขของจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ชาติ เพื่อให้เข้าใจความเป็นรัฐที่มีพัฒนาการและมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย การให้ความสำคัญกับอารยธรรมท้องถิ่นที่เน้นความภาคภูมิใจของคนในชาติตามภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองมายาวนานในอดีต อย่างไรก็ตามการศึกษา การสำรวจ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่ดำเนินการโดยรัฐต้อง ดำเนินไปอย่างไม่เลือกปฏิบัติ เพราะ อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อรัฐได้และการส่งเสริมเผยแพร่กิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อการ แลกเปลี่ยนความรู้ในวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นที่ ต้องเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน กรณีของชาติพันธุ์มลายูเมื่อนำไปรวมกับประเด็นทางประวัติศาสตร์จึง กลายเป็น “มลายูปัตตานี” ที่กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงใช้เป็นข้อเรียกร้องอิสรภาพอยู่ในเวลานี้

ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนาและ ดร.อรอร ภูเจริญ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางด้านนโยบาย ในการแก้ปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนใน พื้นที่โดยเฉพาะคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสิ่งที่ปรากฏมาตั้งแต่ในอดีต แต่ที่น่าสนใจคือข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับเมืองปัตตานีมีความ แตกต่างกันตามสภาวะการณ์ โดยพบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวได้วางอยู่บนนโยบายซึ่งมีผลต่อการ กำหนดบทบาทระหว่างกัน ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความซับซ้อนเกี่ยวกับสาเหตุ หลายประการ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กระบวนการยุติธรรม การศึกษาและ ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นปัจจัยร่วมที่ก่อให้เกิด ปัญหา ดังนั้นแนวทางแก้ปัญหาในทางนโยบายจึงควร สอดคล้องกับประเด็นปัญหาต่างๆ กล่าวคือ ด้านการเมืองเสนอให้มีการจัดรูปแบบการปกครองพิเศษ การ บริหารงานในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ และการชำระประวัติศาสตร์ปัตตานี ด้านเศรษฐกิจควรแก้ไขปัญหา ความยากจน ปัญหาสิทธิมนุษยชนกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสังคมและวัฒนธรรมเสนอให้ สังคมไทยเรียนรู้การจัดการปัญหาด้วยสันติวิธี ส่งเสริมให้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน สร้างเวที สาธารณะเพื่อสร้างความสมานฉันท์ และด้านการศึกษามุ่งเน้นพัฒนาหลักสูตรการศึกษาให้เหมาะสมกับ ท้องถิ่นและพัฒนาศักยภาพของบุคคลากร

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ คุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม และการสนองตอบต่อรัฐบาล” พบว่า ภาพที่มองว่ามุสลิมเป็นสังคมปิดเคร่งครัดต่อศาสนา เป็นภาพ ของมุสลิมในระดับปัจเจกบุคคล ในความเป็นจริงชาวมุสลิมเป็นบุคคลที่เปิดตัวรับการ समाคมและ ยอมรับความคิดใหม่ๆจากโลกภายนอกได้เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะเมื่อต้องรับนวัตกรรมใหม่และ นโยบายจากรัฐบาล ชาวมุสลิมสามารถที่จะรับและตอบสนองต่อนโยบายและ กิจกรรมต่างๆที่ไม่ก้าว กายต่อศาสนา วัฒนธรรมอิสลามที่ยักรวดรภาพยิ่งทำให้ประชาคมมุสลิมเอื้อ ต่อการยอมรับผู้อื่นและมีมนุษยสัมพันธ์ หากรัฐบาลไม่ตอกย้ำว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่แตกต่างจากคน ส่วนใหญ่ของประเทศก็จะ พบว่าชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เหมือนกับชาว ชนบทในภูมิภาคอื่นของไทย

ดร.ชัยวัฒน์ สภาอนันต์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “อิสลามกับความรุนแรง การศึกษาเฉพาะ กรณีเหตุการณ์ความรุนแรงในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทย พ.ศ. 2519-2524” พบว่า ปัญหา ชนกลุ่มน้อยที่มีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางประวัติศาสตร์ ศาสนาและ วัฒนธรรม เป็นเพียง

ปรากฏการณ์ของความยุติธรรมและความยากจน ในแง่นี้ ปัญหาภาคใต้ไม่ได้ต่างจากปัญหาชนบทในภาคอีสานแต่อย่างใด หากความขัดแย้งนี้ถูกทำให้เข้มข้นชัดเจนขึ้นเพราะความแตกต่างทางศาสนา ภาษา ชาติพันธุ์และพลังแห่งประวัติศาสตร์ การละเมิดสิทธิมนุษยชนใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ความไม่เป็นธรรมอันเกิดมาจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะ เป็นการถูกกดขี่ข่มเหงจากข้าราชการ และเมื่อคนมลายูมุสลิมกระทำผิดกฎหมายมักถูกปฏิบัติด้วยความรุนแรงกว่าที่ควร นโยบายใดๆที่กำเนิดมาด้วยความเข้าใจที่ไม่เพียงพอหรือความไม่วางใจกัน ย่อมไม่อาจแก้ปัญหาระยะยาวได้

สำนักงานนโยบายสาธารณะ ได้ทำการศึกษาแนวทางด้านนโยบายในการแก้ปัญหาใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการปัญหาที่พึงจะเป็นควรตั้งอยู่บนแนวความคิดของการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลาย ซึ่งเป็นภาระของรัฐบาลและสังคมไทยที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีปฏิบัติจากเดิมที่เน้นความเป็นเอกภาพของประเทศจนละเลยความสำคัญของความมั่นคงของมนุษย์และสิทธิมนุษยชน การศึกษาครั้งนี้ได้สรุปภาพรวมของปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาไว้เป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้าน การเมืองมีปัจจัยบางส่วนมาจากศาสนาซึ่งเกิดจากมุมมองที่ต่างกันระหว่างรัฐกับประชาชนมุสลิมในพื้นที่ ปัจจัยที่ต่อมาเกิดจากความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ทางการเมืองของปัตตานีที่แตกต่างกัน ระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ โดยทั้งสองปัจจัยนี้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง จึงเป็นสาเหตุของปัญหาทางการเมือง ปัจจัยสุดท้ายเกิดจากกลไกของรัฐที่เอื้อต่อการเกิดความขัดแย้งจนกลายเป็นความรุนแรงในพื้นที่ กอรปกับความอ่อนแอทางสังคมไทยได้กลายเป็นแรงเสริมให้การทำงานของรัฐชอบธรรมยิ่งขึ้นซึ่งเห็นได้จากนโยบายของรัฐในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา จากการศึกษาครั้งนี้ได้มีข้อเสนอแนะทางการเมือง 2 ประการคือ 1) การจัดการปกครอง โดยเสนอไว้ 5 รูปแบบ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียและความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ 2) ควรมีการชำระประวัติศาสตร์ ของปัตตานีใหม่เพื่อสร้างความเห็นพ้องร่วมกันระหว่างประชาชนมุสลิมในพื้นที่กับรัฐ ส่วนปัญหา ด้านเศรษฐกิจเกิดจาก 2 ปัจจัย 1) ความยากจน ได้เสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพให้ ประชาชนที่สอดคล้องกับความหลากหลายของทรัพยากรในพื้นที่ 2) ปัญหาเรื่องการเข้าถึง ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รัฐต้องสร้างความชัดเจนในเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพยากรชุมชน โดยคำนึงถึงคุณประโยชน์ที่ชุมชนพึงได้รับอย่างทั่วถึง ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น จากการที่รัฐบาลไทยขาดความเข้าใจในอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของสังคมไทยให้มีการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้นปัญหาด้านอื่นๆ ได้แก่ความขัดแย้งด้านการศึกษาซึ่งรัฐพยายามเข้าไปควบคุมการศึกษา ในโรงเรียนปอเนาะซึ่งเป็นแหล่งการศึกษาดั้งเดิมของศาสนาอิสลามได้เสนอให้เริ่มจากการ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนปอเนาะให้สอดคล้องกับท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาโดยตั้งอยู่บนความหลากหลายของวัฒนธรรมและประโยชน์

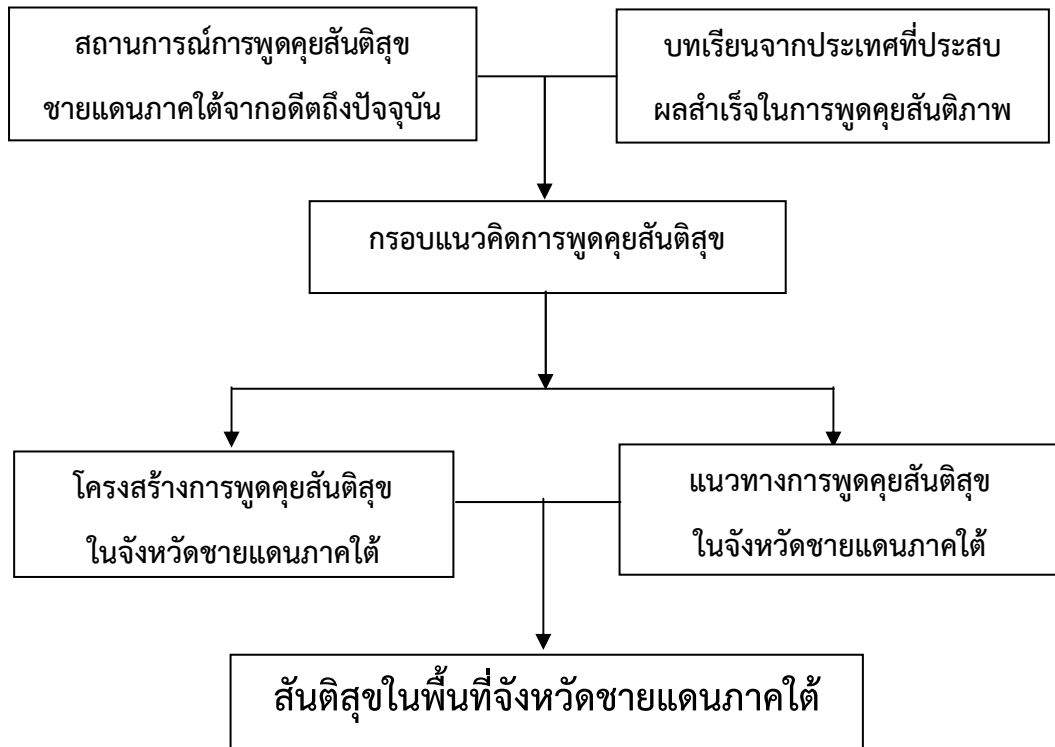
ที่ประชาชนจะได้รับมากที่สุด ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ อันเกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิของความเป็นมนุษย์ในหลายเหตุการณ์ ได้เสนอให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ให้สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ เช่นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ปรับปรุงให้มีความรวดเร็วและตรวจสอบได้ พัฒนาเทคนิควิธีการสืบสวนให้มีประสิทธิภาพด้วยกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและเชื่อมั่น ในระบบยุติธรรมของรัฐ

ปิยะ กิจถาวร ได้ทำการศึกษาศถานการณ์ได้ : มิติทางประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งทางการเมือง วัฒนธรรมหรือศาสนา” จากการศึกษาพบว่า 1) การแบ่งแยกดินแดนไม่เป็นความต้องการที่แท้จริงของประชาชนโดยส่วนใหญ่ 2) ปัญหาของประชาชนคือต้องการการยอมรับ ในสิทธิ เสรีภาพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเพื่อรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์และวิถีมลายูมุสลิม เพื่อให้ สังคมไทยหลุดพ้นความไม่รู้การกล่าวร้ายกรณีการแบ่งแยกดินแดนที่ทำให้คนไทยทำร้ายคนไทย ด้วยกัน

ภัสรา เฟื่องฟู ได้ทำการศึกษากระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการศึกษาพบว่า ไทยสามารถนำบทเรียนการพูดคุยสันติภาพจากอาแจห์และไอร์แลนด์เหนือมาปรับใช้ในประเด็นสำคัญๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องหลักต้องมี เจตน์จำนงทางการเมืองที่จะยุติความขัดแย้ง มีแผนการปฏิบัติการและข้อเสนอที่ชัดเจนและมี เหตุผล ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบเข้ามามีส่วน ร่วมในการพูดคุยสันติภาพ ส่วนรูปแบบการเจรจาควรเป็นการพูดคุยโดยตรงแบบไม่เป็นทางการ เป็นความลับ เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและควรมีข้อตกลง Zip Mouth Policy ระหว่างการพูดคุย นอกจากนี้การสนับสนุนจากต่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ โดยในกรณีของจังหวัด ชายแดนภาคใต้รัฐบาลไทยน่าจะขอให้มาเลเซียและอินโดนีเซียช่วยกดดันกลุ่มก่อความไม่สงบให้ เข้าร่วมพูดคุยสันติภาพ เนื่องจากแกนนำสมาชิกกลุ่มก่อความไม่สงบจำนวนหนึ่งเข้าไปเคลื่อนไหว อยู่ในทั้งสองประเทศ อย่างไรก็ตามไทยมีข้อจำกัดในกระบวนการพูดคุยสันติภาพ ได้แก่ ความไม่ เป็นเอกภาพระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ กล่าวคือ รัฐบาลเริ่มจัดให้มีการพูดคุยสันติภาพ กองทัพซึ่ง เป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการพูดคุยสันติภาพยังคงแสดงท่าทีแข็งกร้าวปฏิเสธแนวทางดังกล่าว ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาคู่เจรจาเนื่องจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มี หลายกลุ่มที่สำคัญไม่มีการเปิดเผยโครงสร้างและผู้นำและยังมีกลุ่มย่อยที่เป็นอิสระในการ ปฏิบัติการที่ไม่ขึ้นต่อกัน อย่างไรก็ตามการพูดคุยกันเป็นเรื่องที่ดีเป็นแนวทางไปสู่สันติภาพ และประเด็นไม่ใช้อยู่ที่ตัวจริงตัวปลอม แต่รัฐบาลต้องเจรจาไปเรื่อยๆและเปิดเวทีให้กลุ่มต่างๆ ได้มีส่วนร่วม ร่วมในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง และยังคงเป็นไปไม่ได้ที่จะประสบความสำเร็จในทันทีทันใด เนื่องจากกระบวนการแก้ปัญหาต้องใช้เวลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 2 - 5กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุป

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีอยู่คู่กับมนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ในระดับปัจเจกบุคคลหรือในระดับสังคม ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เสมอและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เมื่อมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ความขัดแย้งบางครั้งก็ก่อให้เกิดประโยชน์ในการได้มีแนวคิดใหม่ๆ และมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่บางครั้งความขัดแย้งหากบริหารจัดการไม่ดีก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงได้เช่นกัน ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นจากตัวแปรสภาพ ภูมิศาสตร์ เส้นเขตแดนก็ก่อให้เกิดข้อพิพาทพหุแดนระหว่างกันขึ้นได้ ตัวแปรทางด้านสังคม เศรษฐกิจก่อให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรกัน ปัญหาทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดปัญหาทางเชื้อชาติ ความขัดแย้งมีอยู่กระจายทั่วไปทั่วทุกพื้นที่ในโลกไม่เว้นแม้แต่ในประเทศไทย สำหรับเหตุการณ์ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเป็นปัญหาหลักของสังคมไทยในห้วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีคู่ขัดแย้งหลักคือกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบกลุ่มต่างๆ ทั้ง BRN, PULO และกลุ่มอื่นๆ ที่เห็นต่างกับรัฐบาล ซึ่งกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางการทหารปฏิบัติการใช้ ความรุนแรง ใช้อาวุธสังหารเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลและประชาชนผู้ไม่เห็นด้วย มีการยิง วางระเบิด ชุมนุมโจมตี ก่อวินาศกรรม เพื่อทำลายอำนาจรัฐควบคู่ไปกับการใช้ยุทธศาสตร์ด้วยการเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศประสานสอดคล้องกับกลุ่ม

NGOs อันที่จะนำสู่เป้าหมายสูงสุดคือการแบ่งแยกดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นรัฐปาตานี โดยใช้ปัจจัยชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ท้องถิ่น และความไม่เป็นธรรมเป็นปัจจัยขับเคลื่อน จากสภาวะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ปัญหาดังกล่าวจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งทุกฝ่ายต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรที่ต้องใช้สันติวิธีและสมานฉันท์ ซึ่งเป็นหลักสากลทั่วไป มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้สถานการณ์กลับคืนภาวะปกติโดยเร็ว อย่างไรก็ตามประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นผู้ที่รับผลกระทบจากความขัดแย้งนี้โดยตรง และเป็นประชาชนส่วนใหญ่ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอยู่ด้วยกันต่อไปในลักษณะพหุสังคม ในพื้นที่พวกเขาความคิดเห็นอย่างไรต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เขาต้องการแบ่งแยกดินแดนไปปกครองตนเองหรือไม่ และคิดอย่างไรต่อการพูดคุยสันติสุขที่ดำเนินการมาแล้วและคาดว่าจะมีต่อไป สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเสนอให้รัฐได้พิจารณาต่อไป

บทที่ 3

สถานการณ์การพุดคยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพุดคยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในบริบทนี้จะทำการศึกษาตามแนววัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ ข้อที่ 2 คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การพุดคยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพุดคยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วงที่ผ่านมาผู้ศึกษาเห็นควรที่จะกล่าวถึงสถานการณ์การพุดคยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ความก้าวหน้าการพุดคยสันติสุขตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการพุดคยสันติสุขที่ผ่านมาโดยมีลำดับการศึกษาดังนี้

1. สถานการณ์การพุดคยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ความก้าวหน้าการพุดคยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ปัญหา อุปสรรคที่สำคัญในการพุดคยสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
4. สรุป

สถานการณ์การพุดคยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

อาจกล่าวได้ว่ารากเหง้าความขัดแย้งในภาคใต้มาจากมรดกของยุคอาณานิคม ผลของสนธิสัญญาแองโกล-สยามที่ไทยและอังกฤษได้ลงนามร่วมกันในปี พ.ศ.2452ส่งผลให้มีการแบ่งเขตแดนระหว่างรัฐ อย่างชัดเจนและทำให้ดินแดนซึ่งอยู่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและบางส่วนของสงขลา ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นอาณาบริเวณของรัฐปาตานีตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยามความแตกต่างในเรื่องชาติพันธุ์ศาสนาและภาษาระหว่างชาวมลายูมุสลิมและคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างรัฐและประชาชนในพื้นที่ การดำเนินนโยบาย “รัฐนิยม” ในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงครามที่มุ่งสร้างความเป็นไทยที่ศิวิไลซ์ ถูกมองว่าเป็นนโยบายกลืนอัตลักษณ์ของชาวมลายูมุสลิม ทำให้เกิดการต่อต้านขึ้น

หะยีสุหลงอับดุลกาเดร์ ผู้นำศาสนาที่ได้รับความเคารพนับถืออย่างกว้างขวาง เป็นผู้นำในการเรียกร้องการปกครองตนเอง การเคลื่อนไหวทำให้เขาถูกตัดสินจำคุกในข้อหากบฏและต่อมาก็ดหายตัวไปอย่างลึกลับชะตากรรมของหะยีสุหลงนับเป็นหมุดหมายสำคัญที่เปลี่ยนการต่อสู้แบบสันติวิธี

ไปสู่การก่อตัวของขบวนการติดอาวุธในทศวรรษ 2500 และขยับข้อเรียกร้องทางการเมืองจากการปกครองตนเองไปสู่การเรียกร้องเอกราช

ในบริบทสงครามเย็นที่ประเทศไทยเผชิญกับภัยคอมมิวนิสต์ สำหรับภาคใต้มีภัยด้านความมั่นคงถึงสองปัจจัยคือ จากขบวนการคอมมิวนิสต์ และขบวนการปลดปล่อยปาตานี หลังการล่มสลายของประเทศคอมมิวนิสต์ในปลายทศวรรษ 2520 การเคลื่อนไหวของกลุ่มมลายูมุสลิมก็ดูเสมือนจะอ่อนแรงลง แต่แท้จริงแล้วมีคลื่นใต้น้ำที่เคลื่อนไหวอยู่ซึ่งรัฐไทยมองไม่เห็นการก่อตัวของเหตุความรุนแรงในช่วงต้นทศวรรษ 2540 และการปะทุของการต่อสู้ด้วยอาวุธอย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ.2547 ทำให้รัฐไทยตั้งรับไม่ทัน เป็นเวลาหลายปีที่สังคมไทยถกเถียงว่าใครคือผู้ก่อเหตุรุนแรงและทำไปด้วยวัตถุประสงค์ใด ตลอด 15 ปีที่ผ่านมา มีผู้เสียชีวิตไปแล้วเกือบ 7,000 คน และบาดเจ็บกว่า 13,000 คน

แนวทางการแก้ปัญหาภาคใต้ในช่วงทศวรรษแรก ไทยจัดการกับปัญหาภาคใต้ด้วยสองวิธีหลัก คือการปราบด้วยการทหาร และการพัฒนาเพื่อสร้างความภักดี ไทยปฏิเสธที่จะพูดคุยอย่างเป็นทางการแบบเปิดเผยกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการก่อเหตุรุนแรงจุดเปลี่ยนในทางนโยบายที่สำคัญเกิดขึ้นในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2556 เมื่อรัฐบาลของ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ลงนามใน “ฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพ” กับ “กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ” ซึ่งมีขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี (ปออาร์เอ็น) เป็นผู้ลงนาม โดยมีรัฐบาลมาเลเซียเป็นสักขีพยานและแต่งตั้งผู้อำนวยการความสะอาด หลายฝ่ายเชื่อว่าปออาร์เอ็นเป็นกลุ่มที่คุมกองกำลังในพื้นที่ได้มากที่สุดแม้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ได้ประกาศนโยบายว่าพร้อมจะพูดคุยในเรื่องการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษใดๆ ที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแต่เมื่อกลุ่มปออาร์เอ็นยื่นข้อเรียกร้อง 5 ข้อซึ่งรวมถึง “การเรียกร้องสิทธิความเป็นเจ้าของ” ดินแดนปาตานี ก็เกิดความกังวลและกังขาในฝ่ายรัฐ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ต่อข้อเสนอของปออาร์เอ็น การพูดคุยสะดุดลงหลายเดือนและในที่สุดฝ่ายรัฐไทยก็แจ้งกลับไปว่า “ยินดีที่จะรับพิจารณา”

แต่เสถียรภาพของรัฐบาลก็เริ่มสั่นคลอนเมื่อกระแสต่อต้านรัฐบาลในส่วนกลางเริ่มขยายตัวขึ้น หลังจากรัฐบาลพยายามผลักดันเรื่องการนิรโทษกรรม จนในที่สุดรัฐบาลของ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ก็ถูกกดดันให้ยุบสภา การขัดขวางการเลือกตั้งและความวุ่นวายที่ยืดเยื้อกลายเป็นสิ่งที่ทหารกล่าวอ้างในการยึดอำนาจ เมื่อ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 แม้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะผู้บัญชาการทหารบกเคยแสดงความไม่เห็นด้วยกับการพูดคุยสันติภาพอย่างเป็นทางการ แต่รัฐบาลทหารภายใต้การนำของเขาก็ตัดสินใจสานต่อการพูดคุยที่มีมาเลเซียเป็นผู้อำนวยการความสะอาด แต่เปลี่ยนตัวผู้แทนของคณะพูดคุยฝ่ายรัฐเกือบทั้งหมด ทหารเข้ามาคุมบังเหียนในเรื่องนี้พร้อมกับการแต่งตั้ง พล.อ.อัศวิน เกิดผล อดีตเสนาธิการทหารบกเป็นหัวหน้าคณะพูดคุยและ พล.ท.นักรบ บุญบัวทอง เป็นเลขาฯ คณะพูดคุย

ในส่วนของ “ผู้เห็นต่างจากรัฐ” ได้ตั้งองค์กรขึ้นมาใหม่คือ มาราปาตานี โดยมีขบวนการปลดปล่อยปาตานี 6 กลุ่ม คือ BRN บีไอพีพี พูลู-ดีเอสพีพี พูลู-เอ็มเคพี พูลู 5 ดาวและจีเอ็มไอพี ที่เข้าร่วมสภาองค์กรนำของบีอาร์เอ็นปฏิเสธที่จะพูดคุย แต่ว่ามีสมาชิกบางส่วนเข้าไปร่วมกับมาราปาตานี ซึ่งรวมถึงนายมะสุกรี ฮารี ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะผู้พูดคุยในสมัย รัฐบาลน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ด้วยการที่รัฐบาลทหารสานต่อนโยบายการพูดคุยส่วนหนึ่งก็เป็นการยอมรับว่า นโยบายที่เคยใช้ในอดีตไม่ได้ผล

การพูดคุยคืบหน้าอย่างเชื่องช้ามีเหตุผลสำคัญที่เกิดจากกรอบคิดที่ฝ่ายรัฐจำกัดตัวเองไว้กับความกังวลที่อาจเป็นเพียงมายา มิติ คณะพูดคุยใช้เวลาหลายเดือนในการถกเถียงเรื่อง “กรอบของการพูดคุย” (Terms of Reference) ประเด็นสำคัญคือฝ่ายรัฐไทยไม่ต้องการระบุชื่อมาราปาตานีในเอกสารเพราะเกรงว่าจะเป็นการรับรองและให้ความชอบธรรมกับฝ่ายขบวนการ ในภายหลังมาราปาตานียอมที่จะประนีประนอม โดยยอมให้ใช้คำว่า “ผู้เห็นต่างจากรัฐ” ในเอกสาร แทนชื่อองค์กรของตนนับจากเดือนตุลาคม พ.ศ.2559 ประเด็นที่พูดคุยกันกว่าหนึ่งปีคือการจัดตั้ง “พื้นที่ปลอดภัย” ดูเหมือนว่ารัฐบาลทหารสนใจเพียงแต่จะใช้การพูดคุยนี้ต่อรองเพื่อลดความรุนแรงเพียงเท่านั้น โดยไม่ต้องการที่จะพูดคุยในประเด็นที่เป็นเนื้อหาสาระที่ขบวนการเรียกร้องแม้ว่าทางคณะเทคนิคของทั้งสองฝ่ายจะสามารถจัดทำกรอบและแผนการดำเนินงานจนเสร็จสิ้น โดยมีการตกลงเบื้องต้นว่าจะมีการทำโครงการนำร่องใน อ.เจาะไอร้อง จ.นราธิวาส แต่ที่ข้อตกลงดังกล่าวกลับไม่ได้รับการรับรองจากคณะพูดคุยชุดใหญ่ เพราะฝ่ายรัฐปฏิเสธข้อเรียกร้องของมาราปาตานีให้ลงนามในข้อตกลงดังกล่าว โดยระบุว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องลงนามในเอกสารใดๆ ในขั้นนี้ในขณะที่การพูดคุยสะดุดลงอีกครั้งก็เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในมาเลเซีย ความพ่ายแพ้ของพรรคอัมโนในการเลือกตั้งที่ผ่านมาเปิดทางให้ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด หวนคืนสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง โดยฝ่ายมาเลเซียได้แต่งตั้งนายอับดุล ราฮิม บิน โมฮัมหมัด นูร์ อดีตผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้อำนวยความสะดวกคนใหม่แทนนายซัมซามิน ฮาซิมฝ่ายไทยก็ได้เปลี่ยนให้ พล.อ.อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ ผู้แทนพิเศษของรัฐบาลในการแก้ปัญหาภาคใต้และอดีตแม่ทัพภาค 4 เข้ามาทำหน้าที่หัวหน้าคณะพูดคุยแทน พล.อ.อัศวิน เกิดผล แต่การพูดคุยยังคงเผชิญกับปัญหาสำคัญคือกลุ่มบีอาร์เอ็นปฏิเสธการเข้าร่วมพูดคุยจนกว่าฝ่ายรัฐไทยจะยินยอม ให้มีตัวแทนจากนานาชาติเข้าร่วมสังเกตการณ์การพูดคุยข้อเรียกร้องนี้เกิดจากความไม่ไว้วางใจฝ่ายไทยที่ฝังรากลึก ในขณะที่ฝ่ายรัฐเองกลัวว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้สังเกตการณ์นานาชาติจะเป็นการ “ยกระดับ” ให้ปัญหานี้กลายเป็นประเด็นสากล และอาจจะมีความเสี่ยงที่จะนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน

นับตั้งแต่ คสช. รัฐบาลทหารเข้ามาเมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2557 รัฐบาลทหารได้สานต่อการพูดคุยเพื่อสันติภาพต่อจากรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร แต่เปลี่ยนชื่อจาก “พูดคุยเพื่อสันติภาพ” มาเป็น “พูดคุยเพื่อสันติสุข” แทนสำหรับกระบวนการพูดคุยที่จะเริ่มเดินทางกันใหม่ตั้งแต่ต้นปี 62 ในส่วนของรัฐบาลไทยนอกจากจะมีคณะพูดคุยชุดใหม่ที่มี พล.อ.อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ อดีตแม่ทัพภาคที่ 4 เป็นหัวหน้าคณะแล้ว ยังมีการตั้ง "สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการอำนวยความสะดวกพูดคุยเพื่อสันติสุข

จังหวัดชายแดนภาคใต้" ใช้ชื่อย่อว่า "สล.คพส." ตามคำสั่งของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ด้วย โดย สล.คพส.จะทำหน้าที่ประเมินสถานการณ์ในเชิงยุทธศาสตร์ของการพูดคุย รวมทั้งประสานงานกับคณะทำงานระดับพื้นที่ และองค์กรต่างประเทศ โดย สล.คพส. ขณะนี้จัดตั้งเสร็จสิ้นแล้ว คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจะพบปะหารือเต็มคณะกับผู้อำนวยความสะดวกกระบวนการพูดคุยคนใหม่ ซึ่งก็คืออดีตผู้บัญชาการตำรวจสันติบาลมาเลเซีย โดยวาระการหารือคือการวางกรอบการทำงานร่วมกัน นี่คือการคืบหน้าของกระบวนการพูดคุยดับไฟใต้ที่จะมีขึ้นในปีหน้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีการเลือกตั้งใหญ่ในบ้านเรา กระบวนการพูดคุยก็จะไม่หยุดชะงัก

ความก้าวหน้าการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

นับจากเหตุการณ์ที่มีกลุ่มคนร้ายบุกปล้นปืนจากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภोजะเอย์ริง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2547 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 15 ปีที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ จากสถิติเหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นับตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2547 ถึงวันที่ 28 ธันวาคม 2560 พบว่า มีเหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้นรวมทั้งสิ้น 15,164 เหตุการณ์ แยกเป็น การก่อความไม่สงบหรือคดีความมั่นคง จำนวน 9,823 เหตุการณ์ อาชญากรรมทั่วไป หรือความขัดแย้งส่วนตัว จำนวน 3,982 เหตุการณ์ และยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัด จำนวน 1,359 เหตุการณ์ มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตรวมจากทุกเหตุการณ์ดังกล่าว จำนวน 20,781 คน แยกเป็นผู้บาดเจ็บ จำนวน 13,115 คน และผู้เสียชีวิต จำนวน 7,666 คน ใช้งบประมาณสำหรับการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไปแล้วประมาณ 290,901 ล้านบาท (14 ปีไฟใต้ละลายงบ 3 แสนล้าน กองทัพเชื่อมั่นปีหน้าปิดเกม, 2561) ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแม้ว่าภาครัฐจะได้ระดมสรรพกำลังเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งมีการจัดสรรงบประมาณ และส่งกำลังทหารลงไปในพื้นที่เป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม แต่ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ก็ไม่มีท่าทีว่าจะยุติลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ รวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติที่สำคัญ รัฐบาลชุดต่างๆ ที่ผ่านมามีได้พยายามปรับเปลี่ยนนโยบายการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่มาโดยตลอด โดยเฉพาะแนวคิดการพูดคุยกับกลุ่มที่มีความคิดเห็นและอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่

เหตุการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นทางการ เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมาลายูปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani) หรือ BRN แต่การเจรจาดำเนินไปได้ระยะหนึ่งก็ต้องยุติลงโดยยัง ไม่มีการตกลงใด ๆ ของทั้งสองฝ่ายเนื่องจากมีเหตุการณ์ความขัดแย้งทาง

การเมืองของประเทศไทยในขณะนั้น (ฐปณีย์ เอียดศรีไชย, 2561) อย่างไรก็ตาม หลังจากที่รัฐบาลชุดปัจจุบันโดยมี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี เข้ามาบริหารประเทศได้สานต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยแนวทางสันติเช่นกัน โดยมีนโยบายในการแก้ไขปัญหา คือการนำยุทธศาสตร์เข้าใจ เข้าถึง และ พัฒนา มาใช้ตามแนวทางกลยุธมิตรแบบสันติวิธี โดยส่งเสริมการพูดคุยสันติสุขกับผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นพหุสังคม

ขจัดการฉวยโอกาสก่อความรุนแรงแทรกซ้อนเพื่อซ้ำเติมปัญหาไม่ว่าจากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง ทั้งจะเพิ่มระดับปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศที่อาจช่วยคลี่คลายปัญหา นอกจากนี้รัฐบาลโดยสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติยังได้จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560-2562 เพื่อให้หน่วยงานราชการต่างๆ ใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน และได้มีการกำหนดให้กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นวาระแห่งชาติ โดยให้ความสำคัญ กับความต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อที่จะทำให้การพูดคุยเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหา และได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 230/2557 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2557 เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อน กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคำสั่งดังกล่าวกำหนดให้มีกลไกการทำงานใน 3 ระดับ เพื่อให้กระบวนการพูดคุยฯ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ระดับที่ 1 ให้มี “คณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้” (The Steering Committee for Peace Dialogue) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการรองนายกรัฐมนตรี ผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้บัญชาการทหารบก/รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เลขาธิการ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ที่ปรึกษาที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง หัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และหัวหน้าส่วนราชการ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่พิจารณา โดยให้เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการให้คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ 4 ประการ ดังนี้

1. ตัดสินใจทางนโยบายในการพูดคุย
2. อำนวยการ กำหนดทิศทาง และขอบเขตของการพูดคุยให้แก่คณะพูดคุยฯ และคณะประสานงาน ระดับพื้นที่
3. สนับสนุนกระบวนการพูดคุยฯ ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล และ

4. พิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องหรือที่สืบเนื่องจากการพูดคุยให้เกิดผลในเชิงบวกต่อ การสื่อสารกับสาธารณะ

นอกจากนี้ยังให้มีคณะที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่เป็นคลังสมอง (Think Tank) ให้แก่คณะกรรมการ อำนวยการฯ และให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ตั้งสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการเพื่อ อำนวยการพูดคุย ประสานการดำเนินงานร่วมกับคณะพูดคุยฯ และคณะประสานงานระดับพื้นที่

ระดับที่ 2 ให้มี “คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนใต้” (The Peace Dialogue Panel) ประกอบด้วย ผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นหัวหน้าคณะพูดคุยฯ ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้แทนกองทัพบก ผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากคณะประสานงานระดับพื้นที่ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านสันติภาพ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เป็นคณะพูดคุยฯ โดยให้ผู้แทนกองอำนวยการรักษาความ มั่นคงภายในราชอาณาจักร เป็นคณะพูดคุยฯ และเลขานุการ ให้คณะพูดคุยฯ มีอำนาจหน้าที่ 8 ประการ ดังนี้

1. ดำเนินงานพูดคุยกับผู้เห็นต่างในช่องทาง ที่เป็นทางการ
2. ประเมิน วิเคราะห์ท่าที ทศนคติของกลุ่มผู้เห็นต่าง รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่อประธาน กรรมการหรือคณะกรรมการอำนวยการพูดคุยฯ
3. สื่อสาร ประสานงานกับกลไกรับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างความ เชื่อมต่อผลการพูดคุยไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ให้สอดคล้องกัน
4. ประชาสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สังคมใหญ่ และในต่างประเทศ
5. ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนา งานให้เกิดความก้าวหน้า ตามแผนการขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยฯ
6. ประสานงานกับผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุย
7. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อสนับสนุนกระบวนการพูดคุยฯ เฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องตาม ความจำเป็น เพื่อให้คำปรึกษา และพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นประเด็นเฉพาะ หรือดำเนินภารกิจเชิงลึก เฉพาะกรณี
8. ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใด ตามที่ประธานกรรมการหรือคณะกรรมการ อำนวยการพูดคุยฯ มอบหมาย

นอกจากนี้ยังให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรจัดตั้งสำนักงาน เลขานุการ คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อปฏิบัติงานธุรการและประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคประชาสังคมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพูดคุยฯ

ระดับที่ 3 ให้มี “คณะประสานงานระดับพื้นที่” (The Area-based Inter-agency Coordination Working Group) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 เป็นหัวหน้าคณะประสานงานฯ รองเลขาธิการ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับมอบหมาย เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายตำรวจ เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายทหาร เจ้าหน้าที่อาวุโสฝ่ายอัยการ ผู้แทนภาคประชาสังคม และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง โดยให้ผู้แทนกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 เป็นคณะประสานงานฯ และเลขานุการ ให้คณะประสานงานระดับพื้นที่มีอำนาจหน้าที่ 6 ประการ ดังนี้

1. สร้างสภาวะแวดล้อม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เอื้ออำนวยต่อกระบวนการพูดคุยฯ
2. ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่
3. ติดตามและประเมินสถานการณ์ที่เป็นผลสะท้อนจากการพูดคุย ในทุกด้าน
4. จัดตั้งช่องทางการสื่อสารกับผู้แทนของกลุ่มผู้เห็นต่างเมื่อมีข้อตกลงเกี่ยวกับการดำเนินการ มาตรการ เสริมสร้างความไว้วางใจในพื้นที่เป้าหมาย
5. แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อสนับสนุนกระบวนการพูดคุยฯ เฉพาะกรณี ที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
6. ปฏิบัติงานหรือดำเนินการอื่นใด ตามที่ประธานกรรมการหรือคณะกรรมการอำนวยการพูดคุยฯ หรือ ประธานคณะพูดคุยฯ หรือคณะพูดคุยฯ มอบหมาย

นอกจากนี้ยังให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ตั้งสำนักงานเลขานุการ คณะประสานงานระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ด้านธุรการ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาสังคมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพูดคุย

จากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 230/2557 ดังกล่าวส่งผลให้มีการจัดตั้งคณะพูดคุยฯ โดยนายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้ พลเอก อักษรา เกิดผล ทำหน้าที่หัวหน้าคณะพูดคุยฯ และมีผู้แทนจาก 8 หน่วยงานร่วมเป็น คณะพูดคุยฯ ได้แก่

1. สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
2. กระทรวงการต่างประเทศ
3. สำนักข่าวกรองแห่งชาติ
4. กระทรวงยุติธรรม
5. กองทัพบก
6. กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
7. กองอำนวยการ รักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า
8. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งหมดนี้ เป็นตัวแทนของรัฐบาลในการพูดคุยกับฝ่ายผู้เห็นต่างที่เรียกตัวเองว่ากลุ่ม“มารา ปาตานี” (Mara Patani) โดยเริ่มต้นการพูดคุยฯ แบบเต็มคณะอย่างไม่เป็นทางการครั้งแรก เมื่อวันที่ 7-9 มิถุนายน พ.ศ.2558 และทั้งสองฝ่ายได้มีการหารือร่วมกันทั้งในรูปแบบของคณะพูดคุยฯ และคณะทำงานทางเทคนิคร่วม โดยการประสานงานของผู้อำนวยความสะดวก เป็นผลให้การพูดคุยมีความก้าวหน้าและได้ข้อยุติที่สำคัญ (รายงานการพูดคุยเพื่อสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้, 2560, หน้า 11-12) ดังนี้

1. ให้ความเห็นชอบในหลักการที่จะลดเหตุความรุนแรงในห้วงเดือนรอมฎอน ปี 2558
2. ให้ความเห็นชอบร่วมกันในการจัดตั้งคณะทำงานทางเทคนิคร่วม (Joint Technical Team : JTT) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากคณะพูดคุยฯ (Party A) กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ (Party B) และผู้อำนวยความสะดวก เพื่อทำหน้าที่ในการกลั่นกรองวาระการประชุม และพิจารณารายละเอียดประเด็นในการพูดคุยเพื่อเสนอให้ คณะพูดคุยฯ ทั้งสองฝ่ายให้ความเห็นชอบต่อไป

3. ให้ความเห็นชอบเรื่องบันทึกข้อตกลงร่วมด้านธุรการและการสนับสนุนกระบวนการพูดคุยฯ เพื่อใช้เป็นกรอบกติกาในการพูดคุยระหว่างกัน (TOR) โดยเนื้อหาของร่างบันทึกข้อตกลงดังกล่าวนี้ ประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 ว่าด้วยองค์ประกอบคณะพูดคุยทั้งสองฝ่าย รวมถึงผู้อำนวยความสะดวก และเจ้าหน้าที่ สำนักงานเลขานุการผู้อำนวยความสะดวก ตลอดจนการจัดตั้งคณะทำงานทางเทคนิคร่วม

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยงานธุรการและการอำนวยความสะดวกในการจัดการประชุม ได้แก่ การจัดทำรายงานการประชุมโดยผู้อำนวยความสะดวก ภาษาที่ใช้ในการประชุมซึ่งสามารถใช้ได้ทั้ง ภาษาไทย ภาษามลายู และภาษาอังกฤษ โดยมีเป้าหมายให้ความช่วยเหลือ การรักษาความปลอดภัยระหว่างการประชุมทั้งในประเทศมาเลเซียและในประเทศไทย (ในกรณีที่มีความจำเป็น)

ส่วนที่ 3 ว่าด้วยการแก้ไขและการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงซึ่งให้สามารถดำเนินการได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองฝ่ายเสียก่อน

4. ให้ความเห็นชอบเรื่องข้อกำหนดให้การพูดคุยฯ เป็นวาระแห่งชาติ
5. ให้ความเห็นชอบเรื่องการใช้อำนาจทางการบริหารในทางลับ ในการอำนวยความสะดวก และการรักษาความปลอดภัยให้กับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐที่เข้าร่วมการพูดคุย โดยให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของคณะพูดคุย

6. ให้ความเห็นชอบการพักโทษให้กับผู้ต้องหาคดีความมั่นคงเป็นรายบุคคล โดยให้เป็นไปตามขั้นตอน และกระบวนการพิจารณาของกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. ให้ความเห็นชอบในหลักการ เรื่องการจัดตั้งพื้นที่ปลอดภัยและพื้นที่ที่สามารถจัดตั้งเป็นพื้นที่ปลอดภัย รวม 5 พื้นที่ ตามข้อเสนอของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ (Party B) ได้แก่ พื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน 2 อำเภอ พื้นที่จังหวัดยะลา จำนวน 2 อำเภอ, และพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 อำเภอ

แผนภาพที่ 3 -1กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

ที่มา : คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้,(2560)

การจัดตั้งพื้นที่ปลอดภัย ถือเป็นความก้าวหน้าและเป้าหมายที่สำคัญของการพูดคุยในปี พ.ศ.2560 และได้มีการจัดทำกรอบความร่วมมือในการจัดทำพื้นที่ปลอดภัย โดยมีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ

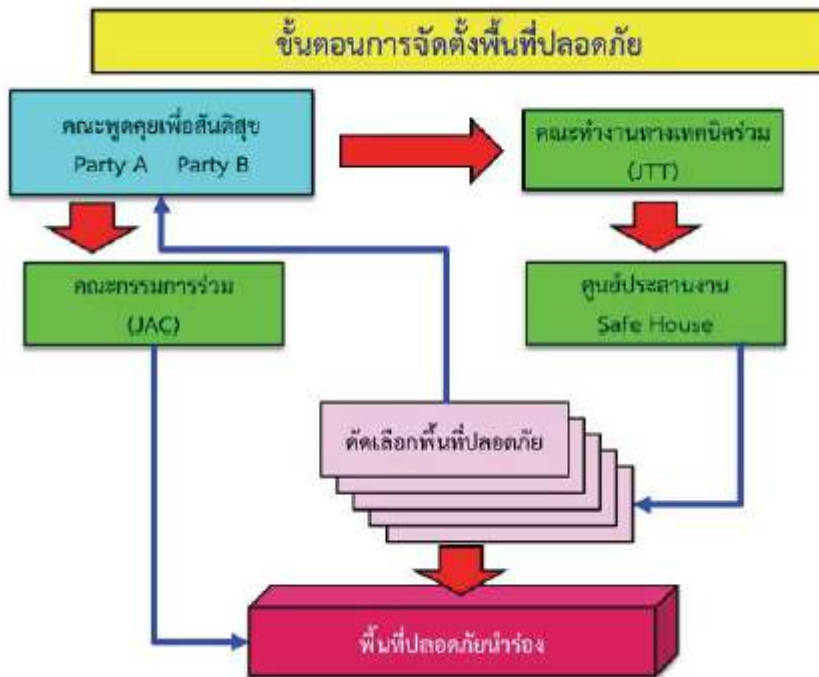
- 1) เพื่อยุติความรุนแรงของทุกฝ่าย
- 2) เพื่อเป็นมาตรการทดสอบความไว้วางใจร่วมกัน
- 3) เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการพื้นที่ และยกระดับคุณภาพชีวิต
- 4) เพื่อให้ประชาชนทุกศาสนา สามารถปฏิบัติศาสนกิจ ได้อย่างเสรี และปลอดภัย
- 5) เพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบในการแก้ไขปัญหาภัยแทรกซ้อน ได้แก่ ยาเสพติด คอร์รัปชัน

อบายมุข อาชญากรรม และการก่อการร้าย

ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วน ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกศาสนา สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข ปลอดภัยปราศจากการคุกคามใดๆ ในพื้นที่ดังกล่าว สำหรับการดำเนินงานจะใช้กลไกความร่วมมือในรูปแบบคณะทำงาน และคณะกรรมการร่วม และกำหนดกรอบระยะเวลาการดำเนินงานเป็น 2 ช่วงเวลา คือ การเตรียมพื้นที่จะใช้เวลาประมาณ 4-6 เดือน และการบริหาร พื้นที่ให้เกิดความ

ปลอดภัย รวมทั้งการประเมินผลอีกประมาณ 3-6 เดือน สำหรับขั้นตอนการจัดทำพื้นที่ปลอดภัยจะเริ่มด้วยการจัดตั้ง Safe House เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการประสานข้อมูลเรื่องการจัดตั้งพื้นที่ปลอดภัยจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่อมาจะเป็นการเสนอพื้นที่ที่จะจัดตั้งพื้นที่ปลอดภัยให้คณะพูดคุยฯ ทั้งสองฝ่ายให้ความเห็นชอบอย่างน้อย 1 พื้นที่ จากพื้นที่ที่กลุ่มผู้เห็นต่างๆ เสนอ 5 พื้นที่ หลังจากนั้นเป็นการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารพื้นที่ปลอดภัย (Joint Action Committees : JAC) โดยประชาชน จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทั้งนี้ทุกขั้นตอนจะต้องได้รับอนุมัติจาก นายกรัฐมนตรี/ประธานกรรมการอำนวยการพูดคุยฯ ก่อนเป็นลำดับแรก (คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2560, หน้า 16-17)

แผนภาพที่ 3 - 2ขั้นตอนการจัดตั้งพื้นที่ที่ปลอดภัย

ที่มา : คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้,(2560)

ความก้าวหน้าการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่นำโดย พลเอก อักษรา เกิดผล ประธานฝ่ายไทย หรือ पार्टี เอ (PARTY A) กับกลุ่มมาราปาตานี โดยมีนายอาวัง จาบัท ประธานมาราปาตานี หรือ पार्टี บี (PARTY B) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 นับถึงปัจจุบันเป็นเวลาประมาณ 4ปี ที่ได้มีการพูดคุยกันของทั้งสองฝ่าย ล่าสุดได้มีการกำหนดพื้นที่ปลอดภัย หรือ Safety Zone เป็นพื้นที่นำร่องเพื่อลดเหตุรุนแรง ซึ่งจะมีการเปิดศูนย์ประสานงาน หรือ เซฟเฮาส์ (Safe House) ให้ตัวแทนของ पार्टี เอ (PARTY A) หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทย จำนวน 7 คน และตัวแทน पार्टี บี (PARTY B) หรือกลุ่มมาราปาตานี จำนวน 7 คน มาทำงาน ร่วมกัน ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ.2561 ถึง เดือน

พฤษภาคม พ.ศ.2561 เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ปลอดภัย หรือ JAC จำนวน 19 คน ประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่จำนวน 15 คน ส่วนอีก 4 คน เป็นตัวแทนจากฝ่ายรัฐและมาราปาตานี ฝ่ายละ 2 คน จากนั้นจะเริ่มทำงานในพื้นที่ปลอดภัยที่จะกำหนด นำร่อง 1 อำเภอ เป็น Safety Zone โดยใช้เวลา 4 เดือนในการจัดเตรียมพื้นที่ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ.2561 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2561 ก่อนจะเริ่มประเมินผลพื้นที่ปลอดภัยเป็นเวลา 3 เดือนระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.2561 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2561 โดยตัวชี้วัดสำคัญคือการลดเหตุรุนแรง และระหว่างนั้นหากมีเหตุรุนแรงเกิดขึ้นจะต้องพิสูจน์ทราบให้ได้ว่าใครเป็นผู้ก่อเหตุ หากพิสูจน์ไม่ได้จะยกเลิกเป็น Safety Zone ทั้งนี้ การพูดคุยเพื่อสันติภาพเป็นแนวทางที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ และกลุ่มมาราปาตานี ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่จริง แม้จะไม่มีฝ่ายกองกำลังของขบวนการปืออาร์เอ็น แต่ทุกกลุ่มยืนยันว่าเป็นตัวจริง(เปิด Safe House ศูนย์ประสานงานกำหนดพื้นที่ปลอดภัย Safety Zone, 2561)

อนึ่ง สถาบันทางวิชาการและภาคประชาสังคมที่ศึกษาเรื่องปัญหาในกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 15 สถาบัน/องค์กร ทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ร่วมกันทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Peace Survey) จำนวน 3 ครั้ง เพื่อรับทราบข้อคิดเห็นและพัฒนาการทางความคิดของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้/ปาตานี และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพได้มีข้อมูลทางวิชาการที่สะท้อนเสียงความต้องการของประชาชน ประกอบการตัดสินใจ รวมถึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้สะท้อนมุมมองและความต้องการต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพ โดยสรุปผลการสำรวจความคิดเห็น ได้ดังนี้

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 1 (สำรวจระหว่างวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2559-13 มีนาคม 2559)

ผลการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่สนับสนุนการใช้การพูดคุย/เจรจาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ถึงร้อยละ 56.4 และระบุว่า ไม่สนับสนุนเพียงร้อยละ 4 เมื่อถามถึงความเชื่อมั่นต่อกระบวนการพูดคุยที่ดำเนินการอยู่ขณะนี้ว่าจะแก้ไขปัญหาได้สำเร็จหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่ารู้สึกเฉยๆ มากที่สุด คือ ร้อยละ 33 ในขณะที่ตอบว่า ไม่มีความเชื่อมั่นร้อยละ 23.1 และมีความเชื่อมั่น ร้อยละ 20.6 ส่วนภาพรวมของความพึงพอใจต่อความก้าวหน้าของกระบวนการพูดคุย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกเฉยๆ ต่อความก้าวหน้า ร้อยละ 39.8 พอใจร้อยละ 22.2 และไม่พอใจ ร้อยละ 12.2 อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า กระบวนการพูดคุยมีผลทำให้บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นถึงร้อยละ 46.6 นอกจากนี้ ผลการสำรวจยังพบว่าประชาชนมีข้อกังวลต่อกระบวนการพูดคุยสันติภาพ/สันติสุขที่กำลังดำเนินอยู่ในประเด็น 5 อันดับแรก คือ 1) กระบวนการพูดคุยไม่สามารถหยุดความรุนแรงได้จริง

ร้อยละ 61.8 2) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ทำตามที่ได้ตกลงกัน ร้อยละ 60.9 3) สถานการณ์รุนแรงขึ้นกว่าเดิม ร้อยละ 58.6 4) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่รับฟังความต้องการของอีกฝ่ายอย่างจริงจัง ร้อยละ 54.8 และ 5) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ให้เกียรติกัน ร้อยละ 53.8 ถึงจะมีข้อกั่วงวลข้างต้น แต่มีผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ 51 ที่มีความหวังว่าในอีก 5 ปีข้างหน้ากระบวนการพูดคุยที่ต่อเนื่องจะทำให้เกิดข้อตกลงสันติภาพในที่สุด

ผลการสำรวจเกี่ยวกับข้อเสนอในการพูดคุยสันติภาพและการหาทางออกจากความขัดแย้งพบว่า ข้อเสนอที่ต้องการให้รัฐบาล และขบวนการต่อสู้ฯ ได้พูดคุยกันในขณะนี้ มีผู้เลือกตอบในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ และการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่จำนวนมากที่สุดเป็นลำดับแรก ตามมาด้วยการแก้ไขปัญหายาเสพติด และการพัฒนาการศึกษาตามลำดับ ในขณะที่ประเด็นเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดผลในทางบวกต่อการแก้ไขปัญหายา ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหายาเสพติด ร้อยละ 77.9 2) การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในชุมชน ร้อยละ 74.0 3) การปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และการเยียวยาให้มีความเป็นธรรม ร้อยละ 62.2 4) การหลีกเลี่ยงการก่อเหตุความรุนแรงต่อเป้าหมายอ่อน ร้อยละ 59.1 5) ตั้งคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ความรุนแรง ร้อยละ 57.9 ส่วนข้อเสนอที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารปกครองนั้น การสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชน ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 61.7 เห็นว่า หากต้องการจะแก้ไขปัญหายาและสร้างสันติภาพ/สันติสุขที่ยั่งยืนจำเป็นต้องพูดถึงรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมต่อพื้นที่ ส่วนใหญ่อยากเห็นรูปแบบที่มีการกระจายอำนาจด้วยโครงสร้าง การปกครองที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่นี้ภายใต้กฎหมายของประเทศไทย ร้อยละ 26.5 รองลงมาคือ รูปแบบที่มีการกระจายอำนาจมากขึ้นด้วยโครงสร้างการปกครองที่เหมือนกับส่วนอื่นๆ ของประเทศ ร้อยละ 22.2 ส่วนรูปแบบที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่อยากจะ คือ รูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ร้อยละ 25.1 และรูปแบบที่เป็นอิสระจากประเทศไทย ร้อยละ 22.9 (บทสรุปผู้บริหาร การสำรวจความคิดเห็น ของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 1, 2559)

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 2 (สำรวจระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม 2559-22 สิงหาคม 2559)

ผลการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่สนับสนุนการใช้การพูดคุย/เจรจาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ถึงร้อยละ 56.1 ในส่วนของผู้นำความคิดก็ให้การสนับสนุนเช่นเดียวกัน ร้อยละ 80.9 อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจสะท้อนว่ามีกลุ่มคนที่ไม่แน่ใจว่า การพูดคุยเจรจจะเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาได้หรือไม่อยู่จำนวนหนึ่งด้วย ร้อยละ 26.7 ในส่วนประชาชนทั่วไป และร้อยละ 12.7 ในส่วนผู้นำทางความคิด ซึ่งคนกลุ่มนี้อาจจะกำลังรอดูท่าทีของทั้งสองฝ่ายในการพูดคุยว่าจะเป็นไปได้ในทิศทางใด ก่อนที่จะตัดสินใจว่าสนับสนุนหรือไม่ก็เป็นได้

ส่วนความเชื่อมั่นต่อกระบวนการพูดคุยที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นพบว่า ประชาชนทั่วไปที่รู้สึกเฉยๆ ร้อยละ 31.7 ไม่มีความเชื่อมั่น ร้อยละ 29.1 และมีความเชื่อมั่น ร้อยละ 21.9 ในขณะที่ผู้นำทางความคิด ร้อยละ 50 รู้สึกไม่เชื่อมั่น ส่วนที่เชื่อมั่นว่าจะสำเร็จมีจำนวน ร้อยละ 30 นอกจากนี้ ผลการสำรวจยังพบว่า ประชาชนมีข้อกังวลต่อกระบวนการพูดคุยว่าจะไม่สามารถหยุดความรุนแรงได้จริง ร้อยละ 66.6 และอาจทำให้สถานการณ์รุนแรงขึ้นกว่าเดิม ร้อยละ 65.3 ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ทำตามที่ได้ตกลงกัน ร้อยละ 62.7 ไม่รับฟังความต้องการของอีกฝ่ายอย่างจริงจัง ร้อยละ 59.9 และไม่ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ร้อยละ 58.6 แม้จะมีข้อกังวลและความรู้สึกไม่เชื่อมั่นอยู่บ้าง แต่ทั้งประชาชนทั่วไปและผู้นำทางความคิดส่วนใหญ่ ยังมีความหวังว่าทั้งสองฝ่ายจะสามารถบรรลุข้อตกลงสันติภาพกันได้ภายในอีก 5 ปีข้างหน้า

ผลการสำรวจเกี่ยวกับข้อเสนอในการพูดคุยสันติภาพและการหาทางออกจากความขัดแย้งพบว่า ในแง่ของรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ทั้งประชาชนทั่วไปและผู้นำทางความคิดมองว่าจำเป็นมากที่สุด คือ การรวมตัวกันขององค์กรภาคประชาสังคมเพื่อนำเสนอความต้องการของประชาชนต่อรัฐบาลและขบวนการปลดปล่อย

นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้นำศาสนาอิสลาม อุस्ताซ องค์กรภาคประชาสังคม นักวิชาการ และนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ขณะที่มุมมองของประชาชนในพื้นที่จากผลการสำรวจทั้งสองกลุ่มได้จัดลำดับความสำคัญใน 3 ประเด็นแรกที่เห็นว่ารัฐบาลและขบวนการน่าจะยกมาพูดคุยกันในขณะนี้ คือ เรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้ว ในส่วนของประชาชนทั่วไปจะเน้นที่เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างอาชีพและรายได้เพื่อยกระดับชีวิต ความเป็นอยู่ และการแก้ไขปัญหาเสพติด ในขณะที่ผู้นำทางความคิดจะเน้นไปที่เรื่องกระบวนการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน และการเมืองการปกครอง ส่วนข้อเสนอที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารการปกครองนั้น การสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่ประชาชนทั่วไปและผู้นำทางความคิดส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาความไม่สงบจะยุติลงได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นรัฐอิสระแยกออกจากประเทศไทย หากรัฐบาลทำตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่จริงๆ แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้ที่ตอบอย่างชัดเจนว่าต้องเป็นรัฐอิสระ (เอกราช) เท่านั้นอยู่จำนวนหนึ่งด้วยเช่นกัน หากต้องการจะแก้ไขปัญหาและสร้างสันติภาพ/สันติสุขที่ยั่งยืน จำเป็นต้องพูดถึงรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยส่วนใหญ่อยากเห็นรูปแบบที่มีการกระจายอำนาจด้วยโครงสร้าง การปกครองที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่นี้ภายใต้กฎหมายของประเทศไทย (บทสรุปผู้บริหาร ผลสำรวจ ความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 2, 2559)

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 3 (สำรวจระหว่างวันที่ 10 เมษายน 2560-22 พฤษภาคม 2560)

ผลการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่สนับสนุนการใช้การพูดคุย/เจรจาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ถึงร้อยละ 56.9 ในส่วนของผู้นำทางความคิดก็ให้การสนับสนุนเช่นเดียวกัน ร้อยละ 72.7 อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจสะท้อนว่ามีกลุ่มคนที่ไม่แน่ใจว่า การพูดคุยเจรจาจะเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาได้หรือไม่อยู่จำนวนหนึ่งด้วย ร้อยละ 27.5 ในส่วนประชาชนทั่วไป และร้อยละ 17.6 ในส่วนผู้นำความคิด ซึ่งคนกลุ่มนี้อาจจะกำลังรอดูท่าทีของทั้งสองฝ่ายในการพูดคุยว่าจะ เป็นไปในทิศทางใด ก่อนที่จะตัดสินใจว่าสนับสนุนหรือไม่ก็เป็นได้ ส่วนความเชื่อมั่นต่อกระบวนการพูดคุย ที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นพบว่า ประชาชนทั่วไปประมาณ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 36.3 ที่รู้สึก “เฉย ๆ” และหาก เปรียบเทียบความ “เชื่อมั่น” กับ “ไม่เชื่อมั่น” พบว่า มีสัดส่วนความเชื่อมั่น ร้อยละ 26.5 และความไม่เชื่อมั่น ร้อยละ 19.4 ในขณะที่ผู้นำความคิดส่วนใหญ่ ร้อยละ 39.3 รู้สึกเชื่อมั่น นอกจากนี้ผลการสำรวจยังพบว่า ประชาชนมีข้อกังวลต่อกระบวนการพูดคุย จะไม่สามารถหยุดความรุนแรงได้จริง ร้อยละ 65.1 และฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งไม่ทำตามที่ได้ตกลงกัน ร้อยละ 61.9 รวมถึงจะมีฝ่ายที่ไม่รับฟังความต้องการของอีกฝ่ายอย่างจริงจัง ร้อยละ 55.8 และประเด็นที่ผู้นำความคิดกังวลมากอีกข้อคือ การพูดคุยจะนำไปสู่สถานการณ์รุนแรงขึ้นกว่าเดิม ร้อยละ 66.9 แม้จะมีข้อกังวลและความรู้สึกไม่เชื่อมั่นอยู่บ้าง แต่ทั้งประชาชนทั่วไปและผู้นำทางความคิดส่วนใหญ่ยังมีความหวังว่าทั้งสองฝ่ายจะสามารถบรรลุข้อตกลงสันติภาพกันได้ภายในอีก 5 ปีข้างหน้า

ผลการสำรวจเกี่ยวกับข้อเสนอในการพูดคุยสันติภาพและการหาทางออกจากความขัดแย้งพบว่า ในแง่ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มต่างๆ ควรเปิดโอกาสให้ผู้นำศาสนาอิสลาม องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น อุสตาซ องค์กรภาคประชาสังคม และนักวิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ส่วนข้อเสนอที่เกี่ยวข้อง ต่อการบริหารการปกครองนั้น การสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนทั่วไปและผู้นำทางความคิดส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาความไม่สงบจะยุติลงได้โดยไม่ต้องเป็นรัฐอิสระแยกออกจากประเทศไทย หากรัฐบาลทำตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่จริง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้ที่ตอบอย่างชัดเจน ว่าต้องเป็นรัฐอิสระ (เอกราช) เท่านั้นอยู่จำนวนหนึ่งด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ จากผลการสำรวจประชาชนทั่วไป และผู้นำทางความคิดเห็นตรงกันว่า การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในชุมชนเป็นเรื่องเร่งด่วนที่สุด ทั้งนี้ทั้งสองกลุ่ม จัดลำดับความสำคัญใน 3 ประเด็นแรกของการทำพื้นที่ปลอดภัย คือ 1) ประชาชนต้องมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น 2) ต้องปลอดภัยจากความรุนแรง และ 3) ไม่มีความรุนแรงตามพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ส่วนประเด็นที่เห็นว่ารัฐบาลและขบวนการจำเป็นต้องทำหากจะแก้ไขปัญหาความรุนแรงระยะยาว พบว่า ประชาชนทั่วไปและผู้นำทางความคิดเห็นพ้องกันใน 5 อันดับแรก คือ 1) การส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ 2) แก้ไขปัญหาอาชญากรรม 3) บังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม การตัดสินใจอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ในกระบวนการยุติธรรม

4) การปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่มากขึ้น และ 5) การส่งเสริม สนับสนุน อัตลักษณ์ ภาษา วัฒนธรรม (บทสรุปผู้บริหาร ผลสำรวจความคิดเห็น ประชาชน ต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 3, 2560)

กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งด้วยแนวทางสันติวิธีที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งเป็นแนวทางที่ทั่วโลกยอมรับว่าเป็นวิธีที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุดในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง นับตั้งแต่ที่มีการพูดคุยแบบเต็มคณะอย่างไม่เป็นทางการครั้งแรกในปี พ.ศ.2558 การพูดคุยมีความก้าวหน้าและได้ข้อยุติที่สำคัญ อาทิ การให้ความเห็นชอบในหลักการที่จะลดเหตุความรุนแรงในห้วงเดือนรอมฎอน เมื่อปี พ.ศ.2558 การให้ความเห็นชอบร่วมกันในการจัดตั้งคณะทำงานทางเทคนิคร่วม เพื่อทำหน้าที่ในการกลั่นกรองวาระการประชุม และพิจารณารายละเอียดประเด็นในการพูดคุย การให้ความเห็นชอบเรื่องกำหนดให้การพูดคุย เป็นวาระแห่งชาติ เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ.2560 คณะพูดคุยฯ ได้มีการบรรลุข้อตกลงในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัย หรือ Safety Zone เป็นพื้นที่นาร่องเพื่อลดเหตุความรุนแรง ถึงแม้จะยังไม่ได้กำหนดแน่ชัดว่าจะให้พื้นที่ใด เป็นพื้นที่นาร่อง แต่ก็ถือว่าเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญในการพูดคุย

นอกจากนี้ จากการศึกษาผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าวข้างต้น พบว่า ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่สนับสนุนการพูดคุย/เจรจาเป็นแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ และเห็นว่ากระบวนการพูดคุยฯ มีผลทำให้บรรยากาศสภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ถึงแม้จะมีข้อกังวลและความรู้สึกไม่เชื่อมั่นอยู่บ้าง แต่ทั้งประชาชนทั่วไปและผู้นำทางความคิดส่วนใหญ่ยังมีความหวังว่าทั้งสองฝ่ายจะสามารถบรรลุข้อตกลงสันติภาพกันได้ภายในอีก 5 ปีข้างหน้า

ส่วนข้อเสนอที่ต้องการให้รัฐบาล และฝ่ายที่เห็นต่างได้พูดคุยกันในขณะนี้ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ การยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การแก้ไขปัญหาเสพติด การปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ การปรับปรุงการบังคับใช้ กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และการเยียวยาให้มีความเป็นธรรม สำหรับความคิดเห็นของประชาชน ในประเด็นของการทำพื้นที่ปลอดภัยพบว่า ประชาชนต้องมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ต้องปลอดภัยจากความรุนแรง และไม่มี ความรุนแรงตามพื้นที่สาธารณะต่างๆ ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมทั้งประชาชนทั่วไป และผู้นำทางความคิดมองว่าจำเป็นมากที่สุด คือ การรวมตัวกันขององค์กรภาคประชาสังคมเพื่อนำเสนอ ความต้องการของประชาชนต่อรัฐบาล และผู้เห็นต่างบนโต๊ะพูดคุย นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้นำศาสนา อิสลาม อุस्ताซ องค์กรภาคประชาสังคม นักวิชาการ นักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

การพูดคุยเป็นวิธีการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธีเพียงเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ใช่คำตอบทั้งหมดในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงหลายมิติ การแก้ไขปัญหาจะสำเร็จได้จะต้องใช้เวลาและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม เข้ามามีส่วนร่วม อีกทั้งภาครัฐต้องกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาและตรงต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

ปัญหาอุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพูดคุยสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยซึ่งทำให้ทราบถึงกระบวนการพูดคุยสันติสุขไม่ราบรื่นเท่าที่ควรมีปัญหาอุปสรรคที่สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1.การพูดคุยสันติสุขในห้วงสมัยรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

1.1การเข้าสู่การพูดคุยสันติสุขอย่างเป็นทางการของกลุ่มผู้เห็นต่าง เป็นการบีบบังคับโดยรัฐบาลมาเลเซีย อาศัยความสัมพันธ์อันดีของผู้นำประเทศ จึงเป็นผลทำให้เกิดการต่อต้านและไม่ยอมรับการพูดคุย

การเดินทางไปมาเลเซียของ นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2556 นับเป็นเรื่องที่ต้องจับตาอย่างยิ่ง เนื่องจากทุกท่วงท่าของรัฐบาลในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดูเหมือนจะผูกติดอยู่กับความเอื้ออาทรของประเทศมาเลเซีย อย่างน่าประหลาดใจนับจากที่มีข่าวว่าพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในสมัยนั้นเดินทางไปพบกับกลุ่มพูโลที่มาเลเซีย ประมาณเดือนมีนาคม พ.ศ.2555 กระทั่งเกิดเหตุรุนแรงตามมาด้วยการลอบวางระเบิด ร.ร.ลีการ์เด้น หาดใหญ่ และอีกหลายจุด เพื่อแสดงศักยภาพของกลุ่มที่เคลื่อนไหวอยู่และไม่คิดที่จะเจรจากับรัฐบาล เหตุการณ์ผ่านมากเกือบปีแทนที่รัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จะเรียนรู้และเพิ่มความระมัดระวังในการขับเคลื่อนนโยบายด้านความมั่นคง กลับเดินตามรอยเท้าของพี่ชายอย่างตื้อดิ่งต่อไปกระทั่งนำมาสู่การประโคมข่าว “เปิดโต๊ะเจรจา” กับกลุ่มที่ก่อความไม่สงบอย่างอีกทีก็ครีโกรม โดยมีมาเลเซียคอยกินรวบเพราะมีแต่ได้กับได้ที่บอกว่ามาเลเซียมีแต่ได้กับได้เป็นเพราะว่า รัฐบาลไทยเป็นฝ่ายไปร้องขอให้มาเลเซียยื่นมือเข้ามาข้องเกี่ยวกับปัญหาภายในประเทศ ซึ่งรัฐบาลอื่นไม่เคยมีใครดำเนินนโยบายเช่นนี้ นอกจากเป็นการประสานความร่วมมือด้านการข่าว และอื่นๆ หาใช่การใช้มาเลเซียเป็นสถานที่เจรจากับกลุ่มก่อความไม่สงบอย่างเป็นทางการโดยมีรัฐบาลไทยรับรองมาเลเซียจึงได้หน้าได้ตาไปโดยปริยาย มากไปกว่านั้นการที่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ อ่อนน้อมขอให้ทางการมาเลเซียช่วยเป็นตัวกลางในการประสานให้เจ้าหน้าที่ไทยได้พบกับกลุ่มก่อความไม่สงบนั้น ก็เท่ากับเป็นการยกระดับกลุ่มเหล่านี้ให้มีตัวตนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นภายใต้การรับรองของรัฐบาลไทยเอง หลังจากที่ไม่เคยมีรัฐบาลไหนยอมรับ

สถานะดังกล่าวเพราะจะกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศที่จะทำให้ต่างชาติยื่นมือเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของไทยได้ง่ายดายมากขึ้น ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า การเข้าสู่การพูดคุยสันติสุขอย่างเป็นทางการของกลุ่มผู้เห็นต่าง เป็นการบีบบังคับ โดยรัฐบาลมาเลเซียอาศัยความสัมพันธ์อันดีของผู้นำประเทศ จึงเป็นผลทำให้เกิดการต่อต้านและไม่ยอมรับการพูดคุย

1.2 รัฐบาลไทยกำหนดให้มีการพูดคุยกับกลุ่ม BRN เท่านั้นในกลุ่มอื่นๆ ไม่ได้เข้าร่วมการพูดคุยจึงค่อนข้างยาก เนื่องจากจุดยืนของกลุ่ม BRN นั้นต้องการแบ่งแยกดินแดนเท่านั้น รวมทั้งไม่ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มอื่นๆ ทำให้เกิดการต่อต้านภายนอกกลุ่มพูดคุย

กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบทางภาคใต้ เป็นกลุ่มบุคคลหรือขบวนการต่างๆ ที่ดำเนินการต่อต้านอำนาจรัฐในเขตภาคใต้ของประเทศไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบมีหลายกลุ่มได้แก่

1. ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani)
2. ขบวนการแนวร่วมปลดแอกแห่งชาติปัตตานี (Barisan Nasional Pembebasan Patani, BNPP)
3. ขบวนการร่วมเพื่อเอกราชปัตตานี หรือ เบอร์ซาตู (Bersatu ; The United Front for the independent of Pattani)
4. คณะทำงานเพื่อเอกราชปัตตานี (Komiti Bertindak Kemerdekaan Patani; KBKP)
5. มูจาฮิดีนอิสลามปัตตานี (Gorakan Mujahideen Islam Patani; GMIP)
6. สัมชชาประชาชาติมลายูปัตตานี (Majlis Permesyunatan Rakyat Melayu Patani; MPRMP)
7. องค์กรปลดปล่อยสหปัตตานี หรือ พูโล (Patani United Liberation Organization)
8. องค์กรเยาวชนกู้ชาติปัตตานี (Penya Merdaka Patani)

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายกลุ่มที่ยังไม่เปิดเผยตนอีกมากส่วนใหญ่ผู้ก่อเหตุมุ่งเป้าไปยังกำลังความมั่นคงและสัญลักษณ์อำนาจของรัฐไทยอย่างข้าราชการ โรงเรียนและวัด แต่ผู้เสียชีวิตกว่า 90% เป็นพลเรือน มีการตัดศีรษะ แขนคอและทนต์ มีการฆ่าผู้หญิง เด็ก ครูและพระสงฆ์ และมีการหายตัวอยู่เป็นนิจรัฐบาลไทยเจรจาโดยอ้อมกับผู้ก่อความไม่สงบตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร แต่ไม่ใช่ทุกกลุ่มที่เห็นชอบกับการเจรจา ผู้นำองค์กรปัตตานีมีการประชุมกันทุก 2 เดือนในประเทศมาเลเซีย โดยองค์กรข่าวกรองภายนอกและกระทรวงกลาโหมมาเลเซียเป็นผู้ผลักดัน แต่การเจรจาไม่มีความคืบหน้าตั้งแต่ปี 2550 ผู้นำกลุ่ม BRN-C ที่ก่อเหตุมากที่สุด ไม่เห็นประโยชน์ของการเจรจารวมทั้งสมาชิกเข้าร่วมการประชุมในมาเลเซียแต่ไม่ยอมเจรจากับรัฐบาลไทยทำให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบหลายๆ กลุ่มไม่พอใจที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญเฉพาะกับกลุ่ม BRN เท่านั้น ส่วนกลุ่มอื่นๆ ไม่ให้

ความสนใจมากนัก จึงเป็นเหตุให้มีการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในหลายๆ เหตุการณ์ที่ผ่านมา

1.3 ไม่ได้จัดทำกรอบในการพูดคุย และ Road Map ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายสุดท้าย การพูดคุยจึงเกิดข้ามขั้นตอนทำให้ตกลงกันยาก

ในรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มีความพยายามเจรจาโดยผ่านการขับเคลื่อนของพ.ต.อ.ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จากการรายงานการเจรจา สรุปในตอนท้ายว่า สาเหตุที่กระบวนการสันติภาพระหว่างรัฐไทยกับกลุ่มมุสลิมมลายูไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะรัฐไทยไม่มีเจตจำนงที่ชัดเจนต่อการเจรจา ไม่มีเอกภาพในการดำเนินนโยบาย และยังมีปัญหาขัดแย้งทางการเมืองภายในทำให้เปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง จึงไม่มีความต่อเนื่องในนโยบาย ขณะที่ทางฝ่ายขบวนการแบ่งแยกดินแดนเองก็ไม่มีเอกภาพ และไม่สามารถควบคุมกลุ่มที่เคลื่อนไหวก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ ได้ทั้งหมด แม้กระทั่งกลุ่มปีอาร์เอ็น โคออร์ดิเนต เองก็ตาม

1.4 ผู้แทนที่เข้าร่วมการพูดคุยใช้การดึงบุคคลที่คุ้นเคยและอยู่ในกลุ่มเดียวกันมาอยู่ในคณะ ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์

เป็นที่ทราบกันดีว่าการพูดคุยเจรจากับกลุ่มขบวนการที่อ้างอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้มีขึ้นเป็นครั้งแรกในปีหลังจากที่ พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ไปลงนามในข้อตกลงริเริ่มกระบวนการพูดคุยสันติภาพกับนายฮัสซัน ตอยิบ แกนนำขบวนการปีอาร์เอ็น และนัดหมายพูดคุยกันต่อเนื่องมาแต่น้อยคนนักที่จะทราบว่า การพูดคุยเจรจาดำเนินมาอย่าง (ไม่) ต่อเนื่อง แต่ยาวนานถึง 20 ปีแล้ว โดยมีการพูดคุยอย่างเป็นทางการนับได้ทั้งสิ้นถึง 17 ครั้งความแตกต่างอย่างสำคัญระหว่างการพูดคุยเจรจา 17 ครั้งที่ผ่านมา กับครั้งที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบันก็คือ เป็นการพูดคุยแบบปิดลับ และไม่มีการลงนามในเอกสารใดๆ แน่แน่นอนว่าการพูดคุยเจรจาในแต่ละรูปแบบ ย่อมมี "จุดแข็ง" และ "จุดอ่อน" ในตัวของมันเอง อาจจะสรุป ณ เวลานี้ไม่ได้ว่ารูปแบบใดดีกว่า เพราะยังไม่มีรูปแบบไหนที่เดินหน้าเข้าใกล้ความสำเร็จอย่างแท้จริง ซึ่งบางครั้งหากมีการเปลี่ยนรัฐบาล หรือข้าราชการระดับสูงจะเป็นอุปสรรคสำคัญ ทำให้การเจรจาหยุดชะงัก เนื่องจากชุดเจรจาเปลี่ยนแปลง การดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ซึ่งการเจรจาต้องอาศัยความไว้วางใจ และรัฐจะต้องเข้าใจว่าการเจรจาเพื่อสันติภาพ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น และที่สำคัญที่สุดรัฐจะต้องเข้าใจถึงกลุ่มขบวนการบางกลุ่ม ที่ต้องการเจรจาแต่ติดปัญหาเรื่องการทรยศต่อกลุ่มต่อพวกพ้องที่สละชีวิตเพื่อกลุ่มขบวนการมาก่อน ซึ่งหากรัฐก้าวข้ามปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเจรจาเพื่อสันติภาพจะสำเร็จลุล่วงไปได้ทว่าบทเรียนจากอดีตหากหยิบมาเรียนรู้และทำความเข้าใจ ย่อมส่งผลดีแน่กับปัจจุบันและอนาคตของกระบวนการพูดคุยสันติสุข

1.5 ความไม่เป็นเอกภาพระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ ทำให้ขัดกันเอง

การเปิดการพูดคุยอย่างเป็นทางการนี้เริ่มต้นขึ้นในรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตรในปี 2556 ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการแก้ปัญหาภาคใต้ซึ่งฝ่ายทหารกลับคัดค้านอย่างเต็มที่ การที่รัฐบาลทหารยอมรับให้มีการสานต่อในเรื่องนี้ ในแง่หนึ่งก็เป็นการยอมรับว่าไม่สามารถที่จะใช้การทหารกดดันปราบปราม และทำลายคู่ต่อสู้ได้สำเร็จ โดยหวังว่าการพูดคุยจะเป็นหนทางในการลดหรือยุติความรุนแรง โดยดูเหมือนไม่ได้เตรียมพร้อมที่จะเจรจาในประเด็นที่เป็นหัวใจของการต่อสู้ของชาวปาตานี เช่น เรื่องการปกครองตนเองแต่อย่างใดเวลาเผชิญหน้ากับ OIC ก็เลยออกอาการกลัวๆ กลัวๆ เพราะจริงๆ แล้วก็อาจจะยังวนอยู่ในกรอบคิดเดิมๆ ไม่เปลี่ยนแปลง ความหวั่นเกรงนี้ได้ส่งผลให้การพูดคุยในช่วงกว่าปีที่ผ่านมามีความคืบหน้าไปอย่างเชื่องช้าและทำให้เกิดข้อกังขาว่ากระบวนการสันติภาพภายใต้ร่มมือทหารนั้นจะเป็นจริงได้แค่ไหนคำถามที่ถูกถามมาตลอดคือ กองทัพมีท่าทีต่อการเปลี่ยนนโยบายไฟใต้ได้อย่างไรและส่วนใหญ่คำตอบที่วิพากษ์วิจารณ์กันก็คือ ทหารไม่เห็นด้วยใช่หรือไม่เป็นความไม่เห็นด้วยที่มาจากความหวั่นไหวและหวาดระแวง ด้านหนึ่งก็เชื่อกันว่ากองทัพจะสูญเสียบทบาทการเป็นพระเอกในการกิจดับไฟใต้ไป ขณะที่อีกด้านหนึ่งก็เชื่อว่ากองทัพจะสูญเสียบรรณาณมหาศาลที่ตัวเองบริหารจัดการอยู่แต่ทั้งหมดนั้นเป็นเพียงเสียงวิจารณ์จากการคาดการณ์ของคนนอกกองทัพ แต่ไม่ค่อยมีเสียงดังฟังชัดจากคนในกองทัพให้ได้ยินหากพิจารณาในฝ่ายความมั่นคงต่อข้อหารือของรัฐบาลในห้วงก่อนการตัดสินใจเรื่องการพูดคุยสันติภาพที่ผ่านมา โดยกองทัพในฐานะหน่วยจัดกำลังให้ กอ.รมน. มีข้อพิจารณาว่ามันถึงเวลาที่จะเจรจาหรือพูดคุยโดยเปิดเผยหรือยัง และฝ่ายเราพร้อมหรือยัง โดยเรารู้อยู่แก่ใจว่าในทุกความขัดแย้ง อย่งไรเสียมันก็ต้องจบลงบนโต๊ะฝ่ายความมั่นคงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กองทัพได้สนับสนุนข้อมูลทุกประเด็นทุกด้านให้กับทีมพูดคุย และต้องยอมรับว่าฝ่ายกองทัพต้องทำการบ้านเยอะมาก จึงจะสามารถสร้างความเข้าใจในพื้นที่ได้อย่างละเอียด ลึกซึ้ง และถูกต้อง เมื่อรัฐบาลตัดสินใจเริ่มการพูดคุย ซึ่งเป็นความพยายามของรัฐในการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เพียงแต่ต่างวิธีการกันเท่านั้น อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาได้พัฒนามาตามลำดับตามสถานการณ์ในห้วงนั้นๆ จนถึงรัฐบาลชุดปัจจุบัน ซึ่งกรณีปัญหาด้านการบริหารงานองค์กรต่างๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กองทัพเห็นว่ามาถูกทางแล้ว อีกทั้งกระทรวงต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ได้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาตามหน้าที่ของตนเองให้ดีขึ้น ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

1.6 การใช้เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นหัวหน้าคณะพูดคุยไม่เหมาะสมซึ่งเป็นตำแหน่งที่สูงเกิน และมีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานการณ์ความขัดแย้ง

ในยุคของ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ตัวแทนของประเทศไทยคือ พล.ท.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการเจรจาสันติสุข และฝ่ายมารา ปาตานี โดยมี นายฮาซัน ตอยิบ เป็นตัวแทนของกลุ่มมารา ปาตานี เป็นผู้เจรจา

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ หรือ สมช. เป็นหน่วยงานระดับกรม แต่ตัวหัวหน้าหน่วยคือ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เทียบเท่า ปลัดกระทรวง คือ ซี 11 เดิมข้าราชการ สมช. เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ภายใต้ พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 สถานะของหน่วยแม้สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี แต่ก็ยังเป็นหน่วยที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี เป็นองค์กรนโยบายระดับชาติทำหน้าที่ เสนอแนะนโยบายความมั่นคงด้านต่างๆ ต่อนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี ทำงานภายใต้ พ.ร.บ.สภาความมั่นคงแห่งชาติ ปี พ.ศ.2502 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2507 จากสถานะของหน่วยและการมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้ข้างต้น สมช. และเจ้าหน้าที่ สมช. โดยเฉพาะตัวเลขาธิการฯ ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วย จึงมีบรรทัดฐานของการปฏิบัติงานที่ยึดถือกันมาคือสมช. ต้องเป็นกลางทางการเมืองอย่างเคร่งครัด ซึ่งหมายความว่า จะใช้อำนาจหน้าที่ให้คุณให้โทษทางการเมืองแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เช่นเดียวกับข้าราชการประจำอื่นๆ สิ่งที่พูดกันเสมอๆ เป็นข้อเตือนใจก็คือ สมช. มีหน้าที่ดูแล ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติ ไม่ใช่ดูแลความมั่นคงและผลประโยชน์ของรัฐบาล คนเป็นเลขาฯ สมช. จึงไม่มีหน้าที่ไปดูแลเสถียรภาพของรัฐบาล แต่ต้องสนใจให้มากกับผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ และประชาชนสมช. ต้องทำงานกับฝ่ายการเมือง โดยเฉพาะกับรัฐบาลนั้นอยู่ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง วางกรอบนโยบายให้ สมช. รับผิดชอบปฏิบัติ แต่ตรงนี้ต้องแยกให้ดีกว่ากฎหมายออกแบบมาให้ทำงานร่วมกันเท่านั้น ไม่ได้กำหนดให้ สมช. ต้องมารับใช้รัฐบาล แต่ต้องปฏิบัติงานสนองรัฐบาลภายใต้กรอบกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้คนที่จะมาจะเป็นเลขาธิการ สมช. จำเป็นต้องได้รับความเชื่อถือเชื่อมั่น จากนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ตรงนี้ยืนยันว่าต้องเป็นเช่นนั้น เช่นเดียวกับที่หัวหน้าส่วนราชการอื่นๆ ที่ต้องได้รับความเชื่อมั่นจากรัฐมนตรีเจ้าสังกัด แต่ต้องระวังการแปลความเป็นเรื่องนี่ เพราะมักจะมีผู้แปลความไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมและผลประโยชน์ของทางราชการ เพื่อให้สามารถเลือกคนของตนขึ้นมาดำรงตำแหน่งอยู่เสมอความหมายของการได้รับความไว้วางใจตรงนี้สัมพันธ์โดยตรงกับผลประโยชน์ทางราชการ คือบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งจะต้องได้รับความเชื่อมั่นจากนายฯ ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ สามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความไว้วางใจอื่นๆ นอกจากนี้ไม่ใช่เชื่อมั่นว่าต้องเป็นพวกของตนเป็นคนของรัฐบาลในทุกเรื่อง ทุกกรณี แต่เป็นความเชื่อมั่นในฝีมือ ว่าสามารถทำงานใช้ชาติบ้านเมืองได้ผลดีคนเป็นเลขาฯ สมช. นั้นต้องรับผิดชอบต่อความมั่นคงของประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ เรื่องคอขาดบาดตายของชาติ คำพูดหรือท่าทีของตัวเลขาฯ สมช. จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะเป็นการบอกทิศทางของชาติบ้านเมืองในเรื่องนั้นๆ ดังนั้น สิ่งที่คนใน สมช. ที่ทำงานเป็นลูกหม้อ สมช. ยึดถือกันมาตลอดก็คือ เลขาฯ สมช. ต้องเปิดหูเปิดตาให้กว้างที่สุด แต่ต้องปิดปากให้มากที่สุด เลขาธิการฯ จึงไม่พูดทุกเรื่อง ทุกเวลา แต่จะพูดเฉพาะเรื่องสำคัญๆ เท่านั้น

2. การพูดคุยสันติสุขในห้วงสมัย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

2.1 มีการจัดทำโครงสร้างและกรอบการพูดคุยแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพูดคุยและโครงสร้างนั้นไปขึ้นกับสภาความมั่นคงแห่งชาติทำให้การบังคับบัญชาเพิ่มขึ้น

กรอบแนวคิดของนโยบายเพื่อให้นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะต่อไป มีทิศทางชัดเจนและต่อเนื่องจากนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555– 2557 โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการรองรับอย่างเหมาะสมรวมถึงยึดหลักยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" และ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" จึงกำหนดกรอบแนวคิดของนโยบาย ดังนี้

1. การยึดมั่นในหลักการแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวทางสันติวิธีด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจากการใช้แนวทางรุนแรงมาเลือกใช้แนวทางสันติวิธี

2. การใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

3. การบริหารจัดการบนพื้นฐานของสังคมพหุวัฒนธรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่

4. การยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ นิติธรรม ธรรมนูญและเคารพในกติกา ระหว่างประเทศ

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติได้จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560– 2562 เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าในกรอบแนวคิดไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพูดคุยจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่าที่ควร หากแต่จะเน้นให้ความสำคัญกับการสร้างเอกภาพ และการบูรณาการของทุกหน่วยงานในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติมากกว่าการพูดคุยสันติสุข และมอบหมายให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นผู้ดูแล ซึ่งจะต้องมีขั้นตอนเพิ่มขึ้นอีก อาจจะทำให้การปฏิบัติหรือการประสานงานเกิดความล่าช้า ซึ่งน่าจะขึ้นกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค.4 สน.) มีแม่ทัพภาคที่ 4 ในฐานะ ผอ.รมน.ภาค4 สน. เป็นผู้ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบังคับบัญชา

2.2 ใช้ผู้อำนวยการความสะตวคนเดิมทำให้เกิดความต่อเนื่องแต่ภายหลังได้มีการเปลี่ยนตัวทำให้เกิดการหยุดชะงักลง

หลังการเปลี่ยนตัวผู้ทำหน้าที่พูดคุยสันติสุข ทั้งฝ่ายของรัฐบาลมาเลเซีย ที่ทำหน้าที่ผู้อำนวยการความสะตวในการพูดคุยจาก ดาโต๊ะซัมซามิน มาเป็น ต้นสี นูร์ และฝ่ายรัฐบาลไทย ก็เปลี่ยนจาก พล.อ.อักษรา เกิดผล ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มาเป็น พล.อ.อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ อดีตแม่ทัพภาคที่ 4 ทุกภาคส่วนต่างมีคำถามว่า หลังการเปลี่ยนตัวของ คีย์แมน ทั้ง 2 ฝ่ายครั้งนี้ เวทีการพูดคุยมีความคืบหน้าอย่างไรบ้างซึ่งจากการติดตามดูความเคลื่อนไหวทั้งของฝ่ายผู้อำนวยการความสะตว ฝ่ายของรัฐบาลไทย ฝ่ายของมารา ปาตานี ซึ่งเป็นกลุ่มพูดคุยกลุ่มเดิม และ

ขบวนการปีอาร์เอ็น ที่เป็นขบวนการแบ่งแยกดินแดนตัวจริงที่ฝ่ายไทยต้องการพูดคุยด้วย พอจะเห็นภาพของแต่ละฝ่ายดังนี้ในฝ่ายของผู้อำนวยความสะดวก ที่มี ตันสรี นูร์ คนสนิทตัวจริงของ ดร.มหาเธร์โมฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย มีการพบปะพูดคุยกับตัวแทนของกลุ่มมารา ปาตานี เพื่อกำหนดกรอบของการพูดคุยครั้งใหม่ และมีความพยายามในการติดต่อกับ ดุลละาะ แวมะนอ ผู้นำหมายเลข 1 ของขบวนการปีอาร์เอ็น และบุคคลอื่นๆ ที่มีความสำคัญของขบวนการปีอาร์เอ็นแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก ดุลละาะ แวมะ นอ ผู้นำหมายเลข 1 ของปีอาร์เอ็น ไม่มีท่าทีที่จะเปลี่ยนแนวทางการใช้ความรุนแรงมาเป็นการพูดคุยบนโต๊ะเจรจา โดยปีอาร์เอ็นประกาศจุดยืนที่ชัดเจนว่า พร้อมทั้งจะเจรจาแต่ต้องเป็นการเจรจาที่เป็นรูปแบบที่ปีอาร์เอ็นต้องการ นั่นคือรูปแบบการเจรจาที่เป็นสากล ไม่ใช่การพูดคุยสันติสุขที่เป็นไปตามกรอบรัฐธรรมนูญไทยในขณะที่กลุ่มมารา ปาตานีก็มีปฏิกิริยาที่ผิดแผกไปกว่าเดิม ซึ่งล่าสุดตัวแทนกลุ่มมารา ปาตานี ได้แสดงความไม่พร้อมในการพูดคุยบนโต๊ะพูดคุย โดยขอเวลา 15 เดือน เพื่อรอให้ประเทศไทยผ่านการเลือกตั้ง และมีรัฐบาลใหม่เสียก่อนการแสดงท่าทีของมารา ปาตานี เช่นนี้ เนื่องจากมารา ปาตานี จับกระแสจากฝ่ายไทยว่า ฝ่ายไทยต้องการที่จะพูดคุยครั้งใหม่ โดยในโต๊ะการพูดคุยต้องมีตัวแทนปีอาร์เอ็นปีกทหาร ซึ่งมีอำนาจเต็มในการตัดสินใจร่วมเวทีการพูดคุยด้วย เพราะที่ผ่านมากกว่า 3 ปี ของรัฐบาล คสช. การพูดคุยที่ไม่คืบหน้าเป็นเพราะโต๊ะพูดคุยไม่มีตัวแทนขบวนการปีอาร์เอ็นที่เป็นปีกทหาร ซึ่งเป็นผู้สั่งการให้ก่อความรุนแรงและมารา ปาตานีก็ตั้งชื่อกลุ่มใหม่ กลายร่างเป็น มารา ปาตานี พลัส และมีความพยายามสื่อผ่านตัวแทนมวลชนกลุ่มไทยพุทธ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยข้อเท็จจริง มารา ปาตานี ที่เป็นตัวแทนของขบวนการแบ่งแยกดินแดน 4 กลุ่ม ไม่ใช่ไม่มีตัวแทนของปีอาร์เอ็น เพียงแต่ตัวแทนของปีอาร์เอ็นที่นั้งอยู่ในกลุ่มมารา ปาตานี เป็นปีกทางการเมืองที่ไม่มีบทบาทในการทหาร ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายปฏิบัติการด้วยความรุนแรงและยังมีข่าวลือ แต่ไม่ลับเปิดเผยว่าตัวแทนของปีอาร์เอ็นได้ส่งตัวแทนระดับสูงหารือในทางลับกับนักการเมืองระดับสูงของประเทศมาเลเซีย เพื่อขอความคุ้มครอง หากรัฐบาล ดร.มหาเธร์ใช้ไม้แข็ง หรือใช้กฎหมายพิเศษในการบีบบังคับให้ปีอาร์เอ็นเข้าร่วมโต๊ะพูดคุยในครั้งนี้โดยขอให้มีการถ่วงเวลาของการพูดคุยออกไปก่อน หรือพูดคุยโดยที่ไม่มีตัวแทนปีกทหารของปีอาร์เอ็นเข้าร่วมโต๊ะเป็นเวลา 2 ปี เพื่อให้ ดร.มหาเธร์ลงจากเก้าอ้านายกรัฐมนตรี ตามที่ได้มีสัญญาประชาคมกับคนมาเลเซียไว้ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าปีอาร์เอ็นจะใช้วิธีการถ่วงเวลาในการเจรจากับผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยของมาเลเซียไปเรื่อยๆ และหากถึงตาจนมีการใช้ไม้แข็ง หรืออำนาจพิเศษ เข้าบีบบังคับ ดุลละาะ แวมะนอ และผู้นำระดับรองๆ ที่มีอิทธิพลในขบวนการอย่าง อูสตาสดิง รือเสาะ หรือ กามารูดีง คนทั้ง 2 ก็จะหลบจากประเทศมาเลเซียชั่วคราว เพื่อที่ผู้อำนวยความสะดวกของมาเลเซียจะได้มีทางออกในการให้คำตอบกับตัวแทนฝ่ายไทย ในสาเหตุที่ไม่สามารถนำตัวแทนปีกทหารของปีอาร์เอ็นเข้าร่วมโต๊ะพูดคุย ในครั้งนี้

2.3 เป็นรัฐบาลที่มาจากรัฐประหารทำให้กลุ่มผู้เห็นต่างไม่มั่นใจว่าสันติภาพจะเกิดได้จริง ป็อาร์เอ็นยังวิเคราะห์แบบทิ้งทวนว่า ประเทศไทยโดย คสช.ไม่มีความจริงจังในการที่จะใช้เวที การพูดคุย เพื่อเห็นหนทางในการยุติการก่อการร้ายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แต่อย่างใด การพูดคุยใน รูปแบบที่ถูกกำหนดมา เป็นเพียงการสร้างภาพลักษณ์ต่อประเทศต่างๆ ว่าต้องการใช้สันติวิธี ในการหา ทางออกจากความรุนแรงเท่านั้นในขณะเดียวกัน ป็อาร์เอ็นก็มีการเคลื่อนไหวผ่านกลุ่มมารา ปาตานี ซึ่งเป็นปีกทางการเมืองให้เคลื่อนไหวแทนป็อาร์เอ็น ในประเด็นของการเมือง เพื่อการสร้างกระแส และยกระดับของขบวนการ เพื่อให้เป็นองค์กรการแบ่งแยกดินแดนที่เป็นสากล

2.4 พูดคุยกับทุกกลุ่มโดยกลุ่มผู้เห็นต่างใช้ชื่อ MARAPATANI แต่ฝ่ายไทยไม่ยอมรับชื่อ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศมาเลเซีย นับมีบทบาทสำคัญที่ทำให้ กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกยกเครื่องใหม่ หลัง “มหาธีร์ โมฮัมหมัด” นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย แต่งตั้ง “ตัน สรี อับดุลราฮิม บิน โมห์ต นูร์” อดีตผู้บัญชาการตำรวจและผู้ บัญชาการตำรวจสันติบาลมาเลเซียเข้ามาทำหน้าที่ผู้อำนวยการร่วมความสะดวพร้อมยกเลิกแนวทาง การพูดคุยของเดิม ปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่หวังให้เกิดความสำเร็จภายใน 1 ปีเพื่อให้สอดคล้องกับ การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียตัน สรี อับดุล ราฮิม บิน โมห์ต นูร์ ถูกมองว่าเป็น บุคคลที่เหมาะสมจะเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว เพราะเคยมีประสบการณ์ช่วยเหลือรัฐบาลไทยแก้ไขปัญหา ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย

ทันทีที่ตัน สรี อับดุลราฮิม บิน โมห์ต นูร์ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยความสะดวก การพูดคุยเพื่อสันติสุข ได้ลงพื้นที่พบปะกับกลุ่มขบวนการทั้งหมดรวบรวมข้อมูลเสนอเป็นแนวทางให้ รัฐบาลไทยโดยกลุ่มหลักที่หวังให้พูดคุยด้วยคือ “กลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติหรือ ป็อาร์เอ็น” เนื่องจากป็ อาร์เอ็นเป็นตัวจริงเสียงจริงเพราะมีความชัดเจนในองค์กรนำ มีแผนขับเคลื่อนงาน ไม่ว่าจะด้าน ต่างประเทศการเมือง หรือการศึกษา และกองกำลังทางทหาร ภายใต้การนำของ ดุนลาละ แวมะนอ หัวหน้ากลุ่มองค์กรป็อาร์เอ็น ขณะที่ “มาราปาตานี” เป็นกลุ่มหมดอำนาจไปแล้ว ไม่มีศักยภาพในการ ควบคุม สั่งการอย่างแท้จริงการเดินทางมาเยือนไทยของ “มหาธีร์” ช่วงเดือนตุลาคมที่ผ่านมา เพื่อ แสดงจุดยืนให้รัฐบาลไทยมั่นใจว่าขณะนี้มาเลเซียพร้อมแล้วในการทำหน้าที่ผู้อำนวยการร่วม ความสะดวพร้อมขับเคลื่อนการพูดคุยสันติสุขและจะทำให้เกิดความสำเร็จภายในปี พ.ศ.2562 นี้ มหาธีร์มีเวลาอยู่ใน ตำแหน่งเพียง 2 ปี ในห้วงเวลาจำกัดนี้ผู้นำมาเลเซียหวังยกระดับประเทศให้เป็นผู้นำเศรษฐกิจพร้อม ปิดกวด รัฐกลันตันและตรังกานูซึ่งเป็นพื้นที่กลุ่มเห็นต่างในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยฝั่งตัวอยู่ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ตัดสินใจเปลี่ยนหัวหน้าคณะ พูดคุย จาก พล.อ.อักษรา เกิดผลไปเป็น พล.อ.อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์อดีตแม่ทัพภาคที่ 4 และเป็น หนึ่งในคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (คปต.)นอกจาก พล.อ.อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์จะเป็นคนในพื้นที่ที่มีความชำนาญและคุ้นเคยกับกลุ่มขบวนการต่างๆ แล้ว ยังสามารถ

ทำงานเป็นทีมเดียวกับ พล.ท.พรศักดิ์ พูลสวัสดิ์แม่ทัพภาคที่ 4 คนปัจจุบัน จะส่งผลให้ทิศทางการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

หน่วยข่าวในพื้นที่ยังพบข้อมูลว่า มาราราปาทานีเป็นกลุ่มคนที่หมดอำนาจไปแล้ว ไม่อยู่ในโครงสร้างของกลุ่มขบวนการอย่างที่เคยกล่าวอ้างในขณะที่พื้นที่เซฟตี้โซน (อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส) ก็ยังไม่มีผลใดๆ เนื่องจากเป็นการกำหนดพื้นที่ฝ่ายเดียวของไทยสภาพโดยรวมขณะนี้ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตัวเอง พล.อ.อุดมชัยธรรมสาโรรัชต์ กล่าวยอมรับว่า อยู่ระหว่างการตรวจสอบและประเมินว่ากลุ่มมาราราปาทานี คือตัวจริง หรือตัวปลอม และมีศักยภาพในการควบคุมเหตุการณ์ในที่หรือไม่ตอนนี้อยู่ระหว่างการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้วจะพิจารณาอีกครั้งในเร็ววันนี้

2.5 การพูดคุยไม่ยืดหยุ่นโดยใช้การเจรจาแบบจุดยืน

อุปสรรคอีกอย่างหนึ่งที่น่าจะทำให้กระบวนการพูดคุยขยับเดินหน้าไปแบบช้าๆ หรือเป็นโรคเลื่อนไปเรื่อยๆ มาจากจุดยืนของ พล.อ.ประยุทธ์จันทร์โอชา ที่ประกาศชัดเจนว่า จะต้องพูดคุยกับทุกกลุ่มปัญหาจึงจะยุติในเวลาที่ล่าสุดข่าวสารจาก ปีอาร์เอ็นในปีกของ ดูนเลาะ แวมะนอผู้นำขบวนการที่ให้ข่าวผ่านคนในก็ออกมาบอกว่า ปีอาร์เอ็น พร้อมที่จะเจรจา แต่ต้องเป็นการเจรจาสองฝ่ายเท่านั้นนั่นหมายความว่า ดูนเลาะ หรือ ปีอาร์เอ็น ต้องการเจรจาโดยตรงกับรัฐบาลไทย โดยไม่ต้องผ่านกลุ่มมาราราปาทานี ซึ่งเป็นตัวแทนของขบวนการแบ่งแยกดินแดน 3 - 4 กลุ่มที่รวมตัวและอ้างว่ามีความชอบธรรม และมีอำนาจในการตกลงใจกับรัฐบาลไทย คล้อยหลังดูนเลาะต้องการเจรจาสองฝ่ายเพียงเล็กน้อย พล.อ. อักษราก็ออกมาตอบโต้ในทันทีว่า คณะพูดคุยจะไม่พูดคุยกับกลุ่มผู้ใช้ความรุนแรง นั่นย่อมหมายถึง ปีอาร์เอ็น หมายถึง ดูนเลาะ เพราะเป็นผู้ที่กองทัพเชื่อว่าเป็นกลุ่มที่ก่อเหตุความรุนแรง ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงแค่ประเด็นเหล่านี้ก็จะมองเห็นถึงอุปสรรคในการพูดคุยสันติสุขที่เกิดขึ้น และยากที่จะก้าวข้ามเสียด้วยแม้ว่าจะมีข่าววงในว่ามีกลุ่มบุคคลบางกลุ่มในรัฐกลันตันของมาเลเซีย ที่เจ้าหน้าที่ไทยสามารถเชื่อมต่อได้ รวมทั้งผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยจะติดต่อให้ พล.อ. อักษราก็มีโอกาสพูดคุยกับดูนเลาะโดยตรงซึ่งก็มีโอกาสที่เป็นไปได้ถ้าการข่าวใต้ดินของฝ่ายความมั่นคงสามารถเชื่อมต่อกับเชื้อพระวงศ์ในรัฐกลันตันที่มีใจให้การช่วยเหลือรวมทั้งกลุ่มอิทธิพลที่ให้การดูแลขบวนการ ปีอาร์เอ็น ในรัฐกลันตันสามารถที่ขอให้ดูนเลาะยอมพูดคุยโดยตรงกับตัวแทนของฝ่ายไทยเพราะโดยข้อเท็จจริง การที่ ปีอาร์เอ็น สามารถดำรงอยู่ได้ในรัฐกลันตันและรัฐตรัง กานูอย่างยาวนานนั้นเป็นเพราะได้รับการคุ้มครองจากกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ และจากเชื้อพระวงศ์ของรัฐนั้น จึงทำให้รัฐบาลกลางของมาเลเซียเองไม่กล้าที่จะใช้ทั้งกฎหมาย และอำนาจ จัดการกับขบวนการ ปีอาร์เอ็นได้อย่างเต็มที่

การที่หน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่มีแนวคิดในการเข้าถึงตัวหัวหน้าใหญ่ของ ปีอาร์เอ็น อย่างดูนเลาะและคนอื่นๆ ที่เป็นผู้กำหนดจุดยืนของ ปีอาร์เอ็น ในครั้งนี้ จึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ต้อง เพราะหากไม่มีการพูดคุยโดยตรงกับคนที่มีอำนาจในการสั่งการอย่างแท้จริง ปัญหาความรุนแรงความ

สูญเสียยอมไม่มีทางที่จะลดลงเพราะปีอาร์เอ็น เองก็ประกาศอย่างชัดเจนว่า การใช้ความรุนแรงไม่ใช่สิ่งที่ปีอาร์เอ็น ต้องการ แต่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรงเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้นถ้าไม่พูดคุยโดยตรงกับผู้ใช้ความรุนแรง แต่ไปเสียเวลากับกลุ่มมาราปาตานีที่ไม่ก่อความรุนแรง แถมไม่มีทั้งกำลังคนและอำนาจเมื่อไหร่ความสูญเสียจะจบสิ้นได้ จากคำกล่าวที่ว่า การพูดคุยกับกลุ่มมาราปาตานีคือช่องทางในการทำให้ยูเอ็น และ โอไอซี เห็นถึงความตั้งใจของรัฐบาลไทยในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีที่ไม่ใช้ความรุนแรง และต้องการให้ยูเอ็นกับโอไอซีเห็นถึงข้อเท็จจริง เห็นถึงความรุนแรงที่เกิดจากฝีมือของปีอาร์เอ็นแต่ก็ต้องไม่ลืมว่า ทั้งยูเอ็นและโอไอซีเองก็ไม่ได้เชื่อในทุกเรื่องที่รัฐบาลต้องการให้เชื่อ เพราะยังมีกลุ่มคนอีกหลายกลุ่ม หลายคณะที่ส่งเรื่องราว ซึ่งเป็นเหรียญอีกด้านหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้กับหน่วยงานเหล่านี้ เพื่อเป็นการหักล้างกับข้อมูลของรัฐบาลดังนั้นการพูดคุยเพื่อการยุติการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่าย หรือหวังว่าสถานการณ์ความรุนแรงของจังหวัดชายแดนภาคใต้จะยุติลงได้ด้วยการพูดคุย โดยใช้เวลาเพียง 4 - 5 ปีแล้วจะเห็นผลเพราะต้องมองว่าวันนี้ปีอาร์เอ็น สูญเสียอะไรไปแล้วบ้าง จากที่ผ่านมาแล้วหลายปีของการลุกขึ้นสู้ระลอกใหม่ของขบวนการ และกำลังรบของเขาถูกเราสลายหรือทำลายจนหมดทางสู้แล้วยังโครงสร้างทางการเมือง หรืองานมวลชนของเขาถูกเราทำลายไปแล้วไหมและที่สำคัญ โครงการพาคนกลับบ้านที่ผ่านๆ มาสามารถได้ตัวแกนนำระดับสูงของปีอาร์เอ็นบ้างหรือไม่

2.6 การเปลี่ยนหัวหน้าคณะพูดคุยทำให้การพูดคุยหยุดชะงัก และกลุ่มผู้เห็นต่างต้องกลับมาสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ทำให้เสียเวลา

ในฝ่ายของตัวแทนรัฐไทยอย่าง พล.อ.อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ หัวหน้าคณะพูดคุยคนใหม่ที่เข้ามาแทน พล.อ.อัศวิน เกิดผล นั้น หลังจากที่ได้รับหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะพูดคุย ก็มีการประชุมเพื่อเตรียมเดินทางของการพูดคุยรอบใหม่ โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานใหม่เกือบทั้งหมดเพื่อเตรียมความพร้อมถ้าฝ่ายมาเลเซียมีความพร้อมให้เปิดการพูดคุยครั้งใหม่แต่อย่างไรก็ตามสุดท้ายแล้วโต๊ะการพูดคุยระหว่างกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนกับตัวแทนของรัฐไทย หรือตัวแทนของรัฐบาล คสช. ที่มี พล.อ.อุดมชัย เป็นหัวหน้าคณะก็ไม่่น่ามีอะไรที่ใหม่ เพราะเงื่อนไขของการพูดคุยครั้งนี้ ผู้กำหนดเงื่อนไขกำหนดเกมการพูดคุยทั้งหมดยังไม่ใช่ฝ่ายไทยแต่อย่างใดเงื่อนไขทั้งหมดของการขับเคลื่อนการพูดคุยยังอยู่กับเกมของปีอาร์เอ็นที่ขับเคลื่อนผ่านกลุ่มมารา ปาตานี โดยมีผู้อำนวยความสะดวกที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลมาเลเซียเป็นผู้กำกับทิศทางทั้งหมดซึ่งสุดท้ายแล้วเมื่อปีอาร์เอ็นไม่ยอมเข้าสู่โต๊ะของการพูดคุย เชื่อแน่ว่ารัฐบาลมาเลเซียก็ไม่กล้าที่จะใช้ไม้แข็งกับขบวนการปีอาร์เอ็น และที่สำคัญมาเลเซียเองก็เข้าใจเป็นอย่างดีว่าการพูดคุยที่ดำเนินการมาถึงวันนี้ เป็นการพูดคุยแบบสร้างภาพของฝ่ายรัฐไทยเช่นกันสุดท้ายสถานการณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงจากที่เป็นอยู่ คือความรุนแรงยังดำเนินต่อไป เพื่อหล่อเลี้ยงให้กับปีอาร์เอ็น เพื่อให้เห็นว่ายังมี การต่อสู้มีความขัดแย้งเกิดขึ้น ดังนั้นความหวังในการที่จะเห็นเหตุร้ายลดน้อยลงจึงไม่ได้อยู่ที่การพูดคุย แต่จะอยู่กับนโยบายในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

ของ กอ.รมน.ภาค 4 ที่มี พล.ท.พรศักดิ์ พูลสวัสดิ์ แม่ทัพภาคที่ 4 เป็นสำคัญตั้งที่มารค ตามไท (2558) ได้กล่าวไว้ว่า “หากมีการเปลี่ยนรัฐบาล หรือข้าราชการระดับสูงจะเป็นอุปสรรคสำคัญ ทำให้การเจรจาหยุดชะงัก เนื่องจากชุดเจรจาเปลี่ยนแปลง การดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ซึ่งการเจรจาต้องอาศัยความไว้วางใจ และรัฐจะต้องเข้าใจว่าการเจรจาเพื่อสันติภาพ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น”

พล.อ.อุดมชัย ยังไม่รีบร้อนเรื่องการพูดคุยเพื่อสันติสุข นอกจากนี้ฝ่ายไทยยังได้ร้องขอไปทางมาเลเซียช่วยสำรวจข้อมูลกลุ่มผู้เห็นต่างทั้งหมด เพราะดูจากข้อมูลเก่าเรามีเพียงกลุ่มมารา ปาตานีแค่กลุ่มเดียวเท่านั้นซึ่งตนถือว่ายังไม่ครอบคลุมและหากได้ข้อมูลมาทั้งหมดแล้วจะพิจารณาดูให้ละเอียดแม้ว่ารัฐบาลมาเลเซียและกลุ่มขบวนการจะพร้อมแล้ว แต่สำหรับรัฐบาลไทยยังมีข้อกังวลว่า การเปิดโต๊ะเจรจาอีกครั้งกับปีอาร์เอ็นกลุ่มใหม่จะนำไปสู่การยกระดับ เนื่องจากเป้าหมายการแบ่งแยกดินแดนยังคงอยู่กับเงื่อนงำที่อาจมีเพิ่มมากขึ้นเหนืออื่นใดเสถียรภาพการเมืองในประเทศไทยที่กำลังอยู่ในห้วงการเลือกตั้งยังคงเป็นปัจจัยหนึ่งหากเกิดการเปลี่ยนขั้วรัฐบาล เช่นเดียวกับมาเลเซีย กระบวนการต่างๆ อาจจะถูกปรับเปลี่ยนไปตามผู้มีอำนาจของประเทศ ขณะที่รัฐบาลไทยเองต้องรักษาบทบาทไม่ให้อีกกอดันในเวทีพูดคุย

สรุป

การศึกษาในบทที่ 3 มีความมุ่งหมายที่จะตอบวัตถุประสงค์ของ 1 และ ข้อที่ 2 ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. สถานการณ์การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่เกิดความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา กระบวนการในการแก้ปัญหาความไม่สงบ ได้มีการเสนอทางออกจากความรุนแรง การดับไฟใต้จะใช้กำลังรบด้วยอาวุธ คงจะไม่ประสบความสำเร็จในการดับไฟใต้สุดท้ายจึงมีการหลีกเลี่ยงการเจรจาสันติภาพมาเป็นการพูดคุยสันติสุข โดยให้ประเทศมาเลเซียเป็นผู้อำนวยการความสะดวก เพื่อที่จะหาทางออกจากการต่อสู้ด้วยอาวุธมาเป็นการพูดคุย หาทางออกจากความรุนแรงการพูดคุยระหว่างรัฐไทยกับขบวนการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งรวบรวมจากขบวนการต่างๆ 4 ขบวนการ ในชื่อ มารา ปาตานี เริ่มขบวนการพูดคุยกันตั้งแต่รัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จนมาสู่รัฐบาลของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้า คสช.ในขณะนั้น เป็นเวลารวมไม่ต่ำกว่า 8 ปี ที่มีการเปิดพื้นที่เปิดเวทีให้มีการพูดคุย ยื่นข้อเสนอระหว่างขบวนการแบ่งแยกดินแดนกับตัวแทนของรัฐไทย เพื่อหาบันไดลงด้วยสันติวิธีผ่านมาเกือบ 8 ปีแล้วรัฐยังจัดทัพไม่เสร็จ ความเป็นเอกภาพยังเป็นปัญหาอยู่อีกส่วนประเด็นการเจรจานั้น แม้ว่าจะไม่มีการเปิดเผยอย่างเป็นทางการ แต่ก็ต้องยอมรับว่ามีความพยายามเจรจามาทุกยุคทุกสมัยเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

2. ปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายประการคือ ปัญหาคู่เจรจา เนื่องจากมีหลายกลุ่ม ที่สำคัญคือไม่มีการเปิดเผยตัว โครงสร้างและผู้นำ

รัฐบาลไทยกำหนดให้มีการพูดคุยกับกลุ่ม BRN เท่านั้นในกลุ่มอื่นๆ ไม่ได้เข้าร่วมการพูดคุยจึงค่อนข้างยาก เนื่องจากจุดยืนของกลุ่ม BRN นั้นต้องการแบ่งแยกดินแดนเท่านั้น รวมทั้งไม่ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มอื่นๆ ทำให้เกิดการต่อต้านภายนอกกลุ่มพูดคุย ปัญหาความไม่เป็นเอกภาพระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ กล่าวคือ รัฐบาลเริ่มจัดให้มีการพูดคุยสันติสภาพขณะที่กองทัพซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพูดคุยสันติภาพ ยังแสดงท่าทีแข็งกร้าวปฏิเสธแนวทางดังกล่าวด้านหนึ่งก็เชื่อกันว่ากองทัพจะสูญเสียบทบาทการเป็นพระเอกในการกิจดับไฟใต้ไป ขณะที่อีกด้านหนึ่งก็เชื่อว่ากองทัพจะสูญเสียงบประมาณมหาศาลที่ตัวเองบริหารจัดการอยู่ อีกทั้งหากมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็จะมีเปลี่ยนหัวหน้าคณะพูดคุย ทำให้การพูดคุยหยุดชะงัก และกลุ่มผู้เห็นต่างต้องกลับมาสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ทำให้เสียเวลาการดำเนินการไม่ต่อเนื่อง

บทที่ 4

กำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบริบทของวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงทำการศึกษาตามแนววัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และ ข้อที่ 4(คือ3) เพื่อศึกษาบทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ 4) เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และตอบโจทย์ปัญหาการวิจัยได้ ผู้ศึกษาจึงได้นำเสนอโดยมีลำดับการศึกษาดังนี้

1. บทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ
2. กำหนดแนวทางกระบวนการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. สรุป

บทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ

จากการศึกษาบทเรียนจากต่างประเทศที่ได้้นำการพูดคุยสันติภาพมาใช้ในการแก้ปัญหาภายในประเทศตนเอง ซึ่งแต่ละประเทศประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบได้เป็นอย่างดี ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวทางกระบวนการสันติภาพในอาเจะห์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย, การสร้างสันติภาพในมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และกระบวนการสันติภาพในไอร์แลนด์เหนือ นำมาพิจารณารวบรวม ประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับประเทศไทยได้ดังนี้

1. บทสรุปแนวความคิดกระบวนการสันติภาพในอาเจะห์สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ผู้ศึกษาได้บทสรุปเกี่ยวกับการพูดคุยสันติภาพของอาเจะห์สาธารณรัฐอินโดนีเซียดังนี้

1.1อาเจะห์สาธารณรัฐอินโดนีเซีย มีความเคลื่อนไหวในการแบ่งแยกดินแดนคล้ายกับประเทศไทย โดยใช้ประเด็นชาติพันธุ์นิยม การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ และใช้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาเป็นประเด็นเหตุผลในการเคลื่อนไหว มีการจัดตั้งขบวนการอาเจะห์เสรี(Gerakan Aceh Merdka - GAM) เป็นผู้นำเพื่อเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดน ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมากกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนของไทย ซึ่งมีหลายกลุ่มปฏิบัติงานอิสระจากกัน ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่ากลุ่มใดเป็นผู้นำที่แท้จริง ที่สำคัญคือไม่ปรากฏตัวและโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ผู้ปกครองและ

ประชาชนส่วนใหญ่ของไทย ยังนับถือศาสนาที่แตกต่างจากประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วย

1.2 การเจรจาที่มีขึ้นรวม 5 ครั้ง ก่อนที่ทั้งสองฝ่ายลงนามบันทึกความเข้าใจเมื่อ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2548 และมีการจัดตั้งคณะสังเกตอาเจะห์ (Aceh Monitoring Mission : AMM) ประกอบด้วยตัวแทนในประเทศสหภาพยุโรปและอาเซียน เพื่อทำหน้าที่สังเกตการณ์ ปฏิบัติตามบันทึกข้อความเข้าใจในอาเจะห์ ประกอบกับอินโดนีเซีย น่าจะได้รับแรงกดดันส่วนหนึ่งจากสหรัฐอเมริกาที่สัญญาจะให้ความช่วยเหลือทางทหาร หากอินโดนีเซียเจรจาสันติภาพกับ GAM ขณะที่ GAM ก็ต้องการให้มีการหยุดยิง

1.3 กระบวนการเจรจา โดยให้ทั้งสองฝ่ายเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการทั้งหมด และจะมีการตกลงเฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องใดก่อน แต่จะเป็นการตกลงครั้งเดียวแบบเบ็ดเสร็จและรอบด้าน นอกจากนี้คนกลางที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยมีประสบการณ์มีบารมี เป็นที่ยอมรับและได้รับความไว้วางใจจากทั้งสองฝ่าย รวมทั้งมีกลไกที่ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลง

1.4 ไม่ได้หยิบยกประเด็นการแบ่งแยกดินแดนขึ้นมาเจรจา โดยอ้างไม่ต้องการให้การเจรจามีปัญหาและไม่สามารถเจรจาต่อไปได้ และความรู้สึกเหนียวแน่นจากการต่อสู้ของทั้งสองฝ่าย รวมทั้งการที่ตระหนักแล้วว่าแม้จะไม่พ่ายแพ้ในเวลาอันใกล้ แต่ก็ไม่มีหนทางเอาชนะอีกฝ่ายได้

1.5 การคำนึงถึงผลประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายพึงมีที่จะได้รับจากกระบวนการเจรจาสันติภาพ

1.6 การเจรจาสันติภาพจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยในอินโดนีเซีย เปิดพื้นที่ทางการเมืองให้แก่กลุ่มต่างๆ ในสังคมมากขึ้น

1.7 การเจรจาสันติภาพทำให้มีการเปลี่ยนแนวคิดในการมองว่าเป็นพี่น้องกันไม่ใช่ศัตรูกัน

1.8 การเจรจาสันติภาพเป็นทางออกที่รักษาหน้าตา เกียรติยศ และศักดิ์ศรีกันทั้งสองฝ่าย

2. บทสรุปการสร้างสันติภาพในมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ผู้ศึกษาได้บทสรุปเกี่ยวกับการการสร้างสันติภาพในมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ดังนี้

2.1 เพื่อให้เกิดสันติสุขในฟิลิปปินส์ ประธานาธิบดีอากิโนก็ได้ประกาศที่จะเพิ่มจังหวัดจากที่เคยมีอยู่ในเขตปกครองตนเอง แห่งมุสลิมมินดาเนา (ARMM) จึงนำมาซึ่งการเซ็นด์กรอบข้อตกลงร่วมกันในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2555 โดยมีการลงนามร่วมกัน 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐบาลฝ่ายกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโรและฝ่ายมาเลเซียผู้ไกล่เกลี่ย การลงนามในครั้งนี้มีพยานเป็นสมาชิกสภา สมาชิกสภาสูงประธานสภาล่าง รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเขต ARMM และจังหวัดใกล้เคียง ตัวแทนจากประเทศมาเลเซีย ตัวแทนจากกลุ่ม MNLF และกลุ่ม MILF และตัวแทนจากอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น สวีเดน

อังกฤษ ตุรกี ซาอุดีอาระเบีย รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ เช่น Centes For Humanitarian Dialogue, Asia Foundation, JICA, USAID และ Muhamadiyah

2.2 การเจรจาสันติภาพถือเป็นข้อตกลงแนวทางแรกเพื่อมุ่งไปสู่การยุติความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์ และกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร เพื่อจะนำไปสู่การสร้างหลักการ กระบวนการและกลไกร่วมกัน

2.3 การเจรจาสันติภาพในฟิลิปปินส์เป็นลักษณะของความพึงพอใจทั้ง 2 ฝ่ายโดยฝ่ายรัฐบาลได้รับการยอมรับจากนานาชาติและเป็นการส่งผลดีต่อคะแนนนิยม ขณะที่กลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร ก็ยังคงอำนาจในการปกครองท้องถิ่นของตนไว้ได้เช่นกัน กระบวนการเจรจาดังกล่าวถือเป็นตัวแบบหนึ่งในการแก้ไขปัญหาแบบสันติวิธี (Peace Process) ซึ่งรัฐบาลฟิลิปปินส์มีนโยบายชัดเจนที่จะเจรจาและเป็นแนวทางที่ทุกฝ่ายยอมรับ จึงนำไปสู่การเจรจาสันติภาพด้วยสันติวิธีได้

2.4 การเจรจาสันติภาพทำให้ทั้งศาสนาพุทธ อิสลาม และศาสนาอื่นๆ อยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของการเคารพในวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยรัฐบาลมีหน้าที่ต้องสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกฝ่าย

2.5 การเจรจาสันติภาพต้องสร้างฉันทามติของชาติว่าต้องการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของสันติสุข ต้องการความร่วมมือจากทุกกลุ่มพลังในสังคม เช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำทางการเมือง โดยจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อนำมาซึ่งสันติสุขในสังคม

2.6 ควรจัดให้มีการพูดคุยหลายๆ ครั้งอย่างไม่เป็นทางการ และเปิดใจพูดคุยกันพร้อมรับฟังข้อเสนออย่างจริงจัง โดยมีคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับในช่วงแรกอาจจะยึดจุดยืนคือแบ่งแยกดินแดน แต่ในภายหลังก็เปลี่ยนจุดยืนโดยเน้นที่สิทธิในการปกครองตนเองภายใต้รัฐบาลฟิลิปปินส์

2.7 บทบาทของคนกลางในการแก้ไขปัญหา มีความสำคัญมาก คนกลางจะเข้ามามีบทบาททำให้บรรยากาศในการเจรจาเป็นไปได้ด้วยดี ดังนั้นกระบวนการคัดเลือกคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับจึงมีความสำคัญและคนกลางควรที่จะมีทักษะสำคัญในการทำหน้าที่ฝ่าทางตันเมื่อคู่กรณีไม่สามารถพูดคุยกันได้เพื่อช่วยให้ทั้งสองฝ่ายหาข้อตกลงร่วมกันได้

2.8 การเจรจา ต้องมีจุดร่วมกันคือไม่มีการแบ่งแยกดินแดนและการขอเรียกร้องให้เป็นเอกราช แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการประกันสิทธิของมุสลิมทุกคนให้เท่าเทียมกันกับทุกคนในประเทศรวมทั้งการเจรจาจะต้องดำเนินต่อไปแม้ว่าจะใช้เวลายาวนานเพียงใด แม้ว่าในระหว่างการเจรจาจะเกิดการก่อความไม่สงบขึ้น ต้องเปิดช่องทางมีพื้นที่ให้กับการพูดคุยกันต่อไป

2.9 ภาคประชาสังคมและองค์กรระหว่างประเทศ ควรทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อทำให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

3. บทสรุปการสร้างกระบวนการสันติภาพในไอร์แลนด์เหนือ

ผู้ศึกษาได้บทสรุปเกี่ยวกับการการสร้างกระบวนการสันติภาพไอร์แลนด์เหนือดังนี้

3.1 เป็นการขัดแย้งรุนแรงระหว่างกลุ่มUnionist ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโปรแตสแตนท์ที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษต่อไปกับกลุ่ม Nationalist ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคาทอลิกที่ต้องการแยกตัวเป็นอิสระออกจากอังกฤษเพื่อผนวกเข้ากับสาธารณรัฐไอร์แลนด์

3.2กระบวนการสันติภาพต้องเป็นต้นแบบของการให้และการรับผิดชอบต่อเวลาโดยตรงยอมรับว่าแต่ละฝ่ายต้องมีส่วนที่ได้และส่วนที่เสีย

3.3 เมื่อประชาชนและผู้เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงปัญหาและเกิดความเบื่อหน่ายกับเหตุการณ์ความรุนแรงแล้วกระบวนการเจรจาจะเกิดขึ้น

3.4กระบวนการเจรจาต้องมีความเข้าใจปัญหาความขัดแย้งจากการที่ต่างฝ่ายต่างฟังความคิดเห็นของฝ่ายตรงข้าม

3.5 มีการฟังเสียงประชาชนและเข้าใจความต้องการและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการสันติภาพ

3.6รัฐบาลอังกฤษยอมรับว่ากระทำผิดและได้ขอโทษเป็นจุดให้ผู้ก่อการร้ายเริ่มไว้วางใจ

3.7 บทบาทนายโทนี่แบร์และอดีตรัฐมนตรีต่างประเทศบิลคลินตันซึ่งตระหนักถึงเหตุการณ์ The Troubles และมีการสัญญาที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจในไอร์แลนด์เหนือโดยเฉพาะการจ้างงานและการลงทุนจากสหรัฐ

3.8การพัฒนาต้องเกิดพร้อมกับกระบวนการสันติภาพ

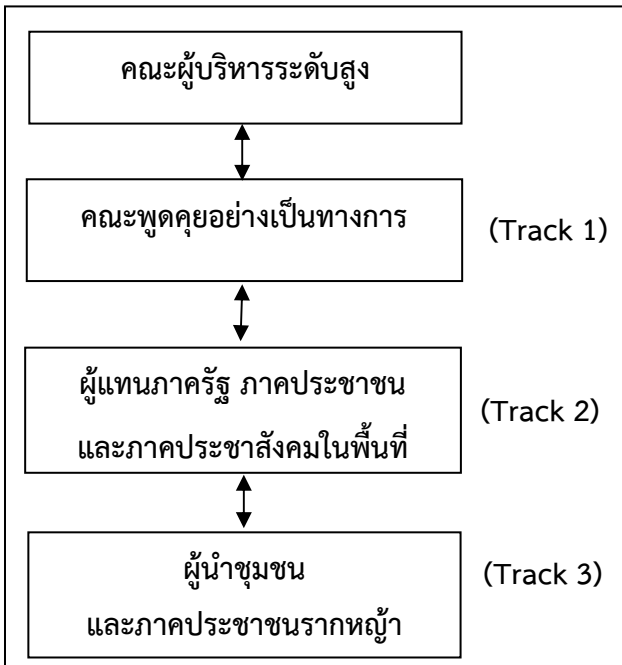
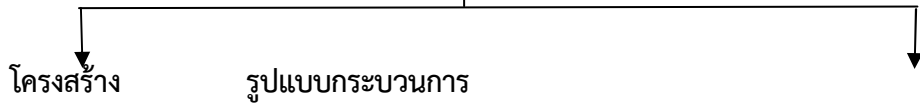
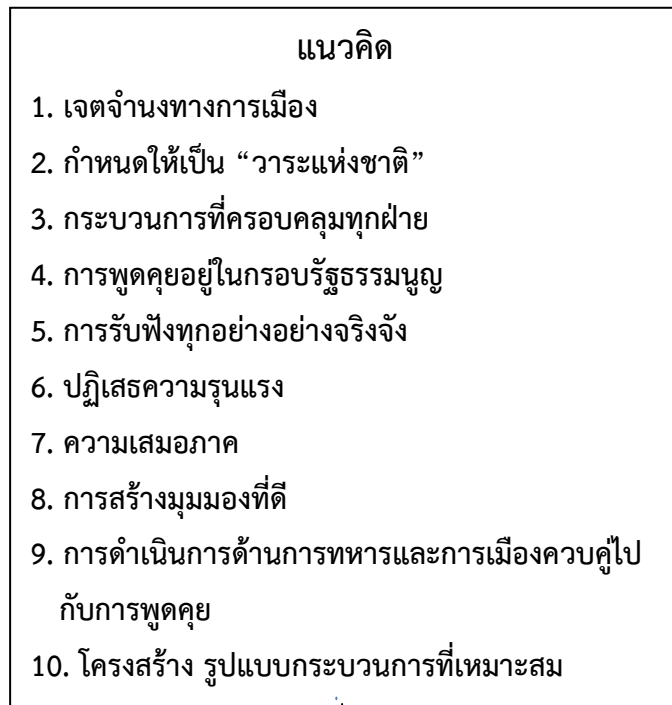
3.9 สันติภาพกับความยุติธรรมต้องมาพร้อมกัน เพราะถ้ายังมีการละเมิดอีกฝ่ายจะทำให้กระบวนการสันติภาพล้มเหลว และขาดความน่าเชื่อถือ

บทเรียนของกระบวนการสันติภาพในประเทศต่างๆ มีความคล้ายคลึงกับไทยในหลายๆ ด้านแสดงให้เห็นว่าการเข้ามาเกี่ยวข้องของประเทศที่สามหรือองค์กรระหว่างประเทศไม่ได้เป็นการเปิดทางให้นำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนแต่อย่างใด ทั้ง OIC และมาเลเซียเองก็เข้าไปมีบทบาทเป็น Facilitator ในความขัดแย้งทางภาคใต้ของประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมา ข้อตกลงสันติภาพหลายครั้งกับหลายกลุ่มติดอาวุธและหลายรัฐบาลล้วนนำไปสู่การตั้งเขตปกครองพิเศษที่ให้อำนาจกับคนท้องถิ่นในการปกครองตนเองมากขึ้น โดยหลักการแล้ว รัฐและองค์กรระหว่างประเทศมักมีแนวโน้มที่จะไม่สนับสนุนการแยกดินแดนของคนกลุ่มน้อยเพราะอาจจะไม่ได้นำไปสู่การแก้ปัญหา หลายครั้งที่ประเทศเกิดขึ้นใหม่นั้นอาจไม่สามารถที่จะอยู่รอดได้ในทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้การอยู่ร่วมกันต่อไปเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตามรูปแบบของการพูดคุยสันติภาพที่เหมาะสมจะพัฒนาให้เกิดขึ้น อาจเริ่มต้นจากการพูดคุยระดับชีวิตที่ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ทุกคนต่างก็ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น ซึ่งในส่วนของไทย น่าจะหมายถึงภาคประชาชนไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางด้าน สถานภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยให้เป็นการพูดคุยในลักษณะที่เป็นความรับผิดชอบต่อปัญหาของส่วนรวมร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป การพูดคุยสันติภาพที่เน้นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่าง บุคคลที่มีความเชื่อต่างกันและมีจุดยืนต่างกันให้มีโอกาสได้พูด ฟังเรียนรู้เจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงอคติความเข้าใจผิด และอาจร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชนร่วมกันได้ นับเป็นสันติวิธีทั้งในฐานะเครื่องมือและกระบวนการ เพราะไม่ได้ใช้ความรุนแรงทั้งทางกาย วาจา และใจ ถึงแม้ระหว่างการพูดคุยสันติภาพอาจเกิดความตึงเครียดขึ้นได้ แต่ก็เป็นการพยายามที่จะเข้าใจปัญหาและปัจจัยเงื่อนไขของผู้เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งได้มากขึ้น จะสามารถเข้าถึงความต้องการความช่วยเหลือ และวิธีการในการแก้ไขสถานการณ์ที่แท้จริงมากขึ้น และจะสามารถพัฒนาให้เกิดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม แสดงออกถึงความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างกันของคนในสังคม

กำหนดแนวทางกระบวนการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดแนวทางกระบวนการพูดคุยสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้จากผลการวิจัยขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการพูดคุยได้ดังนี้

ชั้นที่ 1	ชั้นที่ 2	ชั้นที่ 3	ชั้นที่ 4
การสร้างควมไว้นือเชื่อใจ	การเสนอปัญหาที่จต้องแก้ไขและกำหนดอยู่ในข้อตกลง	การลงนามในข้อตกลงร่วม	การปฏิบัติตามข้อตกลงร่วม

ที่มา : พล.ท.นักรบ บุญบัวทอง (2562)

แนวคิดในการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหามารวมแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยแนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหามารวมแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการทางนโยบายและกระบวนการแก้ไขปัญหามาที่สำคัญสำหรับพื้นที่ที่มีความรุนแรงมาอย่างต่อเนื่องในห้วงเวลาหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา และจากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเอกสารเพิ่มเติม ทบทวนวรรณกรรมและสื่อต่างๆ รวมทั้งการนำบทเรียนในส่วนที่ดีและตรงกับสภาวะแวดล้อมของไทยมาวิเคราะห์ ผู้ศึกษาจึงได้นำมาปรับปรุงพัฒนาและกำหนดกรอบแนวคิดในการพูดคุยเพื่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางในการพูดคุยได้ดังนี้

1. การแสดงเจตจำนงทางการเมือง (Political Will) ที่จะสร้างสันติสุขอย่างจริงจังและจริงจังด้วยคำพูด และการกระทำที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌีล เบลีเยนศรี (2558) กล่าวว่า “การพูดคุยจะได้ผลเมื่อมีช่องทางให้เดินเพียงช่องทางเดียว หรือ Single Track เพราะข้อเท็จจริงในพื้นที่มีกลุ่มเคลื่อนไหวหลายกลุ่ม ถ้ามีหลายช่องทาง ไม่ว่าจะปรารถนาดีหรือมีวาระซ่อนเร้นอย่างอื่น จะเกิดปัญหาตามมาทันที”

2. กำหนดให้การพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยกระดับเป็น “วาระแห่งชาติ” ผู้มีอำนาจทางการเมือง (รัฐบาล) จะต้องเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนี้ต่อสาธารณะโดยแสดงถึงจุดยืนในการแก้ไขปัญหามาโดยสันติวิธีด้วยการพูดคุย รวมทั้งการเปิดเผยความจริง ยอมรับผิด ให้อภัย และพร้อมที่จะเดินหน้าอย่างต่อเนื่อง

3. การสร้างกระบวนการที่ครอบคลุมทุกฝ่าย (Inclusivity) กระบวนการสร้างสันติสุขจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อเปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ หรือต้องได้สัดส่วนที่เพียงพอต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะมีการดำเนินการแบบเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่าย

4. การพูดคุยอยู่ในกรอบรัฐธรรมนูญของประเทศไทยไม่มีการแบ่งแยกดินแดน

5. การรับฟังทุกอย่างเป็นจริงจัง โดยแต่ละฝ่ายจะต้องรับฟังกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งก้าวแรกสู่สันติภาพจึงต้องเป็นการเริ่มต้นรับฟังกันอย่างจริงๆ จังๆ ดังที่ฌีล เบลีเยนศรี (2558) กล่าวว่า “ต้องมีคณะทำงานชุดเล็กๆ พูดคุยในทางลับก่อน เพราะไม่มีที่ไหนที่เอาระดับสูงไปเติมพันทันที้ ถ้าวันหน้าเกมไม่เดินหรือเดินไม่ได้หรือมีข้อผิดพลาด รัฐบาลต้องมีทางถอยด้วย เพราะแน่นอนว่าการเปิดหน้าเปิดตัวไปลงนามกับเขา อาจมองได้ว่ามีความจริงใจ จริงจัง แต่ต้องไม่ลืมว่าไม่มีใครบอกได้ว่าแนวทางนี้จะสำเร็จ อย่าให้มีปัจจัยแทรกซ้อนเข้ามาครอบงำหรือกดดันทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่เบี่ยงเบนไป”

6. ปฏิเสธความรุนแรงและใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการบริหารจัดการความขัดแย้ง โดยที่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายต้องเห็นพ้องที่จะยึดมั่น ในกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อใช้ในการแก้ไขข้อ

ขัดแย้งต่างๆ ระหว่างกัน โดยไม่ใช้ความรุนแรงตามกติกาประชาธิปไตย ซึ่งเป็นรากฐานของการพูดคุย/เจรจาในทุกที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเอกชัย ศรีวิลาศ (2558) กล่าวว่า “จำเป็นต้องเปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านได้พูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจและรับรู้ถึงความบอบซ้ำความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ และทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบระหว่างเจ้าหน้าที่และคนในพื้นที่เพราะฉะนั้นการทำขบวนการสันติภาพจะต้องมีการสื่อสารกับสังคมตลอด เพื่อให้เข้าใจในบริบทเดียวกันเนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ต้องเข้าใจถึงจิตใจของคนในพื้นที่ด้วย”

7. ใช้หลักคิดความเสมอภาค เท่าเทียม โดยใช้หลักการเจรจา โดยยึดผลประโยชน์เป็นหลักในการดำเนินการโดยหลีกเลี่ยงการเจรจาโดยยึดจุดยืน ดังนี้

7.1 การแบ่งอำนาจ (Power Sharing)

7.2 การแบ่งทางเศรษฐกิจ (Economic Sharing)

7.3 การแบ่งผลประโยชน์(Benefit Sharing)

สิ่งสำคัญที่จะทำให้สันติสุขเกิดประโยชน์ได้คือคู่ขัดแย้งจะต้องสามารถทำงานด้วยกันได้ในฐานะที่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะทำให้ลดความรู้สึกไม่เป็นมิตรกัน และเปิดทางสู่การสร้างความสัมพันธ์อย่างค่อยเป็นค่อยไปได้ในอนาคต

8. ใช้หลักคิดการสร้างมุมมองที่ดีในลักษณะ “ภูมิใจที่มีขามลาญหรือขามสลิมอยู่ในไทย”

9. การดำเนินการในด้านการทหารและการเมืองควบคู่ไปกับกระบวนการพูดคุย

10. การออกแบบโครงสร้างการพูดคุยและรูปแบบกระบวนการพูดคุยที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

โครงสร้างการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามหลักการจัดโครงสร้างการพูดคุยเพื่อสันติสุขจะใช้หลักพื้นฐานของการพูดคุยที่เป็นสากลทั่วไป โดยจัดออกเป็น 4 ระดับ กล่าวคือ 1) คณะผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาล 2) คณะพูดคุยอย่างเป็นทางการ (Track 1) 3) ผู้แทนภาครัฐและภาคประชาชนในพื้นที่ (Track 2) และ 4) ผู้นำชุมชนและประชาชนระดับรากหญ้า (Track 3) ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยในสมัยรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ได้ใช้โครงสร้างนี้ดำเนินการแต่ผู้วิจัยได้นำโครงสร้างจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยมาปรับปรุงเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. คณะผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาลประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาล ซึ่งในระดับหัวหน้าอาจจะใช้นายกรัฐมนตรีหรือต่ำกว่าขึ้นอยู่กับระดับของฝ่ายที่จะพูดคุยด้วย และมีผู้แทนในระดับสูงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ ถวิล เปลี่ยนศรี (2558) กล่าวว่า “ต้องมีคณะทำงานชุดเล็กๆ พูดคุยในทางลับก่อน เพราะไม่มีที่ไหนที่เอาระดับสูงไปเดิมพันทันที ถ้าวันหน้าเกมไม่เดินหรือเดินไม่ได้หรือมีข้อผิดพลาด นายกรัฐมนตรี และสมช.ต้องมีทาง

ถอยด้วย เพราะนายฯไม่ได้เติมพินเรื่องนี้เรื่องเดียว แน่แน่นอนว่าการเปิดหน้าเปิดตัวไปลงนามกับเขา อาจมองได้ว่ามีความจริงใจ จริงจัง เปิดไฟเล่นกันเลย แต่ต้องไม่ลืมว่าไม่มีใครบอกได้ว่าแนวทางนี้จะสำเร็จ นี่คือความเสี่ยง” โดยคณะผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาลมีหน้าที่

- 1.1 ตัดสินใจในระดับนโยบาย
- 1.2 อำนาจการและกำหนดทิศทางในการพูดคุย
- 1.3 สนับสนุนการพูดคุยและการสื่อสารเชิงบวกต่อสาธารณะ
2. คณะพูดคุยอย่างเป็นทางการประกอบด้วย หน.คณะที่รัฐบาลมอบหมายซึ่งในลักษณะที่พึงประสงค์จะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Steak Holder) เป็นหัวหน้าคณะ และส่วนประกอบควรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านการเจรจา/พูดคุยเฉพาะ โดยมีหน้าที่
 - 2.1 เป็นผู้แทนรัฐพูดคุยอย่างเป็นทางการ
 - 2.2 ประสานงานทั้งในทางลับและทางเปิดกับกลุ่มที่พูดคุยด้วยรวมทั้งผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator)
 - 2.3 การสื่อสารและการประสานงานกับผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาล (Track 1) และผู้แทนภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ (Track 3)
 - 2.4 ประชาสัมพันธ์และสื่อสารในสาธารณะตามขอบเขตอำนาจหน้าที่
 ทั้งนี้การพูดคุยอย่างเป็นทางการจำเป็นต้องมีกลุ่มพูดคุยทางลับและกลุ่มพูดคุยเฉพาะด้าน เป็นองค์ประกอบ
3. ผู้แทนรัฐและประชาชนในพื้นที่ (Track 2) ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่และผู้แทนภาคประชาชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่ โดยมีหน้าที่
 - 3.1 สร้างสภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้เอื้ออำนวยต่อการพูดคุย
 - 3.2 ประสานงานกับการพูดคุยอย่างเป็นทางการ (Track 1) ถึงหัวข้อปัญหาที่ได้จากการพูดคุยและนำมาหาข้อสรุปที่ถูกต้องแล้วเสนอกลับไป
 - 3.3 จัดตั้งช่องทางการติดต่อสื่อสารกับผู้เห็นต่าง ในกรณีที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน
 - 3.4 ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
4. ผู้นำชุมชนและประชาชนในระดับรากหญ้าในพื้นที่ (Track 3) ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชนระดับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนทั่วไป โดยในพื้นที่จะทำหน้าที่
 - 4.1 ติดตามสถานการณ์การพูดคุยเพื่อสันติสุข
 - 4.2 ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการให้ความเห็นจากการพูดคุย
 - 4.3 เปิดช่องทางการติดต่อกับกลุ่มผู้เห็นต่างเพื่อสนับสนุนในการพูดคุย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงสร้างการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. กลไกในการเชื่อมต่อในแต่ละระดับและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องและสนับสนุนกัน
2. ความรู้ในขอบเขตอำนาจหน้าที่และขั้นตอนกระบวนการพูดคุย
3. ความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง
4. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลมาเลเซีย

รูปแบบและกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบและกระบวนการพูดคุยสันติสุขนั้นมีความสำคัญอย่างมากซึ่งถือว่าความสำเร็จหรือล้มเหลว และจะเร็วหรือช้าจะขึ้นอยู่กับกรอบแบบ ขั้นตอน กระบวนการ (Roadmap) ที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักการ สภาวะแวดล้อมทั่วไประดับประเทศและระดับพื้นที่ซึ่งมีหลักคิด และกระบวนการในการจัดหารูปแบบและกระบวนการ โดยใช้การประมาณการห้วงเวลาของความสำเร็จ เป็นลำดับแรก และดำเนินการจัดทำขั้นตอน/กระบวนการที่เหมาะสม สอดคล้องกับห้วงเวลาและสภาวะแวดล้อม รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนทั้งนี้จากการศึกษาที่กรอบแนวทางของรัฐบาลที่ผ่านมา พร้อมกับศึกษาวิเคราะห์ การพูดคุยสันติภาพของต่างประเทศที่ประสบผลสำเร็จ จึงได้ขั้นตอนและกระบวนการ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งซึ่งมีความยากและใช้เวลานาน โดยถือว่าเป็นตัวชี้วัดถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวด้วย ซึ่ง เอกชัย ศรีวิลาศ (2558) ได้กล่าวว่า “สิ่งที่สำคัญที่สุดในการเจรจา คือ ต้องสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้เจรจาและชาวบ้านในพื้นที่ จำเป็นต้องเปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านได้พูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจและรับรู้ถึงความชอบเข้าความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ และทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบระหว่างเจ้าหน้าที่และคนในพื้นที่” ซึ่งขั้นตอนย่อยที่เหมาะสมมีดังนี้

- 1.1 การอบรมให้ความรู้การพูดคุยสันติสุขและรับทราบนโยบาย
- 1.2 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน
- 1.3 การจัดทำข้อตกลงร่วมกัน ในการปฏิบัติงาน (Term of Reference TOR)
- 1.4 การทดสอบขั้นพื้นฐาน
- 1.5 การทดสอบขั้นสูง

2. ขั้นการเสนอปัญหาที่จะต้องแก้ไขและกำหนดอยู่ในข้อตกลง ควรกำหนดหัวข้อจากง่ายไปหายาก โดยกำหนดหัวข้อใหญ่ๆ เช่น สังคมจิตวิทยา การศึกษา เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ความมั่นคง เป็นต้น โดยในขั้นตอนนี้จะต้องจัดตั้งเป็น ชุดทำงานทั้งสองฝ่าย เพื่อคุยกันเป็นการเฉพาะ

แล้วให้ผู้แทนภาครัฐและภาคประชาชนในพื้นที่ (Track 2) รวมทั้งผู้นำชุมชน และประชาชนระดับรากหญ้า (Track 3) เป็นตัวสะท้อนปัญหาและข้อยุติ

3. ขั้นตอนการลงนามในข้อตกลงร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่นำเอาข้อตกลงร่วมที่ได้มาจากการพูดคุยในขั้น 2 โดยพิจารณาอย่างรอบคอบในรายละเอียดถึงความเป็นไปได้ และอยู่ในขอบเขตของกฎหมายและรัฐธรรมนูญและลงนามร่วมกัน โดยการลงนามนั้นต้องให้บุคคลที่อยู่ในระดับเดียวกัน โดยมีสักขีพยานร่วมด้วย

4. การปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมโดยในขั้นนี้จะต้องใช้ชุดทำงานชุดเดิม จากขั้นที่ 2 และเพิ่มเติมด้วย ผู้ชำนาญการและมีประสบการณ์ในด้านนั้นๆ และในบางเรื่องอาจต้องมีผู้สังเกตการณ์ที่เหมาะสมเข้าร่วมด้วย เช่น ด้านความมั่นคงที่เกี่ยวกับเรื่องการวางอาวุธ การมอบตัว และการถอนกำลัง เป็นต้น

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ของรูปแบบและกระบวนการการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจ ในด้านกระบวนการพูดคุยของคณะพูดคุยอย่างเป็นทางการ
2. เทคนิคในการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ
3. การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละขั้น
4. การสื่อสารสาธารณะเชิงบวก

สรุป

การศึกษาในบทที่ 4 มีความมุ่งหมายที่จะตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และ ข้อที่ 4 คือ 1) เพื่อศึกษาบทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ 4) เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. บทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพหากกลับมามองดูหลายประเทศที่สามารถบริหารจัดการความขัดแย้งได้ประสบผลสำเร็จนั้นส่วนใหญ่แล้วไม่ได้ใช้กำลังทหารเข้าไปปราบปราม แต่จะใช้หลักสันติวิธี หลักนิติธรรม และสุดท้ายก็มาจากกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพทั้งสิ้น โดยบริบทของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพของแต่ละประเทศนั้นกรอบแนวคิดอาจจะแตกต่างกันไปบ้าง แต่ทว่ารูปแบบ ขั้นตอน และกระบวนการก็จะใช้ในหลักการคล้ายๆ กัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน หากรัฐเอาใจจริงเอาใจกับกระบวนการพูดคุยโดย ศึกษา วิเคราะห์ แนวทางกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพในแต่ละที่ที่ประสบผลสำเร็จ และนำส่วนที่ดี และเหมาะสมสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อม และความขัดแย้งในพื้นที่มาปรับและประยุกต์ใช้กับการพูดคุยเพื่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็เชื่อได้ว่าจะเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จอย่างแน่นอน ซึ่งกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพนั้น หลาย

ประเทศทั่วโลกต่างก็เห็นพ้อง และมีบทเรียนที่สำคัญร่วมกันอย่างหนึ่งคือ “ความขัดแย้งต้องจบลงบนโต๊ะเจรจา” บทเรียนจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ แสดงให้เห็นว่า ฝ่ายที่เกี่ยวข้องหลักต้องมีเจตจำนงทางการเมืองที่จะยุติความขัดแย้ง มีแผนการปฏิบัติการและข้อเสนอที่ชัดเจนและมีเหตุผล ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ ส่วนเสียกับเหตุการณ์ความไม่สงบเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยสันติภาพ ส่วนรูปแบบการเจรจา ควรเป็นการพูดคุยโดยตรงอย่างไม่เป็นทางการ เป็นความลับ เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน สำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความเข้มแข็งและจริงใจที่จะทำให้เกิดสันติภาพที่แท้จริง

2. กำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการแสดงเจตจำนงทางการเมือง (Political Will) ที่จะสร้างสันติสุขอย่างจริงจังและจริงใจด้วยคำพูด และการกระทำที่ต่อเนื่อง ควรกำหนดให้การพูดคุยยกระดับเป็น “วาระแห่งชาติ” มีการสร้างกระบวนการที่ครอบคลุมทุกฝ่าย (Inclusivity) เปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมของกระบวนการพูดคุย การพูดคุยอยู่ในกรอบรัฐธรรมนูญของประเทศไทยไม่มีการแบ่งแยกดินแดนการรับฟังปัญหาทุกอย่างอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เกียรติซึ่งกันและกันปฏิเสธความรุนแรง ใช้หลักคิดความเสมอภาค เท่าเทียมโดยใช้หลักการเจรจาโดยยึดผลประโยชน์เป็นหลัก สามารถทำงานด้วยกันได้ในฐานะที่เท่าเทียมกัน ใช้หลักคิดการสร้างมุมมองที่ดีในลักษณะ “ภูมิใจที่มีชาวมลายูหรือชาวมุสลิมอยู่ในไทย” การดำเนินการในด้านการทหารและการเมือง ควรปฏิบัติควบคู่ไปกับกระบวนการพูดคุยรวมทั้งการออกแบบโครงสร้างการพูดคุยและรูปแบบกระบวนการพูดคุยที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้ได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนั้นเพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และตอบโจทย์ปัญหาการวิจัยได้ จากผลจากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1.สรุป

- 1.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงที่ผ่านมา
- 1.3 เพื่อศึกษาบทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ
- 1.4 เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.ข้อเสนอแนะ

- 2.1 ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย
- 2.2 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ
- 2.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการทํารวจครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งที่รัฐบาลและทุกภาคส่วนจะต้องใส่ใจและให้ความสำคัญ ซึ่งปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เป็นปัญหาที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนาน เนื่องจากเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างลักษณะพหุสังคมในพื้นที่ โดยมีปัจจัยเสริมในเรื่องประวัติศาสตร์และความไม่เป็นธรรม จึงมีหลายประเด็นที่มีความอ่อนไหวพร้อมที่จะเกิดปัญหา และความขัดแย้งในรูปแบบสถานการณ์ต่าง ๆ หากรัฐบาลมีความอ่อนแอในการบริหารจัดการพื้นที่ หรือแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ตรงจุดทั้งนี้ในสถานการณ์ ณ ปัจจุบัน ความรุนแรงก็ยังคงอยู่เป็นผลให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำต้องดำรงชีวิตอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ และไม่มีคความแน่นอนว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นกับตน และเป็นการดำรงอยู่ภายใต้การรักษาความสงบเรียบร้อยของฝ่ายความมั่นคง ที่มีการผสมกำลังกันอย่างครบถ้วนเพื่อทำหน้าที่รักษาสภาพของเหตุการณ์ที่เป็นอยู่มิให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นไปอีก หรือทำให้เกิดเหตุได้น้อยที่สุด ทั้งนี้จึงเป็นเพียงการตรึง

พื้นที่เพื่อควบคุมสถานการณ์ในช่วงเวลาหนึ่งๆเท่านั้น จนเสมือนว่าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้แทบจะไม่มีแนวทางอื่นใดมากไปกว่านี้อีกแล้วภาพของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในลักษณะขบวนการแบ่งแยกดินแดนปรากฏอย่างชัดเจน จากการตรวจพบหลักฐานเอกสารในที่เกิดเหตุพบว่ามีการก่อสร้างการจัดตั้งองค์กรมีกองกำลังและมีแผนปฏิบัติการเป็นขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์สุดท้ายในการแบ่งแยกดินแดนออกจากประเทศไทยทั้งนี้แนวโน้มจนถึงปัจจุบันปัญหายังคงไม่ได้ลดลงไปกว่าเดิม แต่กลับฝังรากลึก ซบซ้อนและยุ่งยากมากขึ้น ซึ่งหากรัฐยังคงไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการและพัฒนาการแก้ไขปัญหาให้เป็นระบบมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สถานการณ์อาจจะเข้าสู่วิกฤติ และนำไปสู่การแยกเอกราชได้ในที่สุด

สำหรับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมา ทุกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหา ทั้งการออกนโยบายให้เป็นวาระแห่งชาติ การจัดทำยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงาน รวมทั้งการทุ่มเทกำลังด้านความมั่นคงและกำลังทรัพยากรลงในพื้นที่ เพื่อให้สามารถควบคุมเหตุการณ์และยุติปัญหาได้โดยเร็ว (อาภัสรา เฟื่องฟู, 2555) และได้มีการใช้กรอบการพูดคุยเข้ามาดำเนินการซึ่งมีความคืบหน้าบ้างไม่คืบหน้าบ้าง ซึ่งอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในหัวนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญสม ทองศรีพราย (2558) กล่าวว่า “แม้การพูดคุยที่ผ่านมา จะยังไม่ชัดเจนในแง่ปฏิบัติ แต่ก็เริ่มเห็นสัญญาณที่ดีในบางเรื่อง เช่น ความพยายามหยุดความรุนแรงในเดือน รอมฎอน ซึ่งจะเป็นก้าวเล็กๆ ที่สำคัญในการเดินไปสู่สันติสุข” อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมาของทุกรัฐบาลก็ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์โดยสภาพปัญหาและสถานการณ์ยังคงทรงตัว ซึ่งสาเหตุจากการไม่ประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหา นั้น อาจมีสาเหตุมาจากหลายประการด้วยกัน

จากผลการศึกษาการพูดคุยสันติภาพนั้นนับว่าเป็นเรื่องที่ดีและตรงกับหลักการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในโลกสากลที่ประสบผลสำเร็จซึ่งรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญและประชาชนในพื้นที่มีความต้องการแต่กระบวนการนั้นคงต้องใช้เวลาและความอดทนอย่างสูง สอดคล้องกับแนวคิดของมารค ตามไท (2558) กล่าวว่า “การเจรจาต้องอาศัยความไว้วางใจ และรัฐจะต้องเข้าใจว่าการเจรจาเพื่อสันติภาพ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น” การพูดคุยสันติภาพถือเป็นการแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายหรือการก่อความไม่สงบด้วยวิธีการทางการเมือง และสามารถยุติความขัดแย้งและความรุนแรงอย่างได้ผลแต่ก็มีปัญหา อุปสรรค สาเหตุหลายประการที่ได้กล่าวไปแล้วที่ทำให้การพูดคุยไม่บรรลุผลตามที่รัฐบาลต้องการได้

อย่างไรก็ตามการพูดคุยต้องมีจุดหมายที่ชัดเจนตั้งแต่แรก เพื่อให้คู่เจรจาทะหนักว่าเรื่องใดไม่สามารถผ่อนปรนได้ ดังเช่นที่รัฐบาลอินโดนีเซียไม่ยินยอมให้อาเจห์แยกตัวเป็นเอกราชสำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยแนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการทางนโยบายและกระบวนการแก้ไขปัญหาที่สำคัญสำหรับพื้นที่ที่มีความรุนแรงมาอย่างต่อเนื่องในท้วงเวลาหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา สอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยะ กิจถาวร(2558) กล่าวว่า

“การพูดคุยการเจรจาจะนำไปสู่ชัยชนะที่ยั่งยืน ไม่ใช่ชั่วคราว การเจรจาอาจจะเปลี่ยนวิถีคิดของคนได้ทั้งสองฝ่าย ไม่ใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และการเจรจาการพูดคุยสามารถแก้ได้ถึงรากเหง้า และไม่ควรทิ้งปัญหาเหล่านี้ให้กับลูกหลานอีกต่อไป”

2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงที่ผ่านมา

จากการศึกษาการพูดคุยสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยซึ่งทำให้ทราบถึงกระบวนการพูดคุยสันติภาพไม่ราบรื่นเท่าที่ควร มีสาเหตุ ปัญหา อุปสรรค ดังนี้

1. การพูดคุยสันติสุขในห้วงสมัยรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

1.1 การเข้าสู่การพูดคุยสันติสุขอย่างเป็นทางการของกลุ่มผู้เห็นต่าง เป็นการบีบบังคับโดยรัฐบาลมาเลเซีย อาศัยความสัมพันธ์อันดีของผู้นำประเทศ จึงเป็นผลทำให้เกิดการต่อต้านและไม่ยอมรับการพูดคุย

1.2 รัฐบาลไทยกำหนดให้มีการพูดคุยกับกลุ่ม BRN เท่านั้นในกลุ่มอื่นๆ ไม่ได้เข้าร่วมการพูดคุยจึงค่อนข้างยาก เนื่องจากจุดยืนของกลุ่ม BRN นั้นต้องการแบ่งแยกดินแดนเท่านั้น รวมทั้งไม่ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มอื่นๆ ทำให้เกิดการต่อต้านภายนอกกลุ่มพูดคุย

1.3 ไม่ได้จัดทำกรอบในการพูดคุย และ Road Map ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายสุดท้าย การพูดคุยจึงเกิดข้ามขั้นตอนทำให้ตกลงกันยาก

1.4 ผู้แทนที่เข้าร่วมการพูดคุยใช้การดึงบุคคลที่คุ้นเคยและอยู่ในกลุ่มเดียวกันมาอยู่ในคณะ ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์

1.5 ความไม่เป็นเอกภาพระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ ทำให้ขัดกันเอง

1.6 การใช้เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นหัวหน้าคณะพูดคุยไม่เหมาะสมซึ่งเป็นตำแหน่งที่สูงเกิน และมีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานการณ์ความขัดแย้ง

2. การพูดคุยสันติสุขในห้วงสมัย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

2.1 มีการจัดทำโครงสร้างและกรอบการพูดคุยแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพูดคุยและโครงสร้างนั้นไปขึ้นกับสภาความมั่นคงแห่งชาติทำให้การบังคับบัญชาเพิ่มขึ้น

2.2 ใช้ผู้อำนวยการความสะอาดคนเดิมทำให้เกิดความต่อเนื่องแต่ภายหลังได้มีการเปลี่ยนตัวทำให้หยุดชะงัก

2.3 เป็นรัฐบาลที่มาจากรัฐประหารทำให้กลุ่มผู้เห็นต่างไม่มั่นใจว่าสันติภาพจะเกิดได้จริง

2.4 พูดคุยกับทุกกลุ่มโดยกลุ่มผู้เห็นต่างใช้ชื่อ MARAPATANI แต่ฝ่ายไทยไม่ยอมรับชื่อ

2.5 การพูดคุยไม่ยืดหยุ่นโดยใช้การเจรจาแบบจุดยืน

2.6 การเปลี่ยนหัวหน้าคณะพูดคุยทำให้การพูดคุยหยุดชะงัก และกลุ่มผู้เห็นต่างต้องกลับมาสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ทำให้เสียเวลา ดังที่มารค ตามไท (2556) ได้กล่าวไว้ว่า “หากมีการเปลี่ยน

รัฐบาล หรือข้าราชการระดับสูงจะเป็นอุปสรรคสำคัญ ทำให้การเจรจาหยุดชะงัก เนื่องจากชุดเจรจาเปลี่ยนแปลง การดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ซึ่งการเจรจาต้องอาศัยความไว้วางใจ และรัฐจะต้องเข้าใจว่าการเจรจาเพื่อสันติภาพ ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น”

3. เพื่อศึกษาบทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ

จากการศึกษาบทเรียนจากต่างประเทศ ที่ได้นำการพูดคุยสันติภาพมาใช้ในการแก้ปัญหาภายในประเทศตนเอง ซึ่งแต่ละประเทศประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบได้เป็นอย่างดี ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวทางกระบวนการต่างๆ ของแต่ละประเทศนำมาพิจารณา รวบรวมประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับประเทศไทยได้ดังนี้

3.1 การพูดคุยสันติภาพถือเป็นข้อตกลงแนวทางแรกเพื่อมุ่งไปสู่การยุติความขัดแย้งทางการเมืองรัฐบาลจะต้องมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่ชัดเจน รัฐบาลจะต้องแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะดำรงประเทศไว้ให้เป็นอิสรภาพ มีเอกราชและเอกภาพไว้ให้ได้รัฐบาลจะต้องมีแผนใหญ่แบบรอบด้านที่ครอบคลุม ทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร การปกครอง และเรื่องอื่นๆ

3.2 การพูดคุยกับประชาชนพยายามชักชวนประชาชนให้แยกออกจากผู้ก่อความไม่สงบ ทำหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน การให้บริการอื่นๆ เพื่อเอาชนะจิตใจของประชาชน การแยกประชาชนออกมาให้ได้นี้ถือได้ว่าเป็นหลักการสำคัญยิ่งเหมือนของอังกฤษจึงเป็นพื้นฐานสำคัญให้รัฐบาลอังกฤษประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับการก่อความไม่สงบในมลายา

3.3 การใช้คำว่า “เริ่มต้นชีวิตใหม่” เพื่อใช้เรียกต่อผู้ก่อความไม่สงบให้ตัดสินใจที่จะยุติการรบของเขา และเข้ามาพบกับรัฐบาล และเมื่อมอบตัวแล้วพวกเขาก็มักจะกลับไปชักชวนคนในองค์กรให้ยุติการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธอีกด้วย การกระทำเช่นนี้ทำให้ผู้ชักชวนได้ค่าตอบแทนจากรัฐบาลซึ่งบางคนอาจจะอยากได้เงินไปอยู่ที่เมืองอื่นที่อยู่ห่างไกลจากถิ่นเดิมเพื่อที่พวกเขาจะสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้เป็นอย่างดีไม่ต้องคอยหวาดระแวงกับการก่อความไม่สงบ

3.4 การพูดคุยสันติภาพต้องเป็นลักษณะของความพึงพอใจทั้ง 2 ฝ่ายต้องเป็นต้นแบบของการให้และการรับตลอดเวลาโดยตรงยอมรับว่าแต่ละฝ่ายต้องมีส่วนที่ได้และส่วนที่เสียโดยให้ทั้งสองฝ่ายเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการทั้งหมด และจะมีการตกลงเฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องใดก่อน แต่จะเป็นการตกลงครั้งเดียวแบบเบ็ดเสร็จและรอบด้าน นอกจากนี้คนกลางที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยต้องมีประสบการณ์มีบารมีเป็นที่ยอมรับและได้รับความไว้วางใจจากทั้งสองฝ่าย รวมทั้งมีกลไกที่ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลง

3.5 การคำนึงถึงผลประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายพึงมีที่จะได้รับจากกระบวนการเจรจาสันติภาพจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตย เปิดพื้นที่ทางการเมืองให้แก่กลุ่มต่างๆ ในสังคมมากขึ้น

3.6 การพูดคุยสันติภาพทำให้ทั้งศาสนาพุทธ อิสลาม และศาสนาอื่นๆ อยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของการเคารพในวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยรัฐบาลมีหน้าที่ต้องสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกฝ่าย

3.7 การพูดคุยสันติภาพต้องสร้างฉันทามติของชาติว่าต้องการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของสันติสุข ต้องหาความร่วมมือจากทุกกลุ่มพลังในสังคม เช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำทางการเมือง โดยจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อนำมาซึ่งสันติสุขในสังคม

3.8 ควรจัดให้มีการพูดคุยหลายๆ ครั้งอย่างไม่เป็นทางการ และเปิดใจพูดคุยกันพร้อมรับฟังข้อเสนออย่างจริงจัง โดยมีคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับในช่วงแรกอาจจะยึดจุดยืนคือแบ่งแยกดินแดน แต่ในภายหลังก็เปลี่ยนจุดยืนโดยเน้นที่สิทธิในการปกครองตนเองภายใต้รัฐบาลฟิลิปปินส์

3.9 บทบาทของคนกลางในการแก้ไขปัญหาที่มีความสำคัญมาก คนกลางจะเข้ามาจับบทบาททำให้บรรยากาศในการเจรจาเป็นไปได้ด้วยดี ดังนั้นกระบวนการคัดเลือกคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับจึงมีความสำคัญและคนกลางควรที่จะมีทักษะสำคัญในการทำหน้าที่ผ่าทางตันเมื่อคู่กรณีไม่สามารถพูดคุยกันได้เพื่อช่วยให้ทั้งสองฝ่ายหาข้อตกลงร่วมกันได้

3.10 การพูดคุย ต้องมีจุดร่วมกันคือไม่มีการแบ่งแยกดินแดนและการขอเรียกร้องให้เป็นเอกราช แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการประกันสิทธิของมุสลิมทุกคนให้เท่าเทียมกันกับทุกคนในประเทศ รวมทั้งการเจรจาจะต้องดำเนินต่อไปแม้ว่าจะใช้เวลายาวนานเพียงใด แม้ว่าในระหว่างการเจรจาจะเกิดการก่อความไม่สงบขึ้น ต้องเปิดช่องทางมีพื้นที่ให้กับการพูดคุยกันต่อไป

3.11 การทำงานสันติภาพต้องมีความเชื่อมโยงกันทุกภาคส่วนได้แก่ ภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรระหว่างประเทศทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านสันติภาพ ควรทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อทำให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

3.12 การพัฒนาความยุติธรรม ต้องเกิดพร้อมกับกระบวนการสันติภาพเพราะถ้ายังมีการละเมิดอีกฝ่ายจะทำให้กระบวนการสันติภาพล้มเหลว และขาดความน่าเชื่อถือ

4. เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการแสดงเจตจำนงทางการเมือง (Political Will) ที่จะสร้างสันติสุขอย่างจริงจังและจริงใจด้วยคำพูด และการกระทำที่ต่อเนื่อง ควรกำหนดให้การพูดคุยยกระดับเป็น “วาระแห่งชาติ” มีการสร้างกระบวนการที่ครอบคลุมทุกฝ่าย (Inclusivity) เปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมของกระบวนการพูดคุย การพูดคุยอยู่ในกรอบรัฐธรรมนูญของประเทศไทยไม่มีการแบ่งแยกดินแดนการรับฟังปัญหาทุกอย่างอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เกียรติซึ่งกันและกันปฏิเสธความรุนแรง ใช้หลักคิดความเสมอภาค เท่าเทียมโดยใช้หลักการเจรจาโดยยึดผลประโยชน์เป็นหลัก สามารถทำงานด้วยกันได้ในฐานะที่เท่าเทียมกัน ใช้หลัก

คิดการสร้างสรรค์มุมมองที่ดีในลักษณะ “ภูมิใจที่มีชาวมลายูหรือชาวมุสลิมอยู่ในไทย” การดำเนินการในด้าน การทหารและการเมืองควบคู่ไปกับกระบวนการพูดคุยรวมทั้งการออกแบบโครงสร้างการพูดคุยและ รูปแบบกระบวนการพูดคุยที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

การจัดโครงสร้างการพูดคุยเพื่อสันติสุขจะใช้หลักพื้นฐานของการพูดคุยที่เป็นสากลทั่วไป โดยจัดออกเป็น 4 ระดับ กล่าวคือ 1) คณะผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาล 2) คณะพูดคุยอย่างเป็นทางการ (Track 1) 3) ผู้แทนภาครัฐและภาคประชาชนในพื้นที่ (Track 2) และ 4) ผู้นำชุมชนและประชาชน ระดับรากหญ้า (Track 3) ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวในส่วนของประเทศไทยในสมัยรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ได้ใช้โครงสร้างนี้ดำเนินการแต่ผู้วิจัยได้นำโครงสร้างจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จใน การพูดคุยมาปรับปรุงเพิ่มเติม

รูปแบบและกระบวนการพูดคุยสันติสุขนั้นมีความสำคัญอย่างมากซึ่งถือว่าความสำเร็จ หรือล้มเหลว และจะเร็วหรือช้าจะขึ้นอยู่กับการออกแบบ ขั้นตอน กระบวนการ (Roadmap) ที่เหมาะสม จึงได้ขั้นตอนและกระบวนการ แบ่งออกเป็น 4 ชั้น ดังนี้

1. การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
2. ชั้นการเสนอปัญหาที่จะต้องแก้ไขและกำหนดอยู่ในข้อตกลง
3. ชั้นการลงนามในข้อตกลงร่วมกัน
4. การปฏิบัติตามข้อตกลงร่วม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ของรูปแบบและกระบวนการการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ มีดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจ ในด้านกระบวนการพูดคุยของคณะพูดคุยอย่างเป็นทางการ
2. เทคนิคในการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ
3. การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละชั้น
4. การสื่อสารสาธารณะเชิงบวก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางกระบวนการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้ผู้ ศึกษามีข้อเสนอแนะบางประการซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขปัญหา แนวทางกระบวนการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มากยิ่งขึ้น สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะใน ระดับนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไปโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

1.1 รัฐจะต้องบริหารจัดการในด้านเอกภาพให้เป็นหนึ่งเดียวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เอกภาพทางความคิด โดยจะต้องให้ความรู้ทั้งในด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนแม่บทและกระบวนการพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสื่อสารให้ทราบและเข้าใจตั้งแต่ระดับบนจนถึงระดับล่าง

1.2 รัฐจะต้องเปิดให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขโดยเฉพาะกลไกกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข ต้องมีความเชื่อมโยงกับในทุกระดับ

1.3 ให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศมาเลเซียในลักษณะการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่างๆ และใช้ประเด็นความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นความเร่งด่วนรวมทั้งมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศมุสลิมเพื่อขจัดปัญหาการแทรกแซงจากประเทศภายนอก

1.4 รัฐจะต้องแต่งตั้งบุคคลในแต่ละคณะที่มีความเหมาะสมมีขีดความสามารถในด้านกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพมาปฏิบัติงาน โดยหลีกเลี่ยงการเรียกพวกมาทำงาน

1.5 การเนิกรรัฐจะต้องดำเนินการในด้านการทหารและการเมืองอย่างได้ผลควบคู่ไปกับการพูดคุยเพื่อสร้างความได้เปรียบ

1.6 การสื่อสารเชิงบวกมากกว่าเชิงลบจะเป็นผลให้ประชาชนทั้งฝ่ายไทย ฝ่ายตรงข้าม และคนกลางเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการพูดคุยและจะทำให้เกิดการเข้าร่วมในกระบวนการนี้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1 ความเข้าใจในนโยบายและแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างได้ผลจะเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จ

2.2 การบูรณาการการปฏิบัติงานในทุกระดับ และจัดทำแผนงาน/โครงการ ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนในพื้นที่

2.3 การปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ไม่สร้างเงื่อนไขใหม่เพิ่มเติมจะทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

2.4 การสื่อสารต้องลงให้ถึงประชาชนระดับรากหญ้า

2.5 การจัดตั้งกลไกคณะผู้แทนภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่ (Track 2) และผู้นำชุมชน/ประชาชนระดับรากหญ้า (Track 3) ต้องดำเนินการอย่างเหมาะสม เข้มแข็ง สอดคล้องกับระดับบน

2.6 การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านจะเป็นตัวช่วยที่จะเกิดความร่วมมืออย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ศึกษาขอเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการกระบวนการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางการดำเนินการ เพื่อให้การปฏิบัติงานในอนาคตประสบผลสำเร็จ ดังนี้

3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อมาเปรียบเทียบผลสำเร็จของนโยบายว่าเป็นอย่างไร มีวิธีการแก้ไขอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายต่อไป

3.2 ควรศึกษาประเด็นปัญหา (ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ความไม่เป็นธรรม) ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้เห็นต่างมีความต้องการที่จะแยกดินแดนเพื่อเป็นเหตุผลประกอบให้กับคณะพูดคุยนำไปพูดคุยบนโต๊ะพูดคุยรวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็น

3.3 ควรศึกษารูปแบบของเขตปกครองพิเศษหรือการกระจายอำนาจในกรณีพิเศษนั้นพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างหากการพูดคุยได้ผลลัพธ์ในแนวนี้

3.4 ควรศึกษากระบวนการยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อขจัดปัญหาความยุติธรรมในอดีตและการเพิ่มประสิทธิภาพ กระบวนการยุติธรรมในอนาคต

อาจกล่าวได้ว่าปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจาก แนวความคิดต้องการแบ่งแยกดินแดน การใช้กระบวนการพูดคุยเป็นพื้นฐานเพื่อแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ดับไฟใต้ และการพูดคุยก็เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ถูกต้องสำหรับการแก้ปัญหาด้วยการพูดคุย และเชื่อว่าการพูดคุยเจรจาสันติภาพน่าจะเป็นหนทางที่ถูกต้อง และดีที่สุดในการแก้ปัญหาความมั่นคงซึ่งเป็นภัยคุกคามของชาติรูปแบบใหม่ที่ความขัดแย้งมีความสลับซับซ้อนและมีบริบทความเชื่อมโยงกันหลากหลายมิติ แต่การพูดคุยไม่ควรทิ้งน้ำหนักกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ควรพูดคุยกับทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชายแดนใต้ เพราะหากพูดคุยกับกลุ่มที่ออกมาเรียกร้องเพียงกลุ่มเดียวก็อาจจะมีปัญหาได้กระบวนการสร้างสันติภาพสำหรับภาคใต้ ตัวกระบวนการยังอยู่ที่ระดับสูงของทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล หรือ BRN ซึ่งยังไม่มียุทธศาสตร์เข้ามาออกแบบตัวกระบวนการเพื่อการเจรจามองว่าในการพูดคุยระหว่างรัฐบาลและ BRN ยังไม่มีความชัดเจนว่ามีจุดหมายที่เป็นรูปธรรมอย่างไร การลงทุนในการหาจุดหมายร่วมกันยังไม่พอการใช้กระบวนการพูดคุยสันติภาพกับกลุ่มก่อความไม่สงบ ควรมีความจริงใจและจริงจังดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่ต้องกระทำด้วยความระมัดระวังรอบคอบ มีแผนการทำงานเป็นขั้นตอน และประการสำคัญที่สุดคือ ต้องใช้ระยะเวลาในการเจรจาต่อรองกันจนกว่าจะถึงจุดลงตัวและเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายในที่สุดเพราะเป็นเรื่องปกติทั่วไปที่ในระหว่างการเจรจา จะมีทั้งข้อเสนอของแต่ละฝ่ายที่รับได้และรับไม่ได้เมื่อคู่เจรจาทั้งสองฝ่ายสามารถบรรลุ

ข้อตกลงและยอมรับข้อเสนอของกันและกันแล้ว ควรต้องมีการทำข้อตกลงกันให้ชัดเจนระหว่างคู่เจรจาทั้งสองฝ่ายหรือสามฝ่ายในกรณีที่มีคนกลาง ว่าจะต้องดำเนินการกันอย่างไรตั้งนั้นการพูดคุยหรือการเจรจากันถือเป็นเรื่องที่ดี เพราะเป็นการเปิดทางนำไปสู่สันติภาพ แก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดความสงบสุขสันติด้วยการพูดคุยเจรจาสันติภาพน่าจะเป็นหนทางที่เหมาะสมและเป็นความต้องการของ ประชาชนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. มนุษย์กับสันติภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉันทนา หวันแก้ว. ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสันติวิธีและธรรมชาติของความขัดแย้งในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2547.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, 2533.

นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การเสริมสร้างสันติสุข รุ่นที่ 6. สันติสุขเกิดได้ภายใต้ความแตกต่าง. กรุงเทพฯ: แพลนพรีนติ้ง จำกัด สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, 2559.

ปาริชาติ สุขุม. ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory). ภายใต้การสนับสนุนของโครงการวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2531.

ไพศาล วิสาโล. สร้างสันติด้วยมือเรา. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.

โรงเรียนเสนาธิการทหารบก. หนังสือรู้เท่าทันการก่อการร้าย. ส่วนปฏิบัติการพิเศษ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, 2557.

วิชัย โสสุวรรณจินดา. ครบเครื่องเรื่องการเจรจาต่อรอง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2551.

วันชัย วัฒนศัพท์. ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น: ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, 2550.

ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล. มนุษย์กับสันติภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. กลยุทธ์การเจรจาต่อรอง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2549.

สมพงศ์ ชูมาก. การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศใน ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล บก.2522มนุษย์กับสันติภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2522.

สถาบันพระปกเกล้า. แนวคิดพื้นฐานการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี. กรุงเทพฯ: สำนักสันติวิธีและ
 ธรรมภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, 2561.

สถาบันพระปกเกล้า. แนวทางสร้างความปรองดองแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2555.

สุรชาติ บำรุงสุข. รองศาสตราจารย์ ดร. การต่อต้านการก่อความไม่สงบในมาลายา. กรุงเทพฯ : บริษัท
 สยาม สแควร์ ปริ้นซ์ 93, 2554.

สำเร็จ ศรีหรั่ง. พลโท. สงครามประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี
 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า, 2553.

วารสารและหนังสือพิมพ์

ชลัท ประเทืองรัตนา. “การสร้างสันติภาพในมินดาเนา ฟิลิปปินส์ ประเด็นที่ควรพิจารณาสำหรับ
 สังคมไทย”. ศรีปทุมปริทัศน์. 2551. หน้า 70-77.

ฐานข้อมูล News Center. “3 หนบนโตะ 'เจรจาสันติภาพ' ดอกไม้แห่งความหวังเบ่งบาน”. คมชัดลึก.
 2556. 22 กรกฎาคม 2556.

ฐานข้อมูล News Center. “เขาไม่รับการเจรจารัฐบาลไทย - มาเลย์ ผ่านมุมมองไฟใต้ผ่านคนในพื้นที่”.
 ไทยรัฐ. 2557. 8 ธันวาคม 2557.

สุภางค์พรรณ ตั้งตรงไพโรจน์. “รัฐกับสังคมมุสลิมในอินโดนีเซีย”. จุลสารความมั่นคงศึกษา.
 พฤศจิกายน 2550.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “แนวคิดความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากบุคคลต่างๆเกี่ยวกับเหตุการณ์ใน
 จังหวัดชายแดนภาคใต้”. 2544.

วิทยานิพนธ์รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า. “วิเคราะห์การแบ่งแยกตัวของอาเจห์/
 ติมอร์-ตอ. เปรียบเทียบกับเหตุการณ์ใน จซต”. บทความ. กอ.รมน. ภาค 4 สน, 2551
 กอบชัย นพพลับ. พันเอก. “แนวทางการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบใน
 พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึงพัฒนา””.
 เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยเสนาธิการทหาร, 2558.

ครองชัย หัตถา. “สังคมพหุวัฒนธรรมกับความมั่นคงของชาติกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้”. รายงาน
 การศึกษาวิจัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2549.

ครเอก ตั้งทรัพย์วัฒนาและ ดร.อรอร ภูเจริญ. “แนวทางด้านนโยบายในการแก้ปัญหาใน 3 จังหวัด
 ชายแดนภาคใต้” เอกสารวิจัย, สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ, 2549.

พีระพงษ์มานะกิจ. พลโทดร.. “วิเคราะห์สาเหตุหลักของปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2552.

รณศิลป์ ภูสาระ. พลตำรวจตรี. “แนวทางการพูดคุยโยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้”. เอกสารวิจัยวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2556.

สมโภชน์ เงินเจริญ. พลโท. “การใช้อิสลามในการแก้ปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2549.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. “คุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิมและการสนองต่อรัฐบาล”. รายงานวิจัย, ชมรมสังคมศาสตร์ภาคใต้ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2531.

สำนักวิชาการ. “กระบวนการสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์”. เอกสารวิจัย สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2558.

สำเร็จ ศรีหรัย. พลตรี. “ขบวนการ BRN COORDINATE กับการก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จขต. และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ในช่วงปี 2547 -ปัจจุบัน (2550) และแนวความคิดในการยุติสถานการณ์”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2550.

อาภัสรา เฟื่องฟู. “กระบวนการพูดคุยสันภาพเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้”. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ, 2555.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. “สันติวิธีเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง”. เอกสารความรู้สูตร., 2553.

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. “รายงานสรุปการประเมินผลของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมสันติภาพในช่วงเดือนรอมฎอนจังหวัดชายแดนใต้ประจำปี 2556”. เอกสารประกอบรายงานสรุปผลของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมสันติภาพ.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กรมประชาสัมพันธ์. “การแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จขต”. บทความออนไลน์. เข้าถึงได้จาก <http://nwnt.prd.go.th>. กรุงเทพฯ ธูรกิจ, 18 เมษายน 2560.

- กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 44. “ขบวนการแบ่งแยกดินแดน BRN Co-Ordinate”. ออนไลน์.
เข้าถึงได้จาก <http://www.bpp44.go.th/index.php/17-bpp/12-bpp>, 2557.
- การเมือง. “เปิดชื่อ '13 ผู้แทนพิเศษ' นั่ง 'กรม.ส่วนหน้า' ดับไฟใต้”. เข้าถึงได้จาก
<http://www.bangkokbiznews.com>. กรุงเทพฯธุรกิจ, 10 ธันวาคม 2559.
- คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2560). “เอกสารรายงานการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้”. เข้าถึงได้จาก
<https://www.deepsouthwatch.org/node/11021,28> กุมภาพันธ์ 2561.
- ฐปนีย์ เอียดศรีไชย. “5 ปีการพูดคุยสันติภาพชายแดนภาคใต้”. เข้าถึงได้จาก
<https://www.deepsouthwatch.org/node/11734>, 1 มีนาคม 2561.
- บทสรุปผู้บริหาร. “ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 1(17 พฤษภาคม 2559)”. เข้าถึงได้จาก https://www.deepsouthwatch.org/sites/default/files/bthsrupphuubrihaar_peace_survey_revised_final_17_may_2016.pdf, 14 มีนาคม 2561.
- บทสรุปผู้บริหาร. “ผลสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 2 (3 มกราคม 2560)”. เข้าถึงได้จาก
https://www.deepsouthwatch.org/sites/default/files/bthsrupphuubrihaar_ps2_03012017.pdf, 14 มีนาคม 2561.
- บทสรุปผู้บริหาร. “ผลสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครั้งที่ 3(25 กันยายน 2560)”. เข้าถึงได้จาก
https://www.deepsouthwatch.org/sites/default/files/bthsrupphuubrihaar_peace_survey_3_edit_22092560.pdf เปิด Safe House, 14 มีนาคม 2561.
- ปกรณ์ พึ่งเนตร. “35 ปีไฟใต้กับ 11องค์กรดับไฟใต้”. เข้าถึงได้จาก
<http://www.bangkokbiznews.com>. การเมือง กรุงเทพฯธุรกิจ, 6 มกราคม 2560.
- ประเวศ วะสี. “ดับไฟใต้สร้างเงื่อนไขการวางอาวุธ ร่วมทำพันธสัญญาทางสังคม (Social Contract)”. เข้าถึงได้จาก <http://prachatai.com/journal/2005/11/6530,2548>.
- เมธัส อนุวัตรอุดม. “กระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้”. เข้าถึงได้จาก
http://www.deepsouthwatch.org/sites/default/files/peaceprocess_mathus.pdf, 17 มีนาคม 2558.

- รัฐบาลไทย. (ม.ป.ป.). “คำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ”. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaigov.go.th/aboutus/current/policy-statement>, 7 มีนาคม 2561
- ศูนย์ประสานงานกำหนดพื้นที่ปลอดภัย Safety Zone. เข้าถึงได้จาก <https://www.deepsouthwatch.org/node/11724>, 25 กุมภาพันธ์ 2561.
- ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. “กระบวนการสันติภาพโมโรคกับ สถานการณ์จต.ของไทย”. เข้าถึงได้จาก <http://www.sscthailand.org>, 17 มีนาคม 2558.
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล. “สานเสวนาเป็นสันติวิธีได้หรือไม่”. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก http://www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=111&Itemid=157, 2547.
- สถาบันพระปกเกล้า. “ความปรองดองแห่งชาติ” ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก <http://prachatai.com/journal/2005/11/6530>, 2557.
- สำนักข่าวอิสรา. “14 ปีไฟใต้ละลายงบ 3 แสนล้าน กองทัพเชื่อมมั่นป็นหน้าปิดเกม”. เข้าถึงได้จาก <https://www.isranews.org/south-news/scoop/62488-success.html>, 6 กุมภาพันธ์ 2561.
- สำนักนายกรัฐมนตรื. “คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรื ที่ 230/2557 เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อน กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557”. เข้าถึงได้จาก https://www.deepsouthwatch.org/sites/default/files/pm_order_230_2557_peace_dialogue_mechanism_plus.pdf, 12 มีนาคม 2561.
- หลักสูตรวุฒิปัตร์ การเสริมสร้างสังคมสันติสุขในจังหวัดชายแดนใต้ รุ่นที่ 3 (สสสส. ใต้ รุ่นที่ 3) ของ สถาบันพระปกเกล้า. “กระบวนการสันติภาพในเมียนมาร์: บทเรียนรู้และ ข้อเสนอแนะสำหรับเส้นทางสันติภาพในชายแดนใต้/ปาตานี”. เข้าถึงได้จาก <https://deepsouthwaych.org/th/node/7765>, 10 พฤศจิกายน 2558.
- เอกชัย ศรีวิลาส. พลเอก. “สันติวิธีและการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย”. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก: <http://www.slideshare.net/tarayasri/ss-21389421>, May 182013.
- Norbert Ropers. “กระบวนการสันติภาพเริ่มต้นได้อย่างไร ทฤษฎีและประสบการณ์”. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก http://prachatai.blogspot.com/2011/07/prachatai%20info_24.html, 2554.

ภาษาต่างประเทศ

Bruce Hoffman.Inside Terrorism. New York: Columbia University Press, 1998.

Coltri, S.Laurie.Conflict diagnosis and alternative dispute resolution and Mediation.
New Jersey. Pearson Prentice Hall,(2004).

Weinberg,leonard and Davis, Paul. Introduction to Political Terrorism. New York :
McGraw Hill, 1989.

Wilmot & Hocker. Interpersonal conflict. (Seventh edition). New York : Mcgraw-Hill,
2007.

Zartman, I.William. “Conflict Resolution and Negotiation”. In The SAGE Handbook of
Conflict Resolution, eds. Bercovitch, Jacob., 2009.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ พลโท นักรบ บุญบัวทอง
วัน เดือน ปี เกิด 10 เมษายน 2508
การศึกษา วิทยาศาสตรบัณฑิต โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร)โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

ประวัติการทำงานโดยย่อ

ผู้บังคับหมวด กองร้อยทหารม้า กองพันทหารม้าที่ 13
ผู้บังคับกองร้อย กองร้อยทหารม้า กองพันทหารม้าที่ 13
นายทหารยุทธการและการฝึก กองพันทหารม้าที่ 13
หัวหน้าแผนกฝึกพร้อม/ผสม กรมยุทธการทหารบก
รองผู้อำนวยการกองยุทธการ กรมยุทธการทหารบก
นายทหารปฏิบัติการ กรมยุทธการทหารบก
ฝ่ายเสนาธิการประจำ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
หัวหน้าฝ่ายเสนาธิการประจำ รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด
ตำแหน่งปัจจุบัน ที่ปรึกษากองบัญชาการกองทัพไทย

สรุปย่อ

ลักษณะวิชายุทธศาสตร์

เรื่อง แนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัย พล.ท.นักรบ บุญบัวทอง หลักรัฐศาสตร์ การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑

ตำแหน่งที่ปรึกษา กองบัญชาการทหารสูงสุด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติที่สำคัญยิ่ง ปัญหาหนึ่ง มีการกำหนดให้เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลหลายชุดที่ผ่านมาจนถึงรัฐบาลชุดปัจจุบัน ได้กำหนดให้เป็น “วาระแห่งชาติ” แต่เนื่องจากปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน มีความซับซ้อน อีกทั้งเป็นปัญหาเรื้อรังยังทำให้ยากต่อการแก้ไขและจนถึงปัจจุบันยังไม่มีท่าทีว่าจะยุติลงได้โดยง่ายและในเร็ววัน ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ทำให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลและสังคมไทยควรตระหนักและใส่ใจต่อการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง ซึ่งแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดภาคใต้ที่น่าจะได้ผลคือ การใช้กระบวนการพูดคุยสันติภาพ (Peace Dialogue) ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับทั้งจากสังคมในประเทศและจากนานาชาติ เพราะเป็นแนวทางสันติวิธี ที่สอดคล้องกับวิถีทางประชาธิปไตย ไม่ก่อให้เกิดการสูญเสีย ไม่สุมเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนรวมทั้งได้รับการยอมรับจากโลกอิสลาม เนื่องจากสอดคล้องกับแนวทางคำสอนของอิสลามที่ให้ความสำคัญเรื่อง ความสันติ

ในห้วงเวลา รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพูดคุยเพื่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ทั้งนี้การพูดคุยในห้วงที่ผ่านมา ก่อเกิดปัญหา/อุปสรรคหลายประการ จึงเป็นผลให้กระบวนการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่คืบหน้าเท่าที่ควร และส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และส่วนใหญ่ของประเทศเกิดความไม่เชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในกระบวนการสันติภาพ

ดังนั้น การศึกษาแนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ และสำคัญยิ่ง ควรค่าต่อการศึกษาค้นหาคำตอบเป็นอย่างมาก ผู้ศึกษาในฐานะที่เคยปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างต่อเนื่อง และเป็นอดีตเลขานุการ การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีแนวความคิดที่จะดำเนินการศึกษาวิจัย แนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่

จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมเสนอให้รัฐบาล และคณะพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้ประโยชน์ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการดำเนินการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงที่ผ่านมา
3. เพื่อศึกษาบทเรียนจากประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพูดคุยสันติภาพ
4. เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

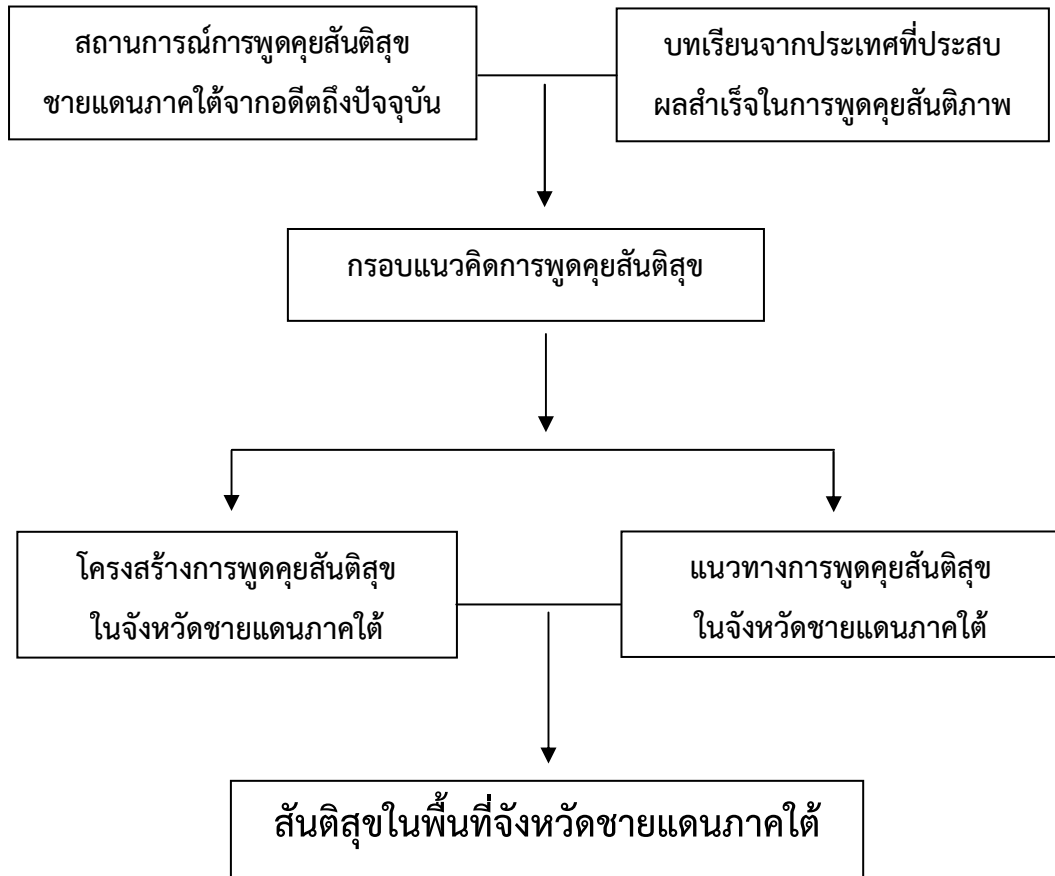
ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา จัดการความขัดแย้ง และการเจรจาไกล่เกลี่ย ตามแนวทางสันติวิธี ศึกษากระบวนการพูดคุยสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่รัฐบาลชุดแรกที่เจรจาจนถึงรัฐบาลชุดปัจจุบัน ศึกษาเชิงเปรียบเทียบกระบวนการพูดคุยสันติภาพของต่างประเทศ กรณีอาแจห์ ของอินโดนีเซีย กรณีมินดาเนา ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ กรณีไอร์แลนด์เหนือศึกษาวิเคราะห์ และเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านการใช้กระบวนการพูดคุยกับกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง บทสรุปการใช้แนวทางการพูดคุยเพื่อสันติสุขกับกลุ่มผู้เห็นต่าง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุยสันติภาพและปัจจัยที่จะทำให้กระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องแนวทางการพูดคุยสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. การนำเสนอข้อมูล

ผู้ศึกษาได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัย มาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

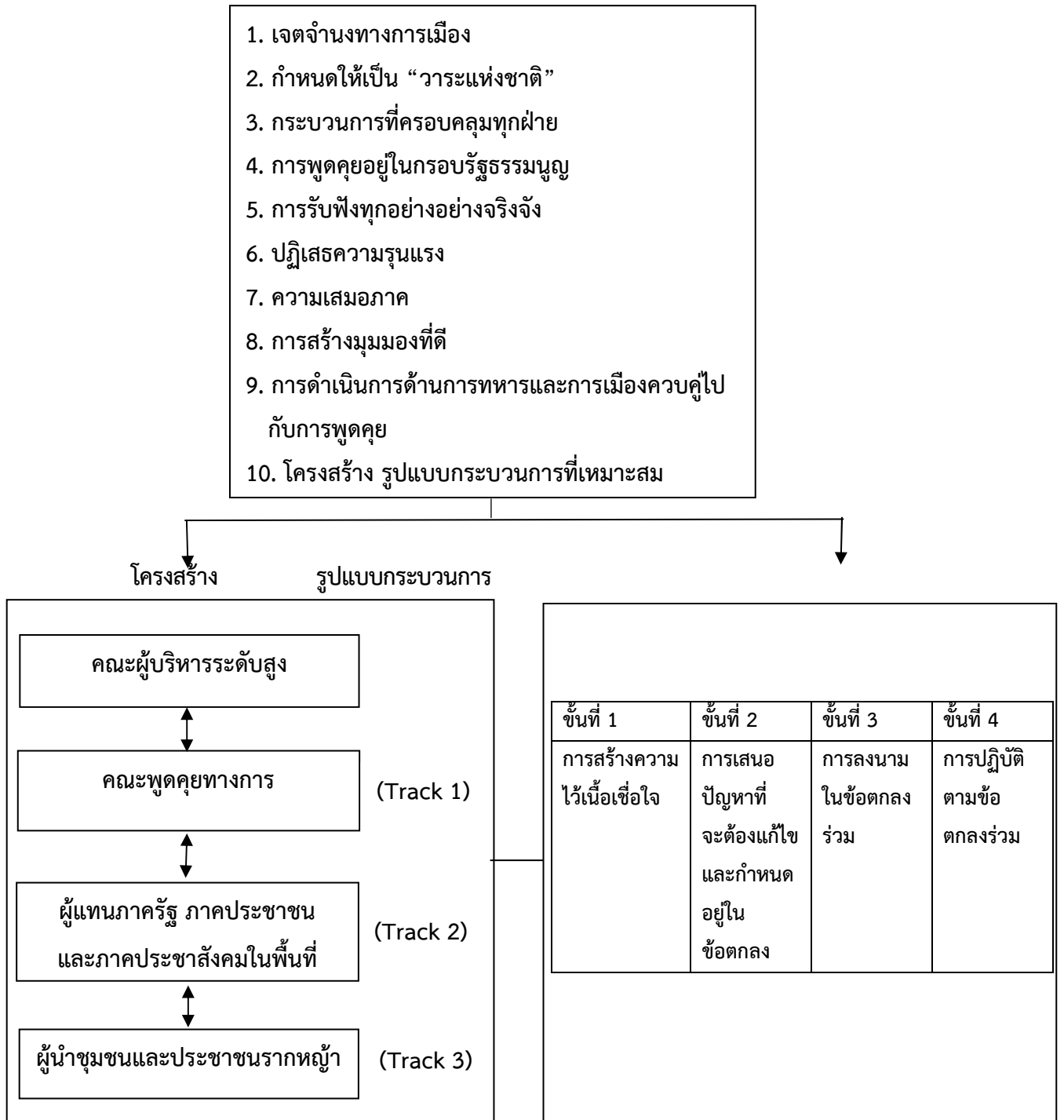
พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ลักษณะ “พหุสังคม” ซึ่งมีปัจจัย ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และความไม่เป็นธรรมเป็นส่วนประกอบ

ซึ่งในห้วงที่ผ่านมารัฐได้ทุ่มเทกำลังด้านความมั่นคง ทรัพยากร ในรูปแบบใช้กำลัง เฆี่ยนปราบปราม บังคับใช้กฎหมาย ควบคู่กับการพัฒนาพื้นที่ แต่ทว่าเหตุการณ์ความรุนแรงก็ยังไม่ยุติ จนกระทั่งทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนเห็นพ้องต้องกันว่า การ撲ควยสันตีสุภาพจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้เกิดสันตีสุขในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน เมื่อมองเห็นถึงความสำเร็จจากหลายประเทศที่เกิดจากความขัดแย้ง และทั้งหมดจบลง “โต๊ะเจรจา” ทั้งสิ้น จึงได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 มาตามลำดับหากแต่การดำเนินการนั้นไม่คืบหน้าเท่าที่ควรเนื่องจากเกิดปัญหา/อุปสรรคหลายประการ โดยส่วนใหญ่แล้วเกิดความไม่เข้าใจในหลักการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง รูปแบบ กระบวนการ และขั้นตอน ซึ่งถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทุกภาคส่วนก็ยังตระหนักว่าหนทางที่จะทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้จะยุติความรุนแรงลงได้ยังคงต้องใช้การ撲ควยเพื่อสันตีสุภาพมาดำเนินการเพียงแต่ทำให้ดีขึ้น

ตามหลักการมากขึ้นสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมในพื้นที่ให้มากขึ้นซึ่งในปัจจุบันก็ยังไม่ได้มีหน่วยงานใดหรือบุคคลใดศึกษาอย่างละเอียด ผู้วิจัยจึงได้นำมาดำเนินการมาตามลำดับและได้แนวทางการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กรอบแนวคิด โครงสร้าง รูปแบบกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ที่มา : พล.ท.นักรบ บุญบัวทอง

กรอบแนวคิดในการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยแนวทางการพูดคุยโดยสันติวิธีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการทางนโยบายและกระบวนการแก้ไขปัญหาคrucial สำหรับพื้นที่ที่มีความรุนแรงมาอย่างต่อเนื่องในห้วงเวลาหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา และจากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเอกสารเพิ่มเติม ทบทวนวรรณกรรมและสื่อต่างๆ รวมทั้งการนำบทเรียนในส่วนที่ดีและตรงกับสภาวะแวดล้อมของไทยมาวิเคราะห์ ผู้ศึกษาจึงได้นำมาปรับปรุงพัฒนาและกำหนดกรอบแนวคิดในการพูดคุยเพื่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางในการพูดคุยได้ดังนี้

1. การแสดงเจตจำนงทางการเมือง (Political Will) ที่จะสร้างสันติสุขอย่างจริงจังและจริงจังด้วยคำพูด และการกระทำที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ ถวิล เป็ลียนศรี (2556) กล่าวว่า “การพูดคุยจะได้ผลเมื่อมีช่องทางให้เดินเพียงช่องทางเดียว หรือ Single Track เพราะข้อเท็จจริงในพื้นที่ที่มีกลุ่มเคลื่อนไหวหลายกลุ่ม ถ้ามีหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็ความปรารถนาดีหรือมีวาระซ่อนเร้นอย่างอื่น จะเกิดปัญหาตามมาทันที”

2. กำหนดให้การพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยกระดับเป็น “วาระแห่งชาติ” ผู้มีอำนาจทางการเมือง (รัฐบาล) จะต้องเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนี้ต่อสาธารณะโดยแสดงถึงจุดยืนในการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีด้วยการพูดคุย รวมทั้งการเปิดเผยความจริง ยอมรับผิด ให้อภัย และพร้อมที่จะเดินหน้าอย่างต่อเนื่อง

3. การสร้างกระบวนการที่ครอบคลุมทุกฝ่าย (Inclusivity) : กระบวนการสร้างสันติสุขจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อเปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการหรือต้องได้สัดส่วนที่เพียงพอต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะมีการดำเนินการแบบเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่าย

4. การพูดคุยอยู่ในกรอบรัฐธรรมนูญของประเทศไทยไม่มีการแบ่งแยกดินแดน

5. การรับฟังทุกอย่างเป็นจริงจัง โดยแต่ละฝ่ายจะต้องรับฟังกันอย่างจริงจังบนพื้นฐานของการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งก้าวแรกสู่สันติภาพจึงต้องเป็นการเริ่มต้นรับฟังกันอย่างจริงๆ จังๆ ดังที่ถวิล เป็ลียนศรี (2556) กล่าวว่า “ต้องมีคณะทำงานชุดเล็กๆ พูดคุยในทางลับก่อน เพราะไม่มีที่ไหนที่เอาระดับสูงไปเติมพันทันที้ ถ้าวันหน้าเกมไม่เดินหรือเดินไม่ได้หรือมีข้อผิดพลาด รัฐบาลต้องมีทางถอยด้วย เพราะแน่นอนว่าการเปิดหน้าเปิดตัวไปลงนามกับเขา อาจมองได้ว่ามีความจริงใจ จริงจัง แต่ต้องไม่ลืมว่าไม่มีใครบอกได้ว่าแนวทางนี้จะสำเร็จ อย่าให้มีปัจจัยแทรกซ้อนเข้ามาครอบงำหรือกดดันทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่เบี่ยงเบนไป”

6. ปฏิเสธความรุนแรงและใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการบริหารจัดการความขัดแย้ง โดยที่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายต้องเห็นพ้องที่จะยึดมั่น ในกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อใช้ในการแก้ไขข้อ

ขัดแย้งต่างๆ ระหว่างกัน โดยไม่ใช้ความรุนแรงตามกติกาประชาธิปไตย ซึ่งเป็นรากฐานของการพูดคุย/เจรจาในทุกที่ สอดคล้องกับทฤษฎีของเอกชัย ศรีวิลาศ (2556) กล่าวว่า “จำเป็นต้องเปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านได้พูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจและรับรู้ถึงความบอบช้ำความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ และทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบระหว่างเจ้าหน้าที่และคนในพื้นที่เพราะฉะนั้นการทำขบวนการสันติภาพจะต้องมีการสื่อสารกับสังคมตลอด เพื่อให้เข้าใจในบริบทเดียวกันเนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ต้องเข้าใจถึงจิตใจของคนในพื้นที่ด้วย”

7. ใช้หลักคิดความเสมอภาค เท่าเทียม โดยใช้หลักการเจรจา โดยยึดผลประโยชน์เป็นหลักในการดำเนินการโดยหลีกเลี่ยงการเจรจาโดยยึดจุดยืน ดังนี้

7.1 การแบ่งอำนาจ (Power Sharing)

7.2 การแบ่งทางเศรษฐกิจ (Economic Sharing)

7.3 การแบ่งผลประโยชน์(Benefit Sharing)

สิ่งสำคัญที่จะทำให้สันติสุขเกิดประโยชน์ได้คือคู่ขัดแย้งจะต้องสามารถทำงานด้วยกันได้ในฐานะที่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะช่วยให้ลดความรู้สึกไม่เป็นมิตรกัน และเปิดทางสู่การสร้างความสัมพันธ์อย่างค่อยเป็นค่อยไปได้ในอนาคต

8. ใช้หลักคิดการสร้างมุมมองที่ดีในลักษณะ “ภูมิใจที่มีขามลาญหรือขามสลิมอยู่ในไทย”

9. การดำเนินการในด้านการทหารและการเมืองควบคู่ไปกับกระบวนการพูดคุย

10. การออกแบบโครงสร้างการพูดคุยและรูปแบบกระบวนการพูดคุยที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

โครงสร้างการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามหลักการจัดโครงสร้างการพูดคุยเพื่อสันติสุขจะใช้หลักพื้นฐานของการพูดคุยที่เป็นสากลทั่วไป โดยจัดออกเป็น 4 ระดับ กล่าวคือ 1) คณะผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาล 2) คณะพูดคุยอย่างเป็นทางการ (Track 1) 3) ผู้แทนภาครัฐและภาคประชาชนในพื้นที่ (Track 2) และ 4) ผู้นำชุมชนและประชาชนระดับรากหญ้า (Track 3)

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงสร้างการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. กลไกในการเชื่อมต่อในแต่ละระดับและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องและสนับสนุนกัน
2. ความรู้ในขอบเขตอำนาจหน้าที่และขั้นตอนกระบวนการพูดคุย
3. ความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง
4. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลมาเลเซีย

รูปแบบและกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบและกระบวนการพูดคุยสันติสุขนั้นมีความสำคัญอย่างมากซึ่งถือว่าความสำเร็จหรือล้มเหลว และจะเร็วหรือช้าจะขึ้นอยู่กับกรอบแบบ ขั้นตอน กระบวนการ (Roadmap) ที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักการ สภาวะแวดล้อมทั่วไประดับประเทศ และระดับพื้นที่ ซึ่งมีหลักคิด และกระบวนการในการจัดหารูปแบบและกระบวนการ โดยใช้การประมาณการห้วงเวลาของความสำเร็จ เป็นลำดับแรก และดำเนินการจัดทำขั้นตอน/กระบวนการที่เหมาะสม สอดคล้องกับห้วงเวลาและสภาวะแวดล้อม รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนทั้งนี้จากการศึกษาที่กรอบแนวทางของรัฐบาลที่ผ่านมา พร้อมกับศึกษาวิเคราะห์ การพูดคุยสันติภาพของต่างประเทศที่ประสบผลสำเร็จ จึงได้ขั้นตอนและกระบวนการ แบ่งออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้ 1) การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 2) ขั้นการเสนอปัญหาที่จะต้องแก้ไขและกำหนดอยู่ในข้อตกลง 3) ขั้นการลงนามในข้อตกลงร่วมกัน 4) การปฏิบัติตามข้อตกลง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ของรูปแบบและกระบวนการการพูดคุยเพื่อสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจ ในด้านกระบวนการพูดคุยของคณะพูดคุยอย่างเป็นทางการ
2. เทคนิคในการสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ
3. การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละขั้น
4. การสื่อสารสาธารณะเชิงบวก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 1.1 รัฐจะต้องบริหารจัดการในด้านเอกภาพให้เป็นหนึ่งเดียวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เอกภาพทางความคิด โดยจะต้องให้ความรู้ทั้งในด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนแม่บทและกระบวนการพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสื่อสารให้ทราบและเข้าใจตั้งแต่ระดับบนจนถึงระดับล่าง
 - 1.2 รัฐจะต้องเปิดให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขโดยเฉพาะกลไกกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข ต้องมีความเชื่อมโยงกับในทุกระดับ
 - 1.3 ให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศมาเลเซียในลักษณะการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่างๆ และใช้ประเด็นความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นความเร่งด่วนรวมทั้งมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศมุสลิมเพื่อขจัดปัญหาการแทรกแซงจากประเทศภายนอก
 - 1.4 รัฐจะต้องแต่งตั้งบุคคลในแต่ละคณะที่มีความเหมาะสมมีขีดความสามารถในด้านกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพมาปฏิบัติงาน โดยหลีกเลี่ยงการเรียกพวกมาทำงาน

1.5 การเนิการรัฐจะต้องดำเนินการในด้านการทหารและการเมืองอย่างได้ผลควบคู่ไปกับการพูดคุยเพื่อสร้างความได้เปรียบ

1.6 การสื่อสารเชิงบวกมากกว่าเชิงลบจะเป็นผลให้ประชาชนทั้งฝ่ายไทย ฝ่ายตรงข้าม และคนกลางเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการพูดคุยและจะทำให้เกิดการเข้าร่วมในกระบวนการนี้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะระดับหน่วยปฏิบัติ

2.1 ความเข้าใจในนโยบายและแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างได้ผลจะเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จ

2.2 การบูรณาการการปฏิบัติงานในทุกกระดับ และจัดทำแผนงาน/โครงการ ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนในพื้นที่

2.3 การปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ไม่สร้างเงื่อนไขใหม่เพิ่มเติมจะทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

2.4 การสื่อสารต้องลงให้ถึงประชาชนระดับรากหญ้า

2.5 การจัดตั้งกลไกคณะผู้แทนภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่ (Track 2) และผู้นำชุมชน/ประชาชนระดับรากหญ้า (Track 3) ต้องดำเนินการอย่างเหมาะสม เข้มแข็ง สอดคล้องกับระดับบน

2.6 การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านจะเป็นตัวช่วยที่จะเกิดความร่วมมืออย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อมาเปรียบเทียบผลสำเร็จของนโยบายว่าเป็นอย่างไร มีวิธีการแก้ไขอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายต่อไป

3.2 ควรศึกษาประเด็นปัญหา (ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ความไม่เป็นธรรม) ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้เห็นต่างมีความต้องการที่จะแยกดินแดนเพื่อเป็นเหตุผลประกอบให้กับคณะพูดคุยนำไปพูดคุยบนโต๊ะพูดคุยรวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็น

3.3 ควรศึกษารูปแบบของเขตปกครองพิเศษหรือการกระจายอำนาจในกรณีพิเศษนั้นพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างหากการพูดคุยได้ผลลัพธ์ในขณะนี้

3.4 ควรศึกษากระบวนการยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อขจัดปัญหาความยุติธรรมในอดีตและการเพิ่มประสิทธิภาพ กระบวนการยุติธรรมในอนาคต

สรุป

แนวทางการพูดคุยเพื่อสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการนั้นเป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้หลักการสันติวิธี บทเรียนของการพูดคุยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา รวมทั้งบทเรียนการพูดคุยที่ประสบผลสำเร็จของต่างประเทศตลอดจนใช้ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การเข้าร่วมอยู่ในคณะพูดคุยในห้วงแรกและเป็นเลขานุการการพูดคุยในห้วงที่ 2 จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่ากรอบแนวคิด โครงสร้าง และรูปแบบกระบวนการการพูดคุยสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้จากการวิจัยนั้นน่ามีความเหมาะสมในระดับที่สามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งหากรัฐบาลหรือคณะพูดคุยได้นำไปศึกษาและนำไปดำเนินการ หรืออาจปรับปรุงบ้างเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาวิจัยเชื่อว่าจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งหรืออาจจะสามารถยุติสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้